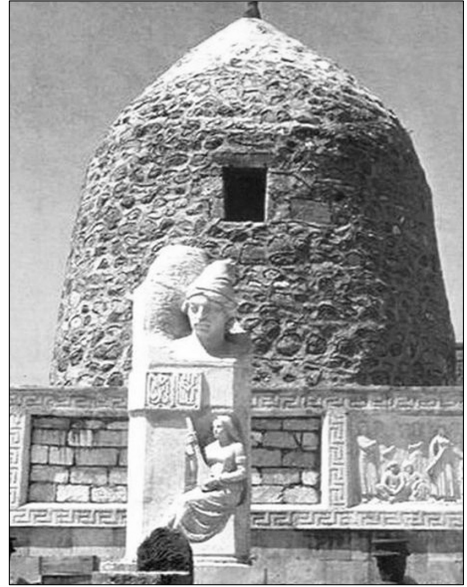

*Aşıq, yazı nə qaldı,
Qələm yazana qaldı.
Ülkər yenə sallandı,
Görək yazı nə qaldı.*

Sarı Aşıq

Laçın yurdu

№1(19)
2016

Bakı-2016

Laçın yurdu, №1(19), 2016
Bakı, “Elm və təhsil”, 2016. – 96 səh.

Təsisçi və baş redaktor:
Arif MƏMMƏDLİ

Baş redaktorun müavini:
Araz HACIYEV

Məsul katib:
Elnur MEHDİYEV

Redaksiya heyəti:

Knyaz MƏMMƏDOV
İlham QƏHRƏMAN
Ələmdar ŞAHVERDİYEV
Tamxil ZİYƏDDİNOĞLU
Mütəllim HƏSƏNOV

Fəxrli UĞURLU
Taleh ŞİRİNOV
Yusif MİRZƏ
Fəxrəddin ŞAHSUVAROV
Orxan CƏBRAYİLOV

Hüquqi ünvan:
Mərdanov qardaşları 98

Əlaqə:
Tel.: (050) 291-34-52, (055) 363-20-37, (050) 205-00-92
e-mail: lachinyurdu@mail.ru

Dərgidə dərc olunan yazılar müəlliflərin mövqeyini əks etdirir
və yazı müəllifləri məsuliyyət daşıyır.

Jurnal 16.03.2010-cu il tarixdə Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə
Nazirliyində 3133 №-li reyestrə qeydiyyatdan keçmişdir.

Bankın adı: **Azərbaycan Beynəlxalq**
Bankı MƏTBUAT şöbəsi
Bankın kodu: **805142**,
Müxbir hesabı:
AZ03NABZ01350100000000002944,
VÖEN: **9900001881**
SWIFT: **IBAZAZ2X**,
Müştərinin hesabı:
AZ64IBAZ41040019443136196216
Məmmədov Arif Kamran oğlu
VÖEN: **1401771462**

Intermediary Bank:
Citibank NA, New York, USA
Corr. account: **36083186**
SWIFT: **IBAZAZ2X**,
International Bank of Azerbaijan Republic
Yasamal Branch
kod: **805142**
USD only Account #:
AZ64IBAZ41040019443136196216
Məmmədov Arif Kamran
INN: **1401771462**

BU SAYIMIZDA

Minlərlə Laçınlı şəhid Ülvin Məmmədovu izdihamla son mənzilə yola saldı	6
Laçınlı keçmiş döyüşçülər yaralı əsgərlərimizi ziyarət ediblər.....	7
Ordumuza dəstək tədbiri keçirilib	8

O kənd bizim kəndimizdi

Sultan HÜMBƏTOV, “Nağdalı kəndi”	9
--	---

Müsahibə

“İnsanların qarşısına millət vəkili kimi çıxmaq millət vəkilliyinə namizəd kimi çıxmaqdan fərqli bir situasiyadır”	12
---	----

Poeziya

Vəliş ZİRVƏLİ	30
İlham QƏHRƏMAN	41
Əli Rza XƏLƏFLİ	42
Yaşar BALAŞ	45
Xuraman CAMALQIZI	46
Məcid BÜLÖVLÜKLÜ	53
Nazim ƏHMƏDLİ	72
Aşıq Aybəniz LAÇINLI.....	78
Arzu BAXIŞOĞLU.....	79
Xələf AZƏRİ.....	80
Elnur İRƏVANLI	83
Dilafət RƏSULOY, “Qarabağın qara baxtı” (poema)	84

Həmsöhbət

Arif MƏMMƏDLİ, “Coratda Laçın “havası””	31
---	----

Şəhidlərimiz

Ötərxan ELTAC, “Anam qəbul etlədi yarsız ölüm hökmünü”	36
--	----

Ovqat

Günəl ƏLİYEVƏ, “ <i>Ana Vətən</i> ”	43
Fidan MƏMMƏDOVA, “ <i>Qara bağ</i> ”	75

Axtar babaları

Elyana MƏMMƏDOVA, “ <i>Sabir dayı</i> ”	48
---	----

Nəsr

Venera MİRZƏYEVƏ, “ <i>Vida nəğməsi</i> ”	49
“ <i>Unudulmuş bahar</i> ”	50
Sabir NOVRUZOV, “ <i>Qaçaq Nəbi</i> ”	62

Kimlər keçdi bu dünyadan

Siyavuş ƏMİRLİ, “ <i>İgid döyüşçü</i> ”	54
Qaçay Abbasov	61

Anım

Sərraf Şiruyə xatirələrdə	59
---------------------------------	----

Folklorumuz

Nemət BƏXTİYAR, “ <i>Çillə, çərşənbələr və Novruz bayramı</i> ”	65
---	----

Publisistika

Mələhət AĞAYEVƏ, “ <i>Vətən Çingiz kimi oğullarla Vətəndir</i> ”	70
--	----

Gənclərimiz

Halay NADİROV, “ <i>Gənc və istedadlı mütəxəssis</i> ”	73
--	----

Münasibət

Nemət CABBAROV, “ <i>Kreykeqor fəlsəfəsi</i> ”	74
--	----

Adlarımız

Elnur MEHDİYEV, “ <i>Ülkər, Xavər, Xanım</i> ”	76
--	----

Yubiley

Salam CAVADLI, Mütəllib HƏSƏNOV,

“İsa Musayev – 60 yaşın işığında”81

Qazılarımız

Mirzəyev Rəfayıl Rəşid oğlu89

Süleymanov Nəriman Salman oğlu.....90

Araşdırma

Yusif OTAYLI, “Sözlərin üzləri, izləri və özləri”92

Kitab rəfi

“Milli Qəhrəman Riad Əhmədov haqqında yeni kitab”.....93

HÖRMƏTLİ OXUCULAR!

“Hər kənddən, hər məktəbdən 1 abunəçimiz olsun, hər kəs 1 jurnal abunə yazılsın!” kampaniyası davam edir. Bu kampaniyaya qoşulanlara bəri başdan öz təşəkkürümüzü bildiririk.

Xatırladaq ki, jurnalımızı 2016-cı ildən ancaq abunə yolu ilə əldə etmək olar. Çünki jurnalın geri “qayıdış”ı çox olduğundan “Azərmətbuatyayımı”nın köşklərində satışını dayandırmışıq.

Əziz oxucular, jurnalımız hələlik rübdə bir dəfə (ildə 4 nömrə) çıxır. İllik abunə qiyməti **12 manat**dır.

MİNLƏRLƏ LAÇINLI ŞƏHİD ÜLVİN MƏMMƏDOVU İZDİHAMLA SON MƏNZİLƏ YOLA SALDI

7 aprel 2016-cı ildə Ağcabədi rayonunun Taxtakörpü qəsəbəsində şəhid Məmmədov Ülvin Cəmaləddin (Camal) oğlunun dəfn mərasimi keçirilib.

Mərasimdə Laçın Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısını əvəz edən Aqil Nəzərli, Ağcabədi Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Şahin Məmmədov, Xocavənd Rayon İcra Hakimiyyətinin

başçısı Eyvaz Hüseynov, millət vəkili Mahir Abbaszadə, Aqil Abbas, Müdafiə Nazirliyinin rəsmiləri, hüquq mühafizə orqanlarının rəhbərləri, rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri və minlərlə rayon sakini iştirak edib.

Qeyd edək ki, əslən Laçın rayonunun Qarakeçdi kəndindən olan Ülvin Məmmədov 1 yanvar 1996-cı ildə doğulub. 2013-cü ildə Qarakeçdi kənd 1 №-li tam orta məktəbini bitirib. Dəfələrlə idmanın sərbəst güləş növü üzrə Azərbaycan çempionu olmuş, fəxri fərmanlarla təltif olunmuşdur. Milli Ordumuzun sıralarında həqiqi hərbi xidmətini 1 aprel 2016-cı ildə başa vurmuşdur. Elə həmin gün səhər saatlarında komandiri tərxis olunan əsgərləri sıraya düzüb və soruşub:

– Siz azadsınız. Kim müddətdən artıq hərbi xidmət keçmək istəyirsə bir addım irəli çıxsın.

Ülvin irəli çıxmış və demişdir:

– **Komandir, mən Laçına, Qarabağa qayıdana kimi sizinləyəm. Vətən uğrunda şəhid olmaq arzusundayam.**

Elə həmin gün Murov dağından enib Tərtərə, Talışdağa yola düşür. Ülvin sərrast snayper nişancısı idi.

5 aprel 2016-cı ildə Talışdağ uğrunda gedən döyüşlər zamanı qəhrəmancasına şəhid olmuşdur.

LAÇINLI KEÇMİŞ DÖYÜŞÇÜLƏR YARALI ƏSGƏRLƏRİMİZİ ZİYARƏT EDİBLƏR

Əsgər və zabitlərimizin qələbələrinə, Milli Ordumuza cəmiyyətin bütün təbəqələrindən dəstək gəlir. Ön cəbhədən alınan xoş xəbərlər Azərbaycan xalqında böyük ruh yüksəkliyi yaradır. Təbiidir ki, müharibənin dəyişməyən qanunları var. Düşmənin nə qədər güclü zərbələr vurulsa da, onların çoxsaylı canlı qüvvələri məhv edilsə də bizim də

itkilərimiz, yaralılarımız olur. Şəhidlərimiz əsl qəhrəmanlar kimi son mənzilə yola salınır, yaralılarımız bir an da olsun tək buraxılmır.

Bu günlərdə Laçın İcra Hakimiyyəti rəhbərliyinin təşkilatçılığı ilə Qarabağ Əlilləri, Veteranları və Şəhid Ailələri İctimai Birliyinin Laçın rayon şöbəsinin bir qrup üzvü, Dövlət Təhlükəsizlik Xidmətinin Laçın Rayon Şöbəsinin rəisi, Laçın rayon hərbi komissarı və ictimaiyyət nümayəndələri Laçın rayon sakini, hərbi əməliyyatlar zamanı ağır yaralanan № sayılı hərbi hissənin döyüşçüsü Əliyev Afiyəddin Nazim oğlunu hərbi hospitalda ziyarət ediblər. Qarabağ Əlilləri, Veteranları və Şəhid Ailələri İctimai Birliyinin Laçın rayon şöbəsinin sədri Babək Aslanov Qarabağ qaziləri adından qəhrəman döyüşçülərimizin qələbələrini alqışlayaraq yaralılarıımıza şəfa diləyib. Ali Baş Komandanın əmrini gözləyən keçmiş döyüşçülərin hər an ön cəbhəyə yollanmağa hazır olduqlarını deyib.

Laçınlı Afiyəddin və astaralı Elvin hərbi hospitalda hər cür qayğı ilə əhatə olduqlarını, tezliklə sağalıb döyüş yoldaşlarının yanına qayıdacaqlarını bildiriblər.

ORDUMUZA DƏSTƏK TƏDBİRİ KEÇİRİLİB

Ermənistanın aprelin 1-dən 2-nə keçən gecədən başlayan və 4 gün davam edən silahlı təxribatının qarşısını alarkən Milli Ordumuzun xüsusi rəşadət göstərməsi xalqımızın əhvali-ruhiyyəsini xeyli yüksəltdib. Uzun illərdən sonra ilk qələbənin sevincini dadan on minlərlə Azərbaycan vətəndaşı ordumuza dəstək tədbirləri keçiriblər. Bütün idarə və müəssisələrin, təhsil, mədəniyyət ocaqlarının kollektivləri bu aksiyalara qoşularaq Azərbaycan ordusunun daha böyük qələbəsinə inamlarını ifadə ediblər.

Laçın Rayon Mədəniyyət və Turizm Şöbəsinə də Milli Ordumuzun ön cəbhədəki son uğurları geniş müzakirə olunub. Ermənistanın Azərbaycana qarşı törətdiyi silahlı təxribatı nəticəsində həlak olmuş hərbiçilərimizin və mülki şəxslərin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib, şəhidlərimizin ruhuna dualar oxunub.

Şöbənin müdiri Yusif Hüseynov cəbhədə baş verən son hərbi əməliyyatları Azərbaycan ordusunun yenilməz gücünün nümayişi kimi dəyərləndirib: “Əsgər və zabitlərimizin döyüş əzmi dünya ictimaiyyətində bir daha əminlik yaratdı ki, xalqımız Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə işğal altında olan torpaqlarımızı azad etmək iqtidarındadır”.

Digər çıxış edənlər də həmişə ordumuza güvəndiklərini, hər an əsgər və zabitlərimizin yanında olacaqlarını söyləyiblər.

Bundan sonra qanvermə aksiyasına qatılan Laçın rayon sakinləri hərbi hospitalda müalicə alan yaralı əsgər və zabitlərimizə də baş çəkiblər.

O KƏND BİZİM KƏNDİMİZDİ

NAĞDALI KƏNDİ

“O kənd bizim kəndimizdi” rubrikasında növbəti yazını hazırlamaq məqsədi ilə kompüter masasının arxasında əyləşdim. Bu dəfə də qədim Qasımuşağı obasının kəndlərindən birinin keçmiş tarixinin möhtəşəm qaranlıq səhifələrinə çıraqla işıq salmaq fikrinə düşdüm. Deməli qarşıda məni çox maraqlı, düşündürücü məqamlarla yanaşı üzücü, kədərləndirici faciələrə dolu faktlar da gözləyir.

Nədənsə Qırxqız yaylasının ətəyində yerləşən böyük bir el-obanın – Qasımuşağı obasının kəndləri ilə bağlı yazı yazarkən qəlbim qan ağlayır, əllərim titrəyir. Sanki boynu bükük bənövşəyək əsirlikdə qalan yurdumuz küsküncəsinə dilə gəlib: “Məni düşmənlər tapdığından azad edin!” – deyərək haray salır. Reallıqda isə hələlik işğal altında olan torpaqlarımızı azad etməyə gücümüz yetmir.

Elə Qasımuşağı obası haqqında söz açacağımız növbəti yaşayış məntəqəsi Şamkənd kəndinin inzibati ərazi vahidində yerləşən Nağdalı kəndidir. Bu kənd bölgədə sosial-iqtisadi cəhətdən yaxşı inkişaf etmiş, əsasən də kənd təsərrüfatı və heyvandarlıq sahəsində özünü tanıdan kəndlərdən biri sayılırdı.

Kəndin tarixi durumu: Azərbaycan dilində olan alınma sözlərin əsas hissəsi ərəb, fars, monqol və rus mənşəli keçmiş sözlərdən ibarətdir. Qeyd edək ki, biz islam dinini əsrlər əvvəl qəbul etdikdən sonra Azərbaycan ədəbi dilinə ərəb mənşəli sözlərin zaman-zaman daxil olub onların bolluğunu təmin edərək dilimizin lüğət tərkibinə əlavə edilmişdir. Bu cür sözlərin içərisində şəxs adları bildirən sözlər nəzərəcarpacaq qədər çoxluq təşkil edir. Şəxs adını ifadə edən belə sözlərdən biri də Nağdalı sözüdür. İlk öncə şəxs adı kimi öz təsdiqini tapan bu söz bir müddət sonra dilimizdə antrotoponim kimi də işlədilməyə başlandı.

Qeyd edək ki, Nağdalı yaşayış məskənlərinin adı da təsadüfən yaranmayıb. Həmin antrotoponim Nəqdəli formasında təşəkkül tapmış, müəyyən zaman ərzində Nəğdəli formasını almış, rus dilinə tərcümə zamanı isə Azərbaycan dilində olan ə //a səs keçidinin baş verməsi nəticəsində Nağdalı kimi formalaşmışdır. Öz sözlərimizdən seçilməyən alınma söz olan Nəqdi-Əli sözü tələffüzə uyğunlaşmış, formaca dəyişmiş, mənasını itirməmiş, Həzrəti Əlinin (Əli ibn Əbu Talib) verdiyi, Həzrəti Əlinin bəxş etdiyi anlamındadır.

Azərbaycan ərazisində bu adda bir neçə antrotoponim mövcuddur. Abşeron rayonunun Pirəkəşkül yaşayış məntəqəsi yaxınlığında da Nağdəli adlı

bir kənd mövcud olmuşdur. Həmçinin Culfa rayonunun Yayıcı kəndində yerləşən birmərtəbəli, dördbucaqlı formaya malik, giriş qapısı tağlı quruluşlu, qarşısında 8 ədəd tağlı pəncərələrə birləşmiş eyvanı olan Nağdəli adlı bir pır də var. Laçın rayonunun inzibati ərazi vahidində isə 1933-cü ildə Nağdəli adlı iki kənd qeydə alınmışdır. Tədqiqatçılara görə, yaşayış məntəqələrindən birini Nağdəli adlı şəxs saldıqı üçün onun adı ilə adlandırılmışdır.

Laçın rayonunda olan digər yaşayış yerinin – Nağdəli kəndinin tarixi isə XX əsrin tam əvvəllərinə təsadüf edir və o vaxta qədər bu ərazi yurd yeri idi. Burada Narzan adlı turş su bulağı olduğundan yurd yeri Narzan adlanırdı. Coğrafi ad kimi Narzan Rusiya Federasiyasında yerləşən Stavropol diyarına daxil olan Kislovodsk şəhərində də (Şimali Qafqaz ərazisində) qərarlaşır. Narzan soyuq, qazlı mineral su tipidir. Bu tipli su təbii qazlandırılmaya (təbii karbon qazını özündə saxlayır) malik, kalium-karbonatlı mineral su növüdür. Əsasən yay və payız aylarında iribuynuzlu mal-qaranı burada müvəqqəti saxlayardılar.

Məlumat üçün qeyd edək ki, 1593-cü ildə Osmanlı dövləti tərəfindən Məğavuz nahiyyəsinin oba, kənd, qışlaq və məzrələri siyahıya alınmışdır. Həmin siyahıda Qasımuşağı obasının bir çox kəndlərinin adı olsa da, həmin siyahıda Nağdəli və ya Nağdəli adlı kənd yoxdur.

Daha sonrakı dövrlərdə isə Məğavuz bölgəsi Səfəvi və Osmanlı savaşlarında əldən-ələ keçir və Məğavuz nahiyyəsinə yenidən zəbt edən osmanlılar 1727-ci ildə vergi dəftərini yeniləməyə başladı. Həmin siyahıyaalma sənədlərində də Nəqdəli və ya Nağdəli kəndinin adına rast gəlmirik. Göründüyü kimi bu ərazilərdə belə yaşayış məntəqəsi əvvəllər qeydə alınmadığı aydın görünür.

Kənd sakinləri arasında kəndin adı haqqında maraqlı məlumatlar söylənilir. Deyilənə görə XV əsrdən əvvəl burada tacirlik edən Alı adlı bir şəxs yaşamışdır. Tacirlik etdiyi dövrdə qətiyyənlə nisyə alver etmədiyinə görə ad-san qazanaraq ətraf kəndlərdə Nağd Alı kimi məşhurlaşır. Yaşadığı ərazi də bu şəxsin adından qaynaqlanır.

Söylənilənlərdən digəri, ən çox reallığa yaxın olanı isə Paşa bəyin Hacısamli nahiyyəsinin bəyi təyin edildiyi dövrə təsadüf edir. Belə ki, Zəngəzur qəzası parçalandıqdan sonra Paşa bəy həmin yurdu – Narzan adlanan bu yeri at və iribuynuzlu heyvanat verməklə nağd alıb. Nağd (nəqd, nağdı) almışam ifadəsi tədricən Nağdəli ifadəsi ilə əvəz olunmuşdur. Beləliklə, Nağdəli kənd adı bu cür yaranmışdır.

Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra, Qasımuşağı obasının digər kəndlərində olduğu kimi, Nağdəli kəndində də kolxoz yaradıldı. Təşkil edilən kolxoz Azərbaycanın qədim soylarından biri olan Sultanov-

ların mal-qarası hesabına təşkil olundu. Kənd ərazisində İskəndər bəyə məxsus ev müsadirə olunaraq əvvəlcə məktəb, sonralar isə sovxoz direktorlarının yaşayış evi kimi istifadə edilmişdir.

Bir müddət sonra, 1932-ci ildə S.M.Kirov adına südçülük, damazlıq sovxozunun əsası qoyuldu. Sovxoz yarandığı ilk günlərdən camaat arasında kəndin adı ilə Nağdalı sovxozu, bir müddət sonra isə sadəcə Sovxoz adlandırıldı. Hal-hazırda da bir çox sakinlərin yaddaşında kəndin adı elə Sovxoz kimi qalmaqdadır.

Kənd xeyli ərazini əhatə etdiyindən Köhnə Nağdalı, Qubadın obası, Orta Narzan, Narzan, Sovxoz kimi məhəllələrə ayrılmışdı. Əvvəllər yalnız bu məhəllələr birlikdə sovxoz kimi fəaliyyət göstərirdi. Lakin 1961-ci ildə aparılan islahatlardan sonra Ələkçi, Şamkənd, Bozdağan, Çorman və Köhnə Çorman kəndlərinin ərazisində mövcud kolxozlar ləğv edildi və həmin kolxozun ərazisində olan torpaq sahələri daha yaxşı bir quruluşa – dövlətə tabe, kollektiv kənd təsərrüfatı birliyi olan S.M.Kirov adına sovxozun ərazisinə qatıldı.

Məhz Nağdalı kəndinin şöhrətlənməsi və ad-san qazanması elə sovxozun təşkilindən sonrakı dövrə təsadüf etdi.

Kəndin mədəniyyəti: 1992-ci ildə Ermənistan Respublikası Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğal edilənə qədər Nağdalı kəndində 200 yerlik klub binası, 250 yerlik məktəb binası, 2 mağaza binası, hamam, çörəkbişirmə sexi, feldşer-mama məntəqəsi, kitabxana fəaliyyət göstərirdi.

Bu ərazilərdə təbiətin sakinlərə bəxş etdiyi qiymətli abidələr mövcud idi. Belə abidələrin ən əsaslarından biri sayılan, dağ yamaclarında əzəmətlə ucalan, gövdəsinin diametri 4-5 metrə çatan və Azərbaycanın ilk qadın akademiki Validə Tutayüq tərəfindən qırmızı kitaba daxil edilən nəhəng qırmızı palıd ağaclarıdır. Bu ağaclar Nağdalı kəndinin istər mədəniyyətində, istərsə də iqtisadiyyatında böyük rol oynamışdır. Eyni zamanda daşlı-çınqıllı yamaclarda közü gec sönən, uzun ömürlü ağac cinslərindən hesab edilən ardıc ağacının iki növünə bu ərazilərdə tez-tez rast gəlinirdi.

Burada yaşayan insanlar əyirmə, toxuma, hörmə və gözəl tikmə tikmək qabiliyyətinə malik idilər. Demək olar ki, ailələrin çox hissəsində toxucu dəzgah (hana və yer hanası) var idi. Onlar hazırladıqları yun və pambıq ipliklərdən xalça, kilim, palaz, keçə, fərməş, xurcun, şəddə, yun şal (parça) və digər xalça məmulatları toxuyurdular.

Kənd sakinləri “Qasımuşağı xalçaları”, “Vərni”, “Çələbird”, “Qarabağ xalçası”, “Atlı, itli xalça” və digər xalçalar toxuyur və toxunmuş belə xalçaların müxtəlif üsullarla bir çox ehtiyacları ödəmək məqsədi ilə bazarlarda satırdılar. XX əsrin ortalarında kənd sakini Şükürova Əminə Müsləd-

din qızının toxuduğu xalça və xalça məmulatları xüsusi ilə fərqlənirdi. Onun toxuduğu “Qasımuşağı xalçası”, “Qız xalçası”, “Çələbird xalçası”, “Atlı, itli xalça”, digər xalça və xalça məmulatlarının müəyyən hissəsi bu gün onun oğlu Şükürov Məhəmməd Məmmədyar oğlunun şəxsi kolleksiyasında qorunub saxlanılır.

Kənd ərazisində 1932-ci ildə sovxoz təşkil edildi. Kəndin iqtisadi cəhətdən inkişaf etdirilməsi ilə yanaşı mədəniyyət məsələlərinin də inkişafı üçün xeyli işlər görüldü. Bu işlər sırasında ən əsas işlərdən biri bu ərazilərə avtomobil yolunun çəkilişi oldu.

“Yol mədəniyyətdir, iqtisadiyyatdır, həyatdır”, – demişlər. Lakin uzun müddət Ələkçi, Şamkənd, Nağdalı, Bozdağan, Yuxarı Çorman kənd sakinləri Əhmədbəyli düzündən keçən və məsafəcə xeyli uzun, həmçinin olduqca narahat olan Lolabağırılı – Ələkçi avtomobil yolundan istifadə etmişdir. Yağmurlu hava şəraitində bu yolda hərəkət edən nəqliyyat vasitələri günlərlə yolda ləngiyirdi. Bu çətinlikləri aradan qaldırmaq məqsədi ilə çətinliklə olsa da Piçəniz – Yuxarı Çorman – Nağdalı şose yolunun çəkilişi 1964-cü ildə başa çatdırıldı.

Kənd ərazisində olan biçənək sahələrinə avtomobil yollarının çəkilişi əsasən 1970-ci illərin əvvəllərinə qədər davam etmişdir. Çətin dağ şəraitində, qayalı, daşlı yerlərdə bu işlər çox da asanlıqla başa gəlmirdi. Yol çəkilişində uzun illər S.M.Kirov adına sovxozun qabaqcıl mexanizatoru Ərşad Quluyev öz buldozeri ilə böyük fəallıq göstərmişdir. Sovxozun biçənək sahələrinə, binə yerlərinə yeni yollar çəkilmişdir. Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, ətraf kəndlərə və kəndlərin ərazisinə olan sahələrə çəkilən yollar iş icraçısı Məhəmməd Mikayılovun tərtib etdiyi çertyoj əsasında çəkilib.

Sovxozun “Göllüyurd”, “Sarımsaqlı”, “Kərttaş”, “Sarı ucuq” sahələrinə, “Dəlik daş” adlanan qış binəsinə və digər sahələrə yeni yollar çəkilmiş və bu yolların ümumi uzunluğu artıq 1970-ci ilə qədər 30 kilometrdən çox idi.

Yaxın keçmişə qədər bu kəndin meşələrində kömürxanalar olub, ətraflarda əhəng quyuları yandırılıb, dəmirçixana, su dəyirmanı olub. Onların izləri erməni işğalına qədər qalırdı.

Nağdalı kəndi yarandığı gündən özünün qəbul edilmiş ümumi ailə-məişət, toy, bayram və şənlik adətləri mövcud idi. Sovetlər dönəmində də yerli əhali mövcud qədim adət-ənənələrə hörmətlə yanaşmış, onları qoruyub saxlamağa çalışırdı. Son dövrlərə qədər burada toy, şənlik və digər mərasimlər qədim vaxtlarda olduğu kimi keçirilirdi.

Bütün ağır işləri, əsasən də, mövsümi işləri, həmçinin xeyir və şər işləri yola vermək üçün ən gözəl adətlərdən biri – “hov” (“hav”, “iməcilik”) edir, birlikdə yaranmış vəziyyəti normallaşırdılar.

Kəndin təbiəti: Bu qədim torpağa qədəm qoyan hər kəsin diqqəti istər-istəməz ilk əvvəl əl dəyməmiş təbiət mənzərələri və bu ərazidə məskunlaşan hər kəsə qəlbi, könlü qədər yaxın, doğma olan, qanımıza işləmiş əsrarəngiz təbiətə yönəlir.

Azərbaycan Respublikasının Laçın rayonunun Qasımuşağı obasında (indiki Şamkənd kənd inzibati ərazi dairəsində) yerləşən Nağdalı kəndi dağətəyi ərazidə, Çilgəzçay çayın bir hissəsi olan Nağdalıçayın (el arasında daha çox Narzançay kimi tanınırdı) sahilində yerləşir. Çay kəndi iki hissəyə ayırır. Kənd rayonun şimal-qərb istiqamətində, Qırxqız dağlarının cənub ətəklərində, rayon mərkəzindən 76 km, Bakı şəhərinin qərbində şose yolla 510 km məsafədə qərar tutur. Xankəndi dəmir yolu stansiyası ilə şose yolla ara məsafəsi 120 km-dir. Dəniz səviyyəsindən 1814 metr yüksəklikdə yerləşir. Kəndin ətrafından üzü Qırxqıza doğru geniş yaylaqlar başlayır. Şərqdən Bozdağan və Farraş, cənub-qərbdən Şamkənd, qərbdən Ələkçi, şimal-qərbdən Kəlbəcər rayonunun və şimaldan Dağlıq Qarabağın ərazisi ilə həmsərhəddir.

Yazda bu yerlərin çəmənliklərindən ötüb keçən hər kəs göz oxşayan gözəlliklərlə yanaşı ətrafı bəzəyən gül-çiçək ətrindən, otların min bir qoxusundan məsti-xumar olurdu. Güney və quzeyləri, meşə, tala və zirvələri dolanarkən çiylək, qantəpər, qırxbuğum, əvəlik, quşəppəyi, qazayağı, bağayarpağı, boymadərən, baldırğan, kəklikotu, qatırquyruğu, çasır, andız, kənaf, zəyərək, zirə, gicitkən, çobanyastığı, ayıdöşəyi, bat-bat və digər bitkilərə rast gələrdi.

Nağdalı kəndinin yerləşdiyi dağlıq, meşəli-çəmənli ərazilər və olduqca əlverişli coğrafi məkan, füsunkar təbiət, yaxınlıqdan axan Ələkçiçay və Narzançay, bərəkətli torpaqlar, yaylaqlara gedən çoxsaylı elat yollarının üstündə yerləşməsi bu ərazilərin gözəlliyinə bir gözəllik də qatırdı.

Kəndin meşələrinin şahı palıd, vəziri isə vələs ağacını hesab etmək olardı. Meşə zolaqlarının əsasını təşkil edən bu ağaclar kənd əhalisi tərəfindən həm yanacaq vasitəsi olan oduncaq kimi, həm də bütün tikinti işlərində, müxtəlif alət və avadanlıqların hazırlanmasında ən yaxşı içlik xammal kimi istifadə edilirdi. Ağcaqayın, göyrüş, qarağac, cır meyvələrdən alma, armud, alça, yemişan, qaragilə, giviş, əzgil, həmərsin (itburnu və yaxud dərgil), zirinc və s. ağac və kol cinsləri meşə zolaqlarının yaranmasında xüsusi rol oynayır.

Bu meşələrdə ən çox ayı, vaşaq, canavar, çaqqal, tülkü, porsuq, gəlinçik, cüyür (əlik), çöl donuzu, dovşan, çöl pişiyi, kirpi və digər heyvanlara təsadüf etmək olar. Nağdalı kəndinin səmasından zığ-zığ, qaratoyuq, şana-pipik, bülbül, ağacdələ, bayquş, cur-cur, sərçə, qaranquş, qartal, quzğun,

qızılquş, qırğı, çobanaldadan, bildirçin, alacəhrə, qırmızıdöş, alabaxta, arı-quşu (arıqıran), qarğa, ala qarğa, çalağan, sar və s. quşlar əskik olmazdı.

Kənd ərazisində hər birinin özünə məxsus adı olan uca zirvələr, sərt yamaclar, sıldırım qayalar, yaşıl düzlər, çəmənələr, sıx meşələr, dərin dərələr, dumanlı aşırımlar, qoyun xəzinəli gədiklər, gəzlər bir-birini əvəz edir. Ağca-yazı, Çalayurd, Atqoruğu, Gödəklər, Uzunyal, Dəlik daş, Kotanqaya, Canavarqayası, Birinci ferma, İkinci ferma, Hilal hoppanan, Dolubasan, Qaraqaya, Qırxqız, Rusölən, Qaribulağı, Çiçəkli, Tala biçənək, Şükürün dam-daşı, Kərtədaş, Məşədiibişdi, Göllüyurd, Qətləğacı, Zağanın güneyi, Səriuçıq, Demilinin dərəsi, Qurdqajı yurdları, Peçatlı qaya (Möhürlü mənasındadır), Tumaslı yurdu, Nəsbli, Qətərqaya, Arpalar, Mama, Hacıpənəhin düzü, Vəliyəddin vurulan, Təkarmud, Qaradəmirçi yurdu, Sarımsaqlı, Hacıağalılar, Şirvanlının dərəsi və s.

Kəndin ərazisində olan gur sulu Narzançay və Qubadın dərəsindən axan axar su əsas su mənbələrindən hesab edilirdi. Ərazinin zəngin meşələrə və bitki örtüyünə sahib olmasına baxmayaraq iqlim şəraitindən asılı olaraq çay və bulaqların suyu gah azalır, gah da artır. Qeyd edək ki, bu proseslər qısa müddət ərzində davamlı olur.

İlk vaxtlar kənd ərazisində olan bağ və bostanlar mənbəyini çaydan götürən su arxları ilə suvarılırdı. Sovxozun təşkilindən sonra idarə və təşkilat binaları dəmir borularla su ilə təmin olundu. Son dövrlərdə, əsasən də 1970-ci illərin əvvəlindən əhalinin suya olan tələbatını ödəmək üçün kəndə dəmir və plastmas borularla su çəkilmişdir.

Qırxqız dağının ətəyində yerləşən bu kəndin ərazisində yayı bumbuz, qışı ılıqsuyu olan çoxlu bulaqlar qaynayırdı ki, bu bulaqlar meşə və çəmənliklərin yaraşığı idi. Hacıavaz, Çömçə bulaq, Rəşidin bulağı, Qoşabulaq və digər adlarla tanınan bulaqlar əhalinin içməli suya olan ehtiyacını ödəməklə yanaşı müxtəlif məqsədlər üçün də yararlı idi. Soyuducunun olmadığı zamanlar buz bulaqların yaxınlığında quraşdırılmış qurğulardan, ya da bulaqların özündən soyuducu kimi istifadə edilirdi. Hətta günlərlə orada qalan məhsul öz keyfiyyətini, təravətini olduğu kimi saxlayırdı.

Bu yerlərin mürəkkəb dağlıq relyefi, çox sərt iqlimi bütün amillərə öz təsirini göstərir. Burada iqlim yayda sərin, qışda soyuq olur. Orta illik temperatur 01°C ilə 07°C arasında dəyişir. Yağıntıların illik miqdarı 750-850 mm-ə qədər olur.

Camaatın ictimai həyatı: Kənddə yaşayan əhalinin əsas hissəsini qədim tarixi, özünəməxsus adət-ənənəsi olan, Hacısamli elinin sayılıb-seçilən və əslən oğuz türklərinin salur boyunun təkəli (təkə-türkmən) tayfasının bir qolu olan Qasımuşağı tayfası təşkil edir. Qalan əhali isə sovxozun təşkilin-

dən sonra yeni iş yerlərinin açılması səbəbindən bölgənin ətraf kəndlərindən buraya işləmək məqsədi ilə köçüb gələn ailələr olmuşdur. Sovet hakimiyyətinin ilk illərində Qasımuşağı obasının tərkibində olan Araxış kənd əhalisinin köçürülməsi nəticəsində İbrahimuşağı tirəsinin nümayəndələrinin müəyyən hissəsi bu kənddə məskunlaşdı.

XVIII yüzilliyin sonu XIX yüzilliyin əvvəllərində Qərbi Azərbaycanda baş vermiş təkmillətli Ermənistan Respublikası yaratmaq məqsədi ilə oradan deportasiya edilmiş bir neçə ailə Nağdalı kəndində məskunlaşmış, burada yaşayan əhali ilə qaynayıb-qarışmışlar.

Sovet hakimiyyətinin bu əraziləri işğal etməsindən sonra əhalinin kənd təsərrüfatının müxtəlif sahələri ilə məşğul olmasına baxmayaraq onsuz da yaşayış şəraiti ağır olan insanların vəziyyəti daha da çətinləşdi. Kənd sakinləri arasında özünün rahat yaşayış və rifah halının yaxşılaşdırılması üçün çalışanlar Sovet hökumətinin kollektivləşmə zamanı apardığı siyasətin qurbanına çevrildilər. Hətta bu siyahıda kiçik yaşlı uşaqlar var idi. Məmmədovlar ailəsi də belə ailələrdən biridir: Novruz Məhəmməd oğlu Məmmədov, Fatma İbiş qızı Məmmədova, Səmayə Əbdül qızı Məmmədova, Hərbə Müsləddin oğlu Məmmədov, Mötəbər Müsləddin oğlu Məmmədov, Əsiraman Müsləddin oğlu Məmmədov, Novruz Müsləddin oğlu Məmmədov, Əliko Müsləddin oğlu Məmmədov, Əvəz Müsləddin oğlu Məmmədov Qazaxıstan Respublikasına sürgün edildi. İki yaşlı Əsiraman Müsləddin oğlu Məmmədov sürgündə həlak oldu. Bir neçə il sonra bəraət alan ailə əvvəlcə Qarabağa, bir müddət sonra isə Nağdalıya geri dönür.

Faşist Almaniyası üzərində qələbədən bizi 70 ilə yaxın bir məsafə ayırmasına baxmayaraq o dəhşətli müharibənin vurduğu yaralar hələ də Nağdalı kənd sakinlərinin yaddaşından silinməyib. Arxa cəbhədə olduğu kimi ön cəbhədə də bu kəndin sakinləri qəhrəmanlıqla vuruşmuşdur. Əliyev Pənah Rüstəm oğlu, İsmayılov Şöhlət Çərkəz oğlu, Nuriyev Bərşid Şükür oğlu, Nəsimov Məhəmmədəli Firuddun oğlu, Nəsimov Nəsim Firuddun oğlu, İsmayılov İdris Həbib oğlu, İsmayılov Bəhlul Ədil oğlu, Novruzov Əjdər Əbdüləli oğlu, Novruzov Qara Əbdüləli oğlu, Novruzov Əli Əbdüləli oğlu, Bayramov Əli Cümşüd oğlu, Məhərrəmov Cəmil İbrahimxəlil oğlu, Mehdiyev Məhəmməd Əbülqasım oğlu və digərləri bu müharibənin iştirakçısı olmuşdur.

Sovet-alman müharibəsinin kənd sakinlərinin taleyinə vurduğu yaralar hələ tam sağalmamış mənfur qonşularımızın Azərbaycana qarşı torpaq iddiaları ilə başladığı Qarabağ müharibəsi yerli əhalinin sinəsinə yeni sağalmaz yaralar, açılmaz düynələr vurdu. Kənddə yaşayan günahsız dinc sakinlərdən bir çoxu Qarabağ müharibəsi zamanı əsir və ya da girov düşərək mü-

naqişə zonasında erməni terrorunun qurbanına çevrilmişdir. Qarabağ müharibəsinin nəticəsində taleyinə didərginlik damğası vurulan ailələrin bir çoxu daha böyük faciələrlə üz-üzə qaldı. Nağdalı kəndi Laçın rayonunda ən çox dinc sakinlərini şəhid verən kəndlərdən biridir. Şamkənd kənd orta məktəbində müəllim işləyən Arif Qələndər oğlu Hümətovun həyat yoldaşı Səma Aydın qızı Kərimova yaş yarımlıq övladı Nurlanə ilə 31 mart 1993-cü ildə Kəlbəcər rayonu ərazisində ermənilərə əsir düşür. Haylar tərəfindən dəhşətli işgəncələrə tab gətirməyən Səma şah damarını kəsərək intihar edir. Sonda erməni əsirliyindən azad edilsə də, erməni daşnakları tərəfindən avtomat silahının qundağı ilə dəfələrlə boynunun ardına vurulmuş zərbələr nəticəsində gözləri tutulan körpə Nurlanə isə bu gün həyat adlı pəncərənin işığına həsrətdir.

1992-ci ilin avqust ayının son günlərində məcburi köçkünlük həyatı yaşayan, Azərbaycanın fərqli bölgələrində məskunlaşan, yaxın qohumluq əlaqələri olan 6 ailə (Abdullayev Abdulla Bədəl oğlunun, Alməmmədov Şəmil Alməmməd oğlunun, Hübətov Eyvaz İsmayıl oğlu, Hübətov Vəzir İsmayıl oğlunun, Mehdiyev Hübət Əbülqasım oğlunun, Mehdiyev Məhəmməd Əbülqasım oğlunun ailəsi) birlikdə heyvandarlıq üçün daha əlverişli şərait yaratmaq məqsədi ilə Goranboy rayonunun Ballıqaya kəndinin ərazisində yerləşən Gülüstan meşəsi adlanan ərazisində alaçıqda (çadırdə) məskunlaşdılar.

Məskunlaşdıqdan üç gün sonra 28 avqust 1992-ci il tarixində səhər saat 5 radələrində Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin yaratdığı diversiya qrupunun 10-12 nəfər üzvü alaçıqları xüsusi amansızlıqla, iri çaplı silahlardan və qumbaraatanlardan atəşə tutdu. Atəş nəticəsində dinc sakinlərdən 25 nəfər şəhid oldu, 5 nəfər ağır yaralandı, 4 nəfər isə yüngül xəsarətlər aldı.

Ermənilər tərəfindən törədilmiş bu soyqırım hadisəsinə aid açılmış cinayət işinin materialları və faktlar Azərbaycan Respublikası Hərbi Prokurorluğunda Memorial Soyqırım muzeyində qorunub saxlanılmaqdadır.

Kənd əhalisindən Qarabağ müharibəsi zamanı Abdulla Bədəl oğlu Abdullayev (1934 – 28.08.1992), Fərman Abdulla oğlu Abdullayev (20.08.1962 – 28.08.1992), Səadət Abdulla qızı Abdullayeva (01.12.1973 – 28.08.1992), Əvəz Baxşeyiş oğlu Cəfərov (28.03.1968 – 15.09.1993), Səma Aydın qızı Kərimova (31.12.1969 – 31.03.1993), Hübət Əbülqasım oğlu Mehdiyev (1930 – 28.08.1992), Qənirə İbrahimxəlil qızı Mehdiyeva (1935 – 28.08.1992), Fikrət Hübət oğlu Mehdiyev (1961 – 28.08.1992), Ayna Hübət qızı Mehdiyeva (1967 – 28.08.1992), Mehdi Hübət oğlu Mehdiyev (1973 – 28.08.1992), Rəhbər Məhəmməd oğlu Mehdiyev (1953 – 28.08.1992), Nübar Muradxan qızı Mehdiyeva (Kəlbaliyeva) (01.12.1952 –

28.08.1992), Gülayə Əli qızı Mehdiyeva (1925 – 28.08.1992), Sürayə Məhəmməd qızı Mehdiyeva (1956 – 28.08.1992), Səfər Azad oğlu Mirzəyev (09.02.1939 – 16.07.1992), Hürzaman Qara qızı Hübətova (1959 – 28.08.1992), Elçin Vəzir oğlu Hübətov (1980 – 28.08.1992), İsmayıl Vəzir oğlu Hübətov (1984 – 28.08.1992), Nəbadi Vəzir oğlu Hübətov (1986 – 28.08.1992), Bəxtiyar Vəzir oğlu Hübətov (1982 – 28.08.1992), Gülnar Vəzir qızı Hübətova (20.02.1988 – 28.08.1992), Canpolad Vəzir oğlu Hübətov (03.1992 – 28.08.1992), Eyvaz İsmayıl oğlu Hübətov (05.06.1969 – 16.04.1994), Qənəhət Əkbər oğlu Quliyev (01.06.1954 – 1992), Bəyim Aydın qızı Mehdiyeva (1959 – 28.08.1992), Zeynəb Hüseyn qızı Vəliyeva (1899 – 28.08.1992), Minarə Əbülqasım qızı Alməmmədova (1938 – 28.08.1992), Zeynəb Şəmir qızı Alməmmədova (02.02.1972 – 28.08.1992), Kəmalə Şəmil qızı Alməmmədova (03.12.1976 – 28.08.1992) şəhidlik zirvəsini fəth edən fəthlərdəndir.

Yusif Pənah oğlu Əliyev (1938 – ?), Asif Pənah oğlu Əliyev (1954 – ?), Hənifər Zülfüqar qızı Əliyeva (1938 – ?) faciəli şəkildə itkin düşmüşlər.

Əlverişli və səfalı bir ərazidə yerləşən Nağdalı kəndində hər kəsin hesablaşdığı adı bəlli, öz gözəl işləri, savadı ilə fərqlənən kişilər var idi. Əfqan Abduləli oğlu Novruzov, İmran Məmmədrza oğlu Məmiyev, Azay Hübət oğlu Məmmədov, Yusif Pənah oğlu Əliyev öz əməlləri ilə hörmət qazanmış və el arasında sayılıb-seçilən ağsaqqallardan idi.

Qarabağın tanınmış seyidlərindən biri sayılan, el-obada imanlı bir şəxs, el ağsaqqalı Seyid Yusif Ağa (Məmiyev Yusif Məmmədrza oğlu) 25 dekabr 1937-ci ildə bu kənddə anadan olmuşdur.

Heyvandarlıqda qazanılan nailiyyətlərə görə Laçın rayonunu nəinki respublikada, hətta o vaxtlar bütün keçmiş SSRİ miqyasında tanıdan adamlar az olmamışdır. Belə insanlardan biri 1970-ci illərdə Kirov adına sovxozun sağıcısı, Qəhrəman ana Şərqiyyə Vəliyeva təkcə Nağdalıda, Qasımuşağı obasında deyil, onun hüdudlarından çox-çox kənarlarda yetərincə tanınırdı. SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 22 mart 1966-cı il tarixli fərmanı ilə əmək sahəsində qazandığı müvəffəqiyyətlərə görə Kirov adına sovxozun sağıcısı, Şərqiyyə Əkbər qızı Vəliyeva Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür.

Sovet hakimiyyətinin ilk günlərindən kənddə təhsilə və elmə xüsusi önəm verilirdi. XI Qızıl Ordu Qasımuşağı obasının ərazisini işğal etdikdən sonra kənddə kiçik yaşlı uşaqlar ibtidai təhsili Nağdalı kəndində fəaliyyətə başlayan Nağdalı kənd 4 illik ibtidai məktəbində, tam orta təhsili isə Kürd-hacı kənd ümumtəhsil orta məktəbində almaları oldular. Böyük Vətən müharibəsi illərindən sonra məktəb 7 illik natamam orta məktəb kimi fəaliyyətə

başladı. 1968-1969-cu tədris ilində isə Nağdalı kənd natamam orta məktəbinin binasında yeni siniflərin açılması nəticəsində VII sinfi bitirən şagirdlər artıq Kürdhacı kənd ümumtəhsil orta məktəbində deyil, Nağdalı kənd ümumtəhsil orta məktəbində təhsillərini davam etdirməli oldular. Sovet hakimiyyəti dövründə Nağdalı kənd əhalisindən ilk ali təhsil alan Məhəbbət Azay oğlu Məmmədov olmuşdur.

2009-cu il dekabr ayına olan məlumata əsasən kənd sakinlərinin sayı 1053 nəfər (238 ailə), 2015-ci ilin dekabr ayında aparılan siyahıyaalma zamanı isə kənd sakinlərinin sayı 1052 nəfərdir (259 ailə).

Əhalinin məşğuliyyəti: Keçən əsrin əvvəllərində Qasımuşağı obasında mədəniyyət, sənətkarlıq və heyvandarlıq sahələrində xeyli inkişaf etmiş iri, abad kəndlər var idi. Bu cür kəndlər sırasında Nağdalı kəndinin adını xüsusi olaraq qeyd etmək olar. Münbit torpağı, zonanın təbii şəraiti, əlverişli iqlimi, hər tərəfdən xırda çay və bulaqlarla əhatə edilən ərazilərin olması səbəbindən Nağdalı kəndinin iqtisadiyyatının əsasını heyvandarlıq, bir xeyli hissəsini əkinçilik, qismən də olsa arıçılıq və bağçılıq təşkil edirdi. Əkinə yararlı sahələrdə buğda, arpa, vələmir və başqa dənli bitkilər, eləcə də çoxillik yem bitkiləri becərilirdi.

Kənd qadınları toxuculuqla məşğul olur, ip əyirir, naxışlı paltarlar, corablar, xalça məmulatları toxuyurdular. Hətta təsərrüfat işlərində kişilərlə çiyin-çiyinə çalışırdılar.

Nağdalı kənd əhalisinin məşğulluğunun daha da yaxşılaşdırılması və kəndin iqtisadi inkişafı 1930-cu illərin əvvəlində daha qabarıq şəkildə özünü göstərməyə başladı. Nağdalı kəndində kənd təsərrüfatının inkişafına hər cür şəraitin hökm sürməsi sənətkarlığın inkişafına böyük imkanlar yaratdı. 1960-cı illərin sonunda bu ərazilərə hava yolu ilə elektrik xətlərinin çəkilməsi insan əməyinin yüngülləşməsinə kömək etdi. Kənddə əmək alətləri, parça, xalça, gön-dəri məmulatı, məişət avadanlıqları hazırlayan çoxlu insanlar meydana gəldi. Eyni zamanda oduncaq istehsalı, dülgərlik, ovçuluq, bənnalıq, rəngsazlıq və digər sahələrdə çalışan insanlar var idi.

Məşədə bitən cır meyvə və giləmeyvələrdən meyvə qurusu (qax) hazırlanır, müxtəlif məqsədlər üçün istifadə edilir. Bunlardan əlavə toxuculuq çox yaxşı inkişaf etmişdir. Yerli qoyun növlərinin yununun xüsusiyyətlərinə uyğun xalça məmulatları toxunurdu. Dəmirçilik, kömür, əhəng, taxta-şalban istehsalı, dərman bitkilərinin toplanıb təhvil verilməsi də əhalinin məşğuliyyət növlərindən biri idi.

Ucsuz-bucaqsız geniş bir ərazini əhatə edən Qırxqız yaylaqları burada yaşayan kənd sakinləri üçün təbiətin onlara bəxş etdiyi əvəzsiz bəxşiş idi.

1988-ci ilin əvvəllərində torpaq iddiası ilə mənfur qonşularımız ermənilər elan olunmamış müharibəyə başladı. 1992-ci il 18 may tarixində Laçın şəhəri və şəhərə yaxın ərazilər Ermənistan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğal edildikdən sonra Nağdalı kəndinin ərazisi döyüş meydanına çevrildi. 29 may 1992-ci il tarixinədək müdafiə olunsada, sonda ətraf kəndlərlə birlikdə Laçın rayonunun bütün ərazisi işğal edildi və Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin işğalçı siyasəti bu kəndə ağır zərbə vurdu, kənd ərazisini dəhşətli bir xarabazara çevirdi. Nəticədə mühasirədə qalan kənd sakinləri ermənilərin təcavüzünə məruz qalmış, məcburən yaşadıkları dədə-baba yurdundan köçkün (məcburi!) düşdülər. İşğal nəticəsində Nağdalı kəndinin yeraltı, yerüstü sirləri düşmən tapdağına çevrildi.

Bir müddət sonra yenidən Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən azad edilən kənd ərazisində yaşayış bərpa edilməyə başladı. 02-03 aprel 1993-cü il tarixində Kəlbəcər rayonunun işğalından sonra mühasirədə qalan kənd sakinləri məcburən kəndi birdəfəlik tərk etdilər.

Azərbaycanın müxtəlif bölgələrinə pərən-pərən düşmüş kənd sakinləri arasında olan bütün əlaqələr kəsildi. Xeyir-şər mərasimlərində və ya təsadüfən bir-biri ilə rastlaşan həmkəndlilərin biri digərinin sevincindən, kədər və dərdindən xəbərdar olur. Elə bu səbəbdən də kəndin qədim adət-ənənələri, mədəniyyəti, davranışları və digər özünəməxsus xüsusiyyətləri itibbatmaq, unudulmaq üzrədir.

Düşmən tapdağında qalan torpaqlarımızla bağlı həqiqətləri bilməyimizdən və reallığın bizlərin maraqları ilə uyğunlaşmaması üzündən üzdə bu reallığa etiraz etsək də, qəlbən əsl reallıqla barışmaq məcburiyyətində qalıyıq. Doğrusu bu reallıqla barışmaq mənim üçün də olduqca çətin bir işdir.

Bağışla bizi, bağışla düşmən tapdağından azad edə bilmədiyimiz ana vətən! Amma gözlə bizi, mütləq gəlib sənin düşmən tapdağında olan torpaqlarını azad edəcəyik. Həmin gün yaxın, ya uzaqdır, deyə bilmərəm!

Sultan HÜMBƏTOV

**“İNSANLARIN QARŞISINA MİLLƏT VƏKİLİ KİMİ ÇIXMAQ
MİLLƏT VƏKİLLİYİNƏ NAMİZƏD KİMİ ÇIXMAQDAN FƏRQLİ
BİR SİTUASIYADIR”**

Jurnalımızın ötən sayında 121 sayılı Laçın Seçki Dairəsindən Milli Məclisə namizədliyi Yeni Azərbaycan Partiyası tərəfindən irəli sürülmüş iqtisad elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Mahir Abbaszadədən müsahibə götürmüşdük və seçiləcəyi təqdirdə ondan millət vəkili kimi müsahibə alacağımıza söz vermişdik. Vədimizə sadıq qalaraq millət vəkili Mahir Abbaszadə ilə müsahibəni “Laçın yurdu” jurnalının oxucularına təqdim edirik.

– Xoş gördük, Mahir müəllim. Bayram tətiliniz necə keçdi?

– Çox yaxşı. Novruz bayramımız ona görə önəmlidir ki, hər şeydən əvvəl milli adət-ənənələrimizə əsaslanır. Bu bayram tarixi keçmişimizi özündə saxlayır və yaşadır. Əsrlər boyu Azərbaycan xalqı Novruz bayramını bu və ya digər formalarda keçirmişdir. Sovet dövründə buna bəzi qadağalar qoyulmasına baxmayaraq, həmin vaxtlar çəkilmiş filmlərə baxanda da Novruz bayramı ilə bağlı kifayət qədər məlumatlara rast gəlirik. Ulu öndərimiz 1969-cu ildə hakimiyyətə gəldikdən sonra bütün sahələrdə dəyişikliklər baş verdi və bu halda Novruz bayramına da dövlət səviyyəsində bir qayıdış oldu. O zamandan Azərbaycan xalqı bu bayramı daha sərbəst keçirməyə başladı, biz də hər il Novruz bayramını hamılıqla bir yerdə qeyd etdik.

Mənim üçün 2016-cı il ona görə çox yadda qalan illərdən oldu ki, bayramı laçınlılarımızın məskunlaşdığı və inzibati mərkəzimiz sayılan Taxtakörpüdə soydaşlarımızla bir yerdə qarşıladıq, bir-birimizi təbrik etdik. Bu, həm də millət vəkili kimi birinci Novruz bayramım idi ki, seçicilərimlə bir yerdə Taxtakörpüdə qeyd edirdim. Bayram tədbirindən çox yüksək təəssüratlarla qayıtdım. Eyni zamanda seçicilərimlə təmasda oldum, onlarla çox mehriban görüşlər keçirdim. Təəssüflər olsun ki, vaxtımızın azlığı ilə əlaqədar olaraq bəzi seçicilərimin dəvətlərini qəbul edib çaylarını içə bilmədim. Amma onların hər birinə söz verdim ki, qarşıdakı günlərdə gəlib sizlərlə təkrar-təkrar görüşəcək, çayınızı içəcəm. Onu da bildirim ki, tədbir çox yüksək səviyyədə təşkil edilmişdi. Xüsusilə incəsənət adamlarının tədbirdə iştirakı

rakı, balacaların rəqsi, Taxtakörpü yaxınlığında yerləşən hərbi hissənin əsgərlərinin bayram şənliyinə qatılması hər birimizdə xoş ovqat yaratdı. Tədbirin əvvəlində Laçınımızın tarixi köklərinə əsaslanan milli adət-ənənələrimizin nümayişi, ənənələrimizin yuxa yayması, nehrə çalxalması, Laçın Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyindən gətirilmiş nümunələrə baxmaq olduqca gözəl hisslər idi. Yəni bunları sıralayaraq sadalamağı ona görə özümə borc bilirəm ki, bu tədbir mənə çox yaxşı təəssürat bağışlayıb. İndi də fürsətdən istifadə edib elə sizin vasitə ilə bütün Azərbaycan xalqını, o cümlədən Laçın rayonunun sakinlərini Novruz bayramı münasibətilə təbrik edir, onlara uzun ömür, cansağlığı diləyirəm. Onu da arzulayıram ki, növbəti illərdə cənab prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə işğal olunmuş torpaqlarımıza qayıdaq, bayram tonqallarını Laçında yandıraq. Həmin il bizim üçün ikiqat, üçqat bayram olsun ki, həm Novruz bayramını, həm də doğma yurda qayıdışımızı qeyd edək.

– Birinci dəfədir ki, millət vəkili seçilirsiniz. Milli Məclisdəki ilk təəssüratınızı da bizimlə bölüşməyinizi istərdik.

– Deyim ki, 2015-ci il Azərbaycan Respublikasının tarixində çox mühüm hadisələrlə yadda qalıb. Belə hadisələrin ön sıralarına Azərbaycanda ilk dəfə Avropa oyunlarının keçirilməsi, idmançılarımızın komanda hesabında 2-ci yeri tutması, uğurlu xarici və daxili siyasət, qeyri-neft sektorunun inkişafı, ümumdaxili məhsulun artımını aid etmək olar. Ölkənin siyasi həyatında çox mühüm hadisələrdən biri də 2015-ci il noyabrın 1-də Milli Məclisə seçkilərin keçirilməsidir. Mən də Laçın rayonundan Yeni Azərbaycan Partiyasının namizədi kimi seçkilərə qatılmışam. Seçicilərimin hamısına təşəkkürümü bildirirəm ki, seçkilərdə çox aktiv iştirak ediblər. Təxminən 72,5 faiz səsə digər namizədlərdən qabaqda olmuşam. Ən əsası odur ki, seçkilərdə Yeni Azərbaycan Partiyası, o cümlədən partiyanın Laçın rayon təşkilatı qalib gəlir. Bundan sonra Milli Məclisdə fəaliyyətə başlamışam. 2015-ci il noyabrın 1-i mənim üçün çox yadda qalan günlərdən biridir. Ona görə ki, mənim indiyə qədərki həyatımdan fərqli olaraq başqa bir həyatım, parlament həyatım başlayır. Təəssüratlar çox yaxşıdır. Belə deyək, parlamentin iş üslubuna yavaş-yavaş öyrəşirik. Həm də deyərdim ki, millət vəkili kimi məsuliyyət daşımaq ağır bir məsələdir. O nöqteyi-nəzərdən düşünürəm ki, parlament həyatı mənim üçün yenidir. Amma təvazökarlıqdan uzaq olmasın, savadım, dünyagörüşüm, əxlaqım və insanlara olan münasibətim, həm də seçkilərdə böyük səs üstünlüyü ilə qalib olmağım parlamentdə daha aktiv iştirak etməyimə stimül verəcəkdir. Artıq bu aktivlik özünü göstərməkdədir. Hesab edirəm ki, zaman gəlib keçəcək, məni seçən, mənə etimad göstərən insanlar, həm də hakim partiya, Yeni Azərbaycan Partiyası mənim

şəxsimdə ən doğru, düzgün seçim etdiklərinə əmin olacaqlar. Mən isə əməli fəaliyyətimlə onların yanılmadıqlarını sübut etməyə çalışacam.

– Seçicilərdə bir narahatçılıq olur ki, deputatlığa namizədlər seçicilərlə tez-tez görüşsələr də, deputat mandatı qazanandan sonra bu görüşlər sanki arxa plana keçir. Amma siz öz fəaliyyətinizlə bu narahatçılığı neytrallaşdırdınız. Seçicilərlə namizəd və deputat kimi görüşməyin fərqli cəhətlərini sizin dilinizdən eşitmək maraqlıdır.

– Çox doğru izah etdiniz. Mən həmişə demişəm, bu gün də deyirəm ki, millət vəkili fəaliyyəti 2 istiqamətdədir. İstiqamətlərin biri parlament fəaliyyətidir. Çünki səni bir dairə seçir, Milli Məclisin üzvü edir. Amma sən bütövlükdə respublikanın millət vəkili olursan. Yəni bu o deməkdir ki, Milli Məclisdə qəbul olunmuş qərarların, qanun layihələrinin hazırlanmasında yaxından iştirak etməlisən. Təbii ki, bu fəaliyyət ilk növbədə komitə, sonra plenar iclas səviyyəsindədir. Xüsusilə, səni seçən insanların, bütövlükdə xalqın mənafeyinin gözlənilməli qanunların qəbul olunması sənin işlərinin ən əsasıdır. İkinci bir fəaliyyət isə səni seçən insanlarla təmasıdır. Seçkidən sonra seçicilərin yanına gəlmək, söhbət etmək, problemləri ilə təkrar-təkrar maraqlanmaq istənilən millət vəkili üçün çox böyük fəxarətdir. Səmimi etiraf edirəm ki, mən bu cür fəxarətin, qürurun içindəyəm. Bu mənim parlament fəaliyyətimi bir az da gücləndirir. Başqa bir məsələ də var ki, siz dediyiniz kimi, insanların qarşısına millət vəkili kimi çıxmaq millət vəkilliyinə na-

mizəd kimi çıxmaqdan tamam fərqli bir situasiyadır. Seçki vaxtı insanların qarşısına çıxanda, mənim öz düşüncəmə görə, insan o hissləri keçirir ki, hələ növbə səni seçənlərindir. Çünki çalışırsan ki, seçicilərin seçki qutusuna yaxınlaşsın, səs versin, səni seçsin. Amma seçkidən sonrakı mərhələdə artıq sən özünü o insanlara borclu sayırsan.

Amma mən bu seçkiyə qatılarkən insanların isti münasibətini həm seçki dönəmində, həm də seçkidən sonrakı dövəndə hiss etdim. Xarakterim belədir ki, insanlarla polemikanı, müzakirəni sevirəm. Əslində insanlar ya seçki, ya seçkidən sonrakı dövəndə çox şeylər istəmərlər. İstədikləri səninlə görüşmək, dərldəşməkdir. İnsanlarımızın intellekt səviyyəsi, dünyagörüşü elə bir səviyyəyə gəlib çatmışdır ki, həll edə bilmədiyin problemləri izah edəndə bunu çox normal qarşılayırlar. Düşünürlər ki, bunlar sənin imkanların və səlahiyyətlərin daxilində deyil. Konkret olaraq deyərdim ki, seçicilərim səs verməklə öz borclarından çıxıblar. İndi növbə mənimdir. Qarşıdakı 5 ildə məni seçən insanlarla təmasda olmaq çox böyük başucalığı gətirəcək. Çalışıram ki, işlərimi də bu istiqamətdə qurum.

– **Çox gözəl bir məqama toxundunuz. Anı bir sual yarandı. Borc və rən borcunu artıqlaması ilə tələb etmərmə? Obrazlı desək, verdiyi səsni “faizini” də istəmir ki?**

– Adamlar bir neçə qismə bölünürlər. Onların hansı qismə bölünməyindən asılı olmayaraq hamısı mənim üçün dəyərlidir. Bəziləri düşünürlər ki, bu, seçki prosesidir, ölkənin siyasi həyatında iştirak etmək, seçmək də onların vətəndaşlıq borcudur. Bir qisim insanlar səni həddindən artıq yaxından tanıyan, səninlə şəxsi münasibəti olan insanlardır. Bunlar mənim dostum, qohumum, kəndçim kimi seçki kampaniyasına qoşulubdur. Seçki bitəndən sonra da düşünmərlər ki, millət vəkili onların hansısa problemini həll etməlidir. Başqa bir qisim insanlar o fikirdədir ki, seçdikləri millət vəkili daim onların xidmətində durmalıdır. Bir qrup insanlar hərdən mənim özümə də deyirlər ki, sizin kimi millət vəkiliimizin olması bizi sevindirir. Adamlarla təmasa can atırsız, münasibət qurmaq istəyirsiniz. Başqa bir qisim insansa deyir ki, seçmişəm, niyə millət vəkili mənim yanımda deyil. Mən onları da anlayıram və yanlarında dururam. Hətta axırncı tip insanların yanında duranda və bu insanlar özlərini çox güclü hiss edəndə özüm də rahatlıq tapıram. Bu gün sizə müsahibə verəndə mənə xəbər veriblər ki, seçkilərdə çox aktiv olmuş seçicilərimdən birinin toy mərasimidir. O adam mənə dəvətnamə göndərməyib. Bizim o qədər də yaxın şəxsi tanışlığımız yoxdur. Mən mütləq gedib onu təbrik edəcəm. Mənə xəbər verdilər ki, seçicilərimdən birinin övladı onkoloji xəstəxanada yatır. Onun yanına getdim. Adamın istədiyi xüsusi nəşə yoxdur. Məni görən kimi kövrəldi, bütün xəstəxanada

olan həkim, tibb bacısı heyətini yığaraq dedi ki, görürsüz, mənim millət vəkilim çətin anlarımda yanımdadır. Və yaxud başqa bir məqamı deyim, mədəniyyət işçiləri ilə bağlı bir problem yaranmışdı. Təxminən 44-ə yaxın adamla görüşdüm. Çox sevindirici haldır ki, problem öz müsbət həllini tapdı və mən oradan uzaqlaşanda seçicilərimdən birinin dönüb digər seçicilərə dediklərini eşitdim: “Görürsünüz? Əsl millət vəkili belə olur, bir dəfə zəng edən kimi yanıma gəldi”.

İnsanlar müxtəlif cürdür. Amma mən düşünürəm ki, bu gün millət vəkiliyəmsə, fərqli düşünən insanların episentrindəyəm. Mənim o insanlara münasibətim birdir. Onlar Prezidentin siyasətinə, hakim partiya, mənə səs veriblər. Bəzi seçicilərim səsvermə anının şəkillərini çəkib sosial şəbəkələrdə paylaşılar. Seçki günündən 5-6 ay keçməsinə baxmayaraq, hələ də özlərində saxlayırlar. Bu yaxınlarda Taxtakörpüdə Novruz şənliyindən çıxanda 4-5 gənc həmin şəkilləri çox ərkyana mənə göstərdilər. İnsanları bu qədər səmimi görəndən sonra sən də səmimi olmaqdan başqa yolun qalmır.

– Bəzi deputatları daha çox qeyri-fəallığına görə qınayırlar. Xüsusilə, Laçın seçicilərində belə bir aclıq vardı. Siz o sindromu da sindirirsiniz. Mətbuatla əlaqələriniz normaldır. Televiziyalara, qəzet və saytlara aktual problemlərlə bağlı vaxtaşırı açıqlamalar verirsiniz. Cəmiyyətdə fəallığınız hiss olunur. Jurnalistlərlə işləməyin müsbət və mənfi cəhətlərini nədə görürsüz?

– Siyasət adamı siyasət meydanında təbii ki, mətbuatdan kənarda qala bilməz. Mən lap əvvəldən Azərbaycan mətbuatına güvənmişəm, inanmışam. Çünki çox dəyərli mətbuat işçilərimiz, jurnalistlərimiz var. Mənim şəxsən təmasda olduğum, tanıdığım, eyni zamanda şəxsən tanımadığım, amma respublika mətbuatında sözünü demiş insanlar var ki, onlara böyük hörmətlə yanaşıram. Üzgörlük olmasın, bu son 4-5 ayda sizin jurnala bir neçə dəfə müsahibə verməyimin kökündə duran amillərdən biri sizləri də o sırada görməyimdir.

Özünüz mətbuatın içərisindəsiniz. Bilirsiniz ki, mətbuatla sıx təmas çox vaxt aparır. Bir televiziya ekranında təxminən yarım saatlıq verilişdəsənsə, səmimi deyəcəm, əslində bu verilişdəki mövzuya hazırlaşmalısən, məlumatlı olmalısən. Çünki gələn qonaqlarla polemikalara qatılmalı, ixtisasın üzrə çıxış etməklə bərabər, bir millət vəkili olaraq da ortaya mövqe qoymalısən. Görüntü olaraq yarım saatlıq veriliş təxminən 2-3 saat vaxt aparır. Böyük iqtisadi-siyasi hadisələrin içində olan adam üçün 2-3 saat çox böyük bir müddətdir. Amma düşünəndə ki, sən ilə üz bəzən oturan professional bir jurnalistdir, adamın içindən də bir hissə gəlir ki, müsahibə verəsən. Bu nöqtəyindən əldən Allaha şükürlər olsun ki, jurnalistlərlə münasibətlərim çox yaxşı

vəziyyətdədir. Bizim parlamentdə də televiziyalardan, sayt və qəzetlərdən akkreditə olunmuş peşəkar jurnalistlər, media rəhbərləri var. Onu da etiraf edirəm ki, mətbuat həm də bir tanıtım vasitəsidir. Bu mənada özümüzü mətbuat işçilərinə borclu da sayı bilərik. Bəzən də elə ola bilər ki, heç sənə yaraşmayan, heç sənəin olmadığı yerdə, heç o sözü işlətmədiyin halda hansısa hadisəni sənəin adıyla bağlayırlar, başqa bir formada işıqlandırırırlar. Mən belələrini ciddi jurnalist saymıram. Özünə hörmət edən, sənətinin qiymətini bilən jurnalist yazacağı məsələ ilə bağlı ciddi araşdırma aparmalı, kimin haqqında nə yazacağını fərqlənməlidir. Çünki söhbət bir insanın siyasi karyerasından, bu günə qədər gəlib çıxdığı bir postundan, gələcəyindən gəlir. Mənə elə gəlir ki, jurnalistlərin olanları doğru-dürüst yazması daha önəmlidir. Tarix boyu belə olub, bundan sonra da belə olacaq. Ciddi jurnalistika ilə qeyri-ciddi jurnalistikanın arasında həmişə rəqabət yaranacaq. Ciddi mətbuat işçisi ilə qeyri-ciddi mətbuat işçisi arasında bu mübarizə daim davam edəcək. Bizə ən çox ümid verən budur ki, bu mübarizədə ciddi mətbuat həmişə qalib gələcək.

– Laçın əhalisindən yuxarı instansiyalara daha çox şikayət getdiyini deyirlər. O şikayətlərdən sizə də gəlib çatırmı? Ümumiyyətlə, reallığı nə dərəcədə əks etdirən şikayətlər var?

– Mən Milli Məclisdə insanları daha çox qəbul edən deputatların sırasındayam. Bu insanları ona görə qınamıram ki, bir tərəfdən səs verərək seçiblər, digər bir tərəfdən insanların gedə biləcək ünvanları o qədər də çox deyil. Şikayətlər də müxtəlif formadadır. Mənə məktublar da yazırlar, teleqramlar da göndərilir. Çalışıram ki, bu məktubların hamısını cavablandırım. Bəzilərinin tədbirini görüm, bəzilərinə izah edim. İnsanlar çox vaxt həm müraciətlərində, həm şikayətlərində haqlıdır. Məsələn, bu yaxınlarda Laçın Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının səlahiyyətlərini müvəqqəti icra edən Aqil Nəzərli ilə Göyçay rayonunda məskunlaşan laçınlıların bir qrupu ilə görüşüb söhbət etdik. Onların əsas şikayətləri məskunlaşdıqları kəndlərdə suyun olmamasıdır. Amma adamların özlərindən soruşanda məlum olur ki, Göyçayın yerli əhalisinin də su problemi var, 150 evi olan bir kəndin normal suyu yoxdur. İki nəfər su tələb edir, durmadan teleqramlar göndərir. Deməli, bu, bir qədər ümumi məsələdir. Təəssüf ki, bəzən təəccüb doğuran şikayətlərlə də qarşılaşıq. Vətəndaş 2 aydır ki, “çörək pulu” kartını ala bilməməsindən şikayətlənir. Əslində bu problem bizim səviyyəyə qalxmalı deyil. Bu işə məsul olan məmurun vəzifə borcudur ki, problemi yerində həll etsin. Amma elə məsələlər də var ki, millət vəkiliyə müraciət edilməsə, vətəndaşın xeyrinə həll olunmur. Mənə olan müraciətlərin çox böyük bir qismi əfvə bağlıdır. Bəzilərinin sənədlərini Milli Məclisdə fəaliyyət göstərən əfv komissiyasına təqdim etmişəm. Bilirsiniz ki, zaman-zaman cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə ölkədə həm əfv fərmanları imzalanır, həm də amnistiyalar elan olunur. Bu nöqteyi-nəzərdən çalışacağıq ki, o adamlar əfvə düşsün. Amma bəziləri var ki, onların tutulduqları maddə əfv, amnistiya maddələrinə uyğun gəlmir. Həmin insanlar təbii ki, bizdən narazı gedirlər. O insanlara izah etmək çətindir ki, sizin qonşuluğunuzdakı insan ona görə əfvə, amnistiyaya düşüb ki, onun tutulduğu maddə qanunauyğundur. Amma sizin övladınız, sizin qohumunuz, sizin kəndçinizin tutulduğu maddə ona uyğun deyil. Sosial məsələlərlə bağlı da mənə müraciət edirlər. Laçın Rayon İcra Hakimiyyəti ilə birlikdə bu məsələlərin də müsbət həllinə çalışırıq. Belə deyək, xeyriyyə fondundan o adamların maddi vəziyyəti üçün köməklik göstəririk. Müraciətlərin bir qismi də təhsil və səhiyyə ilə bağlıdır. Yeri gəlmişkən, səhiyyə nazirinə təşəkkürümü bildirirəm ki, müraciətimi nəzərə alaraq təxminən 4 ay müddətində 7-yə yaxın laçınlının dövlət tərəfindən pulsuz müalicə olunmasına çox böyük köməklik göstərmişdir. İşdən çıxarılan, sürücülük vəsiqəsi əlindən alınan, maddi cəhətdən sıxıntısı olan insanların da bizə müraciət etməsinə hörmətlə yanaşıq. Şikayətlərin bəziləri haqlı, bəziləri isə haqsızdır. Etiraf edək ki, haqlılar daha çoxdur. Ona görə də biz hər zaman

laçınlıların qarşısına çıxmalı, problemləri ilə maraqlanmalı, gücümüz, imkanımız çatacaq dərəcədə köməkliyimizi göstərməliyik.

– **Ölkə başçısının sərəncamı ilə rayon rəhbərliyi dəyişdirildi. Yeni təyinatla bağlı nə deyərdiniz?**

– Cənab Prezidentin mart ayının 3-də imzaladığı sərəncama əsasən Akif Səlimov Laçın Rayon İcra Hakimiyyəti başçısı vəzifəsindən azad olunub. Səlahiyyətlər icra hakimiyyəti başçısının müavini Aqil Nəzərliyə tapşırılıb. Bu məsələyə münasibətim ondan ibarətdir ki, ortada hamımızın hörmətlə yanaşdığımız bir sərəncam var. Bir şeyə sevinmək lazımdır ki, gedən də laçınlıdır, gələn də. Bu gün icra başçısının səlahiyyətlərini icra edən Aqil Nəzərli daha yaxından tanıyıram. Yeni Azərbaycan Partiyası Laçın rayon təşkilatının sədridir. Seçki dönməndə bizim seçki qərargahının rəhbəri olubdur. Mən bu şəxsin həm təşkilatçılığına, həm ona göstərilən etimadın öhdəsindən layiqincə gələcəyinə inanıram. İcra strukturunda 16 illik iş təcrübəsi var, Laçın rayonunun əhalisini yaxşı tanıyır, zəhmətkeş bir ailədə böyüyübdür. Atasını Taxtakörpüdə yaşayır. Yenə kənd təsərrüfatı işləri ilə məşğuldur. Hesab edirəm ki, Aqil müəllimin dünyagörüşü, əxlaqı, təşkilatçılıq bacarığı, eyni zamanda gənc olması ona imkan verəcək ki, bu gün ölkə rəhbərliyi tərəfindən göstərilən etimadı doğrultsun.

Seçicilərimə də demək istəyirəm ki, vəzifə daimi deyil, heç kəs anasından vəzifə üçün doğulmayıbdır. Gedəndə də heç kəs vəzifəni özü ilə

aparmayacaq. Çalışmaq lazımdır ki, vəzifədə olan insanlar işlədikləri müddətdə laçınlı olduqlarını unutmasınlar. Çünki vəzifə müvəqqətidir, amma laçınlılıq müvəqqəti deyil. Biz xeyirdə-şərdə, tədbirlərdə qarşı-qarşıya oturmağa, söhbət etməyə, polemika aparmağa məhkumuq. Elə etməliyik ki, vəzifədə olarkən bizə necə ehtiram göstəririldirsə, sabah vəzifə alındıqdan sonra da insanlar səninlə ehtiramla davranınsınlar. Gərək sən də işlədiyin müddətdə insanlara o qədər ehtiramla yanaşasan ki, insanlardan bu ehtiramı ummağa haqqın olsun.

– **Milli Məclisin üzvü kimi Bakıda və regionlarda seçicilərinizlə görüşlər keçirirsiniz. Yəqin ki, görüşlərinizi davam etdirəcəksiniz. Növbəti görüşlərinizi harada keçirmək fikrindəsiniz və seçicilərinizə sözünüz nədir?**

– Millət vəkili seçildikdən sonra parlament fəaliyyətimlə yanaşı, mənə seçən insanlarla görüşlərim mütəmaddır. Ceyranbatan, Ümid, Naximov qəsəbələrində məskunlaşan laçınlılarla görüş keçirmişik. Həmin ərazilərdə fəaliyyət göstərən Laçın məktəblərində olmuş, Xocalı faciəsinin ildönümünü seçicilərimlə birlikdə anmışıq. Bu cür görüşlərimiz gələcəkdə də mütəmadi olaraq davam edəcək. İndi seçki prosesində söz verdim bəzi məsələlərlə ciddi məşğulam. Belə ki, Qala qəsəbəsində bir orta məktəbin tikilməsi ilə bağlı mənə müraciət olunmuşdu. Artıq məktəbin bünövrəsi tökülübdür. Özüm də 2 dəfə orada olaraq maddi və mənəvi köməkliyimi əsirgəməmişəm. Seçki ərəfəsində mənə Çıraqlı kənd orta məktəbinin tikintisi ilə bağlı da müraciət etmişdilər. Həmin təklifi edən insanlarla görüşmək üçün 2 dəfə xəbər göndərmişəm. Hələlik mənimlə görüşməyə vaxt tapmırlar. İnşallah görüşərik.

Ümid qəsəbəsində avtomat telefonla bağlı işlər isə gedir. Sadəcə olaraq, Rabitə Nazirliyi rəhbərliyindəki dəyişiklik o məsələni bir qədər ləngitdi. Amma hesab edirəm ki, yaxın zamanlarda biz o məsələni yenidən gündəmə gətirməklə problemin həllinə nail olacağıq. Aprel ayının 5-dən 30-na qədər Milli Məclisin sessiyası başlayır. Biz mütləq Milli Məclisin sessiyasında olmalıyıq. Amma planlaşdırıram ki, arada vaxt tapdıqca seçicilərimlə görüşə bilim. Bir neçə görüş planlaşdırırıq. İstəyirəm ki, Laçın rayonundan olan, Azərbaycan jurnalistikasında sözünü yüksək səviyyədə demiş, eyni zamanda jurnalistikaya təzə gələn insanlarla görüşüm. Fikrimcə, belə bir görüş hər iki tərəf üçün faydalı olacaq. Onlar daha yaxından tanış olaraq biri-birilərinin təcrübəsindən yararlanacaqlar. Mən də çox şad olacam ki, bu tanışlığın episentrindəyəm.

Bundan sonra Bakıda, Sumqayıtda, Abşeronda və regionlarda məskunlaşan laçınlı gənclərlə böyük bir auditoriyada görüşmək istəyir, gəncləri narahat edən məsələlərlə bağlı polemika aparmağa zərurət duyuram. Bütün

dünyada gələcək gənclərin əlindədir. Bu baxımdan gənclərimizi bir yerə toparlayaraq potensiallarını üzə çıxarmaq, müşahidə apararaq istedadlarını doğru istiqamətə yönəltmək bir millət vəkili kimi mənim də maraq dairəmədir.

Seçki dönəmində namizəd kimi gedə bilmədiyim ünvanlarda da mənə böyük etimad göstərirlər. Düşünürəm ki, xüsusilə, Milli Məclisin yay tətilinə çıxdığı ərəfədə namizəd kimi görüşə bilmədiyim insanlarla millət vəkili kimi görüşməyə vaxtımız olacaq.

Fürsətdən istifadə edib bütün seçicilərimə, onların ailələrinə salamlarımı çatdırıram. Böyük ehtiramla bildirirəm ki, bu gün də seçki dönəmindəki əhvali-ruhiyyədəyəm. Həddindən artıq isti münasibət, diqqət, qayğı görmüşəm. Söz verirəm ki, qarşıdakı 5 il müddətində də seçki anlarında yaşadığım təəssürləri heç vaxt unutmayacam və çalışacam ki, hər bir seçici məni öz yanında görə bilsin.

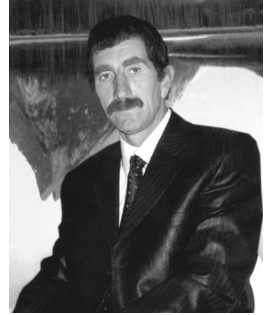
Arif MƏMMƏDLİ

P.S. Müsahibə Novruz bayramından sonra, ön cəbhədə erməni təxribatının qarşısını alaraq düşməyə sarsıdıcı zərbə vuran Milli Ordumuzun uğurlu əməliyyatlarından bir neçə gün əvvəl alınıb. Xalqımızın qələbə sevinci yaşadığı ərəfədə millət vəkili Mahir Abbaszadə də Azərbaycan ordusuna dəstək nümayiş etdirərək əsgər və zabitlərimizin yanında oldu, yaralı əsgərlərimizə baş çəkdi.

POEZİYA

Vəliş ZİRVƏLİ

GƏLİM

Dağlar, mənə bir ümid ver,
Kölgətək görünüm gəlim.
Yağan yağışa, çiskinə,
Dumana bürünüm gəlim.

Ömür yarı, illər hakim,
Dərdlərimə sənsən həkim.
Qartal kimi qiyyə çəkim,
İlantək sürünüm gəlim.

Həsərət göynədir içimi,
Ölümdü ömrün seçimi.
Vəlişəm, yığım köçümü,
Qürbətdən kürünüm gəlim.

HƏLƏ

Umduğum ulu torpaqdı,
İstədiyim yoxdur hələ.
Dünya adlı dəyirmanda,
Üyüdürem vaxtı hələ.

Çox söz deyir ağ saçlarım,
Pozulmazdı düz ilqarım.
Olmasa da dövlət-varım,
Gözüm, könlüm toxdur hələ.

Vəliş, getdi şən çağların,
Odu söndü ocaqların.
Mən sevdiiyim o, dağların,
Açılımayıb bəxti hələ.

QOYUB GETMİSƏN

Bu hicrana zaman özü qol çəkir,
Sevən ürək dərdi, qəmi bol çəkir.
Neçə ildə həsrət gözümlə yol çəkir,
Qulağımı səsdə qoyub getmisən.

Mən bilmədim heç nə idi məramın,
Yoxlamadın bu qəlbimin aramın.
İllər boyu qazandığım yaranın,
Bir yara da üstə qoyub getmisən.

Bada getdi odu sönməz bir istək,
Çətin bir də həsrətlərim bitəcək.
Özün getdin bilmədinmi Vəliştək,
Bir yarımcan xəstə qoyub getmisən.

QİYMƏTİNDƏN DÜŞMƏSƏ

Qaç böhtandan, yayın şərdən,
Haqq yerini tapır hərdən.
Zərgər misi seçər zərdən,
Zər düşməsə qiymətindən.

Sevgi azad, duyğu təmiz,
Bacarırsan qoy yaxşı iz.
Mərd meydanda bükülməz diz,
Nər düşməsə qiymətindən.

Vəliş, həyat döyüş, sınaq,
Olana bax, keçənə bax.
Urvatından düşməz papaq,
Ər düşməsə qiymətindən.

HƏMSÖHBƏT

CORATDA LAÇIN “HAVASI”

“Laçın yurdu” jurnalının 2-ci sayı çapdan çıxandan sonra “Azərmətbuatyayımı” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin abunə şöbəsində çalışan həmyerlimiz Nəriman Zeynallı Sumqayıtda bir nəfərin 10 jurnala abunə yazıldığını bildirmişdi. Doğrusu, qəzet-jurnala marağın azaldığı bir vaxtda tanımadığım bir şəxsin diqqəti məndə minnətdarlıq hissi yaratmışdı. Həmin şəxsin kimliyi də məndən ötrü maraqlıydı. Nəhayət, onunla Laçınımızın dəyərli ziyalı, ağsaqqalı Qəzənfər Hüseynovun vasitəsilə əlaqə saxladım. Zəng vurub təşəkkürümü çatdırdıqdan sonra münasib bir vaxtda görüşməyimizi qərara aldım. Müxtəlif səbəblərdən bu görüş bir qədər uzandı. Axır ki, qiyabi tanışlığımız ötən il dekabrın 22-də şəxsi tanışlığa çevrildi. Cəmil müəllimlə onun iş yerində, Corat İcra Nümayəndəliyində görüşdük. Qışın ilk günündə ilıq bir yaz havası vardı. Söhbətimizə də elə bu təəssüatla körpü saldıq. Cəmil müəllim Laçında qışın oğlan vaxtı günəşli havaların çox olduğunu, bəzən də yay ayında qar yağdığına şahidlik etdiyini dedi. Beləcə söz-sözə calandı. Rusiyanın hərbi təyyarəsinin Türkiyədə vurulmasından tutmuş günümüzün ən vacib problemlərinə qədər bir çox mətləblərdən danışdıq.

Həmsöhbətimdən ilk növbədə özü haqqında qısa məlumat verməsini xahiş etdim.

– 1944-cü ildə Laçın rayonunun Mazutlu kəndində doğulmuşam. Atam Quluyev Dəmir Qulu oğlu uzun illər kolxozda çalışıb, bağ briqadiri, təsərrüfat briqadiri işləyib. 6 qardaş, bir bacı olmuşuq. Sumqayıta ilk dəfə böyük qardaşım Şəmil gəlib. Cəvə istehsal edən zavodda 4 il çalışdıqdan sonra hərbi xidmətə gedib. Qardaşım Qulu Quluyev Gürcüstan Hərbi Akademiyasını əla qiymətlərlə bitirib, hərbcidir. Astarada hərbi komissar idi. Qəzaya düşəndən sonra tərxis olundu. O da ailəsi ilə birlikdə Sumqayıta köçdü. Uzun illər mənzil təsərrüfatının müdiri işlədi. Çox böyük nüfuz qazandı. O vaxt Sumqayıtda yüksək səviyyədə tikinti-quraşdırma işləri gedir, gənclik şəhəri salınırdı.

Həmin dövrdə sənədlərimi politexnik institutuna verdim, amma müsəbiqədən keçmədim. Atamın məsləhəti ilə sənədlərimi politexnik texnikumuna verdim və qəbul olundum. Texnikumu bitirdikdən sonra təyinatımı Laçına verdilər. Onu da deyim ki, Ərəstun və bir də Lətif dayının oğlu Akif

politexnik institutunda oxuyurdular. Bunların hər ikisinə iş verildi, mənə isə iş olmadı. Qayıtdım nazirliyə. Məni təyinatla Samur-Dəvəçi kanalının tikintisinə, Sitalçaya göndərdilər. Burada 3-4 ay işləmişdim ki, bir hadisə oldu. Su 3 ədəd 1500 mm-lik borularla Sitalçaydan nasos vasitəsilə 130 metr hündürlüyə vurularaq kanallarla axıdılmalıydı. Burada əlavə nasoslar da vardı. Amma bir nasos sıradan çıxanda o biri nasoslar qoşula bilirdi. İş icraçısı səhvə yol verərək boruları 1m 30 sm yuxarı qaldırmaq əvəzinə, 1 m 30 sm aşağı salmışdı. Deməli, qəza baş verərdisə, kanalın suyu 10 km-dən geri qayıdıb qəsəbəni basmalıydı. Mən işi təhvil götürərkən belə bir vəziyyətin yaranacağını gördüm. Vəziyyət nazirliyə məruzə olundu. O vaxt Meliorasiya və Su Təsərrüfatı naziri Poladzadə idi. Hadisə yerinə müavinini göndərmişdi. Bakıdan topoqraf da gəlmişdi.

Bundan sonra iş yerimi dəyişdilər Quba ilə Xaçmazın arasında yerləşən Samur-Dəvəçi kanalının 1 №-li trestinə. Orada iş icraçısı kimi fəaliyyətə başladım. Cağacuç çayının altından suötürücü keçirilirdi. Su 10-15 m hündürlükdən Vəlvələ çaya gəlirdi. Alma, armud bağlarını suvarmaq üçün nəzərdə tutulmuşdu. Komissiya tərəfindən yüksək səviyyədə qəbul olunan Cağacuç çayının altından keçən “düker”i mən istifadəyə vermişəm.

Bundan sonra 190 manat maaşım saxlanılmaqla Rostova göndərildim. Sessiyadan qayıdandan sonra xahişimi nəzərə alıb məni əvvəlki iş yerimə qaytardılar. Kanal tikintisində 3 il yarım işlədim.

Sonra da qardaşım Qulu məni gətirdi Sumqayıta. 1968-ci ildə Sumqayıt Şəhər Su-Kanal İdarəsində işə girdim. Mənzil-Kommunal Təsərrüfatında 2007-ci ilin sonuna qədər çalışdım. İşlədiyim müddətdə Sumqayıt Sənaye İnstitutunda ali təhsil aldım. Elə indinin özündə də universitetdə böyük hörmətim var.

Ən aşağı vəzifəm baş mühəndis olub. Mənzil-İstismar İdarəsinin müdiri və digər vəzifələrdə işləmişəm.

Cəmil müəllim Zakir Fərəcovla uzun illər bir yerdə işləməsindən də qürurla söhbət açır: – O, Sumqayıtda işləməyə gələndə qardaşım Qulu Mənzil-Kommunal Təsərrüfatının müdiri, mən isə baş mühəndis idim. Zakir Fərəcov iş üçün yaranıb, dövlət üçün yaranıb. Həddindən artıq işgüzdür. Mən ikinci belə adam tanımıram. 10-cu ildir ki, Coratda İnzibati Ərazi İdarəsi üzrə nümayəndəlikdə işləyirəm. Burada da işimiz yaxşıdır. Demək olar ki, Corat camaatı ilə ünsiyyətimiz yüksək səviyyədədir. Çox yaxşı insanlardır, qonaqpərvərdirlər. Mən deyərdim ki, Bakı kəndlərinin içində ikinci belə mehriban kənd yoxdur. Keçmiş ağsaqqalların 70-80 faizi o vaxt ziyarətə gedənlərdir. Böyük əksəriyyəti din adamlarıdır. Coratda da gedən sənaye, quruculuq, abadlıq işləri 1988-ci ildən sonra dayanmışdı. Demək olar ki, sıfır

səviyyəsində idi. Allah Prezidentimizin canını sağ eləsin. Zakir Fərəcov kimi mütəxəssisi Sumqayıta göndərdi. Qısa müddətdə 20 ilin işini gördü. Zakir Fərəcovla əvvəllər də bir yerdə 5 il işləmişik. Həyatını Sumqayıtda qurub. Bir dəfə də görmədim ki, planı doldurmamış olsun. O vaxt ev kirayəsi yığmaq çox çətin idi. İndi nə var, qazını, işığını, suyunu kəsirsən, pulunu ödəyir. Ancaq o vaxt belə bir mexanizm yox idi. 3 ay müddətində Coratda 15 min m²-ə yaxın asfalt salınıb. 7 №-li məktəbdə təmir işləri 2015-ci ildə dayanmışdı. Zakir müəllim gələndən sonra məktəbin əsaslı təmirini bərpa etdi. Bu günün tələbatına uyğun isitmə sistemi quraşdırılıb. Məktəbin həyətinə 3500-4000 m² asfalt örtüyü çəkildi. 100 il bundan qabaq tikilmiş məktəbdir. Dam örtüyü yenidən vuruldu. 2 saylı uşaq bağçasına istilik sistemi qoşuldu. O vaxt xüsusi mülk olubdur, taxtadan tikilibdir. İndi bir nəfər çıxıb deyir ki, bağça ulu babamın mülküdür, varis kimi mənə məxsusdur. Zakir müəllim söz verib ki, 2016-cı ildə Coratda yeni bağça tikiləcəkdir. Hal-hazırda bağçaya 44-45 uşaq gəlir. Halbuki, növbədə 200-ə yaxın bağçaya gələsi uşaq var. Gələcəkdə yeni bağça tikilsə, 150-200 nəfər də yerləşdirmək olar. Bundan əlavə, Zakir müəllim işə başlayandan bəri küçələr müasir qaydada işıqlandırılıb. Gələn il bundan da artıq iş görəcək. Zakir müəllim camaatla görüşə gəlmişdi. Onun göstərişi ilə həyətlərdə fərdi ev tikintisinə yaradılan maneçilik aradan qaldırıldı.

Cəmil müəllim sahibkar Hacı Salehin də adını çəkərək camaat üçün iş yerləri açdığını, yerli əhalinin daha çox balıqçılıqla, təsərrüfatla, gülçülüklə məşğul olduğunu dedi. Dediklərinə onu da əlavə elədi ki, o biri kəndlərlə müqayisədə Corat kasıb kənddir. Burada kənd sakinlərinin pay torpağı yoxdur, ancaq həyətyanı torpaqdan istifadə edirlər.

Sonra Laçınlı günləri xatırladı: – Bizim yaşadığımız ərazidəki kəndlər – Mazutlu, Xanalılar, Suarası sonralar birləşdirildi. Adam o yerlərin işğalını yada salanda dəhşətə gəlir. Dığ, Gorunzır, Qafan ayağımızın altında qalırdı. O torpaqlar necə işğal edildi, adamın indi də inanmağı gəlmir. O qədər kəndə vurğun idim ki... Üzr istəyirəm, qayınatamgil Laçının özündə olurdu. Mən ora gedəndə şəhərdə qalmırdım. Kəndə “Jiquli” çıxmırdı. “Jiquli”ni qoyurdum Fərəc dayıgilin həyətinə. Açarı verirdim Fazilə. “Niva”ni götürüb gedirdim kəndə. Biz həm də qohumuq. Fərəc dayının anası bizim kəndçidir, anamın xalası qızıdır. Allah Səkinə anaya rəhmət eləsin! Çox gözəl insan idi.

Həmsöhbətim uşaqlıq dostlarından da söz salır: – Suarası kəndindən Əli müəllimin oğlu Salmanla Telman əkiz qardaş idilər. Telmanla həddindən artıq yoldaşlığım olub. 7-8 il bundan əvvəl rəhmətə getdi. Qardaşı Salmanla münasibətlərim var. Bir yerdə arı saxlayırıq, olub-keçənlərdən danışırıq.

1992-ci ildə Laçından başlanan köç haqqında ürək ağrısı ilə danışarkən səsi titrəyir, qəm-qüssəsini gizlədə bilmir: – O vaxt camaatın ümidi vardı ki, 15 günə, 1 aya qayıdacaqlar. Neçə minilliklərdən bəri hansı qaçqın geri qayıdıb ki? Qaçqınlar gələndə mən Mənzil-Kommunal Təsərrüfatında işləyirdim. Onları Sarıqayadakı pansionatlarda yerləşdirdik. Qayınatam Süleyman müəllim də orada məskunlaşmışdı. Özü də, yoldaşı da rəhmətə getdi. Oğlu Şahin Kirs dağında böyrəyinin birini itirdi. Sonra böyrəyinin o birisi də imtina elədi. Minskdə böyrəkləri dəyişdirildi. Əməliyyatdan sonra 6 ay yaşadı. Süleyman müəllimgilin xırda-xuruş əşyaları bu gün də orada qalıb. Nə nəvələri aparır, nə gəlinləri, nə mənim, nə də Vidadinin yoldaşı. Vidadi bacanağımdır. Ürək etmirlər atasının, babasının əşyalarını tərpətməyə. Camaat deyirdi ki, 1-2 aya qayıdacağıq. Heç ev də istəmərdilər. 3-4 ailə ev alana kimi bizdə qaldı. Başqa yeri demirəm, Şuşa ilə Laçını asanlıqla almaq mümkün deyildi. Şuşanın bir girişi vardı, bir çıxışı. Hamısı da dağın üstündə. Əgər iş bilənləri saxlasaydılar, bəlkə də belə olmazdı.

Laçının köhnə adamlarından da söz salır: – Sığorta idarəsində işləyən əmim İsmayılın bir yaxşı atı vardı. Musiqi səsi gələndə oynayır. Bizim evlə əmimgilin evinin arası 10 metr olardı. Arada bir qara tut vardı. Onun kölgəsində anam – biz anamıza nənə deyərdik – döşək salardı, mütəkkə qoyardı. Samovarı qaynadıb qoyardı dədəmlə əmimin arasına. Əmim çayı süzən kimi qaynar-qaynar içərdi. Atam 5-6 stəkan içənə kimi əmim samovarı bo-

saldardı. Məni çağırırdı bulağa. Bir siqaret yandırıb verirdi mənə ki, çək, yekələndə mənə siqaret alarsan. Məni mindirərdi ata. At əmimdən başqa heç kəsə cilov verməzdi. Məni atın üstündə görən nənəm deyərdi ki, ədə, at siqareti. Ata yaxın gəlmək olmazdı. Papiros çəkməyi onda öyrəndim. İsmayıl əmimin oğlu Ramizlə də çox yoldaşlıq etmişik. Biz ona Mamed deyirdik.

Uzun illərdən sonra idmanla məşğul oldum. Aşqabadda olimpiada turniri vardı. Sumqayıtda idman komitəsinin sədri məni siqaret çəkəndə görmüşdü. Həmin gündən də siqareti tərgitdim. Güləşlə məşğul olmuşam, 1-ci dərəcəli hakiməm. Yaxşı tələbələrim olub.

Xasməmməd əmim 98 yaşında vəfat etdi. “Kommunist” qəzetinin bir tərəfini 4-5 yerə bölürdü. Tənbəkini 3 dənə bükürdü. Biri qurtaranda o birini alışıdırırdı. Siqareti bir gün də atmadı. Dayım 94 il yaşadı. Yerin içində də siqaret çəkirdi. Bunları ona görə deyirəm ki, siqaret çəkə-çəkə bu qədər yaşadılar. Onları yemək yox, təmiz hava, su saxlayırdı. Ət də yeyirik, çay da içirik. Amma nə o su var, nə o hava. Ağanusun turşsuyu axan məsafə 30-40 metrədək qıpqırmızı olurdu. Minkəndin istisuyunda 5 cür fərqli bulaq vardı: isti su, qotur su, göz suyu və sair. Onların axdığı yerlər ayrı idi, bir-birinə qarışmırdı.

Sultan bəyin qəhrəmanlığı ilə bütün Azərbaycanın fəxr etməli olduğunu deyir, eşitdiyi bir hadisəni də yada salır: – Tərxanlı kəndində çox nüfuzlu bir bəy olur, Fərzalı bəy. Məşhur döyüş zamanı Fərzalı bəy Sultan bəyə deyir ki, qaçan ermənilər Dəhyana tərəf gələcəklər. Xatırladım ki, iki Dəhyan var: Güney Dəhyan, Quzey Dəhyan. “Dəhyanın düzü” adlanan yer 80-100 hektar sahəni tutur. Fərzalı bəy Sultan bəyin razılığı ilə “İt əməliyyatı” hazırlayır. Yəni, 7-8 iti kənddən kənardakı düzün müxtəlif yerlərinə bağlatdırır. 7-8 qoyun kəsdirib cəsədlərini itlərin ağzı çatmayan məsafəyə qoydurur. İtlər dartınaraq ətə tərəf hürürlər. Camaata da tapşırır ki, lampaları söndürsünlər. Beləcə Zabuxda qırılan erməni qırılır, salamat qalanlar it hürən tərəfə qaçarkən pusquda dayanmış dəstə tərəfindən məhv edilirlər. Əgər ermənilər “Dəhyanın düzü”ndən salamat keçsəymişlər Tərxanlı, Dəhyan, Suarası, Xanallılar kəndlərini yerlə yeksan edəcəkdilər. Ən maraqlısı da odur ki, bu hadisənin sabahısı günü bir yağış başlayır. Həkəri çayı qan axır. Allah-taalanın möcüzəsinə baxın ki, o murdarların izi torpaqdan yuyulub aparılır.

İndiki uşaqların o ruhda tərbiyə edilməsindən, yaddaşın təzələnməsindən söhbət açan Cəmil müəllim öz övladlarından, nəvələrindən danışdıqca səsinin tonu dəyişir, gələcəyə ümidi artır: – Böyük oğlum Qalib 1973, kiçik oğlum Müşfiq isə 1974 təvəllüddür. Hər ikisi kənddə doğulublar. Böyük oğlum polkovnik-leytenantdır. Kiçik oğlum 1 il kənddə anamın yanında qalıb. 3 №-li Mənzil-İstismar İdarəsinin rəisidir. Deyir ki, indi gedib kənddə

yaşayardım. Oğlanlarımın ikisi də rəsm müsabiqələrində iştirak ediblər. Mənzərə şəkilləri üzrə hər ikisinin diplomları var. Təsəvvür eləyirlər, yadlarına gəlir. Bir var ildə 1-2 dəfə gedəsən, bir də var 14-15 il orada yaşayasan.

Yaşımın elə vaxtıdır ki, nəvələrlə nəfəs alıram. 8 nəvəm var: Ləman, Ramil, Cəmil, Laçın, İlknur, Sübhan, Əntiqə, Ayan. Böyük nəvəm Ləman universitetdə oxuyur. Onlar Laçını görməsələr də, əminəm ki, genlə, qanla gələn Laçın sevgisi heç vaxt qəlblərindən silinməyəcək.

Cəmil müəllim nədən danışırsa danışsın, tez-tez söhbətin səmtini Laçına yönəldir, Sarı Aşıqdan tez-tez yazmağımızı istəyir, sanki Coratda Laçın “havası” ilə yaşayır: – Bizim kənddə Seyid Şamaxı arvad vardı. Böyük sevid nəslindən idi. Bizim də uşaq vaxtımız idi. Balaca stulu vardı, ya da döşək salardılar, oturardı üstündə. Ocağına ilan gəlib-gedirdi. Öldürmək istəyəndə qoymazdı. Onun ocağına cüyür, – biz əlik deyirik, – gəlib-gedirdi. Kəndin kənarındaydı evləri. Əlik gəlib onların həyatından torpaq yalayıb gedərdi. Maraqlıdır ki, hamının da iti vardı. Bu itlər də o heyvanlara hürməzdi. Siqaret çəkirdi. Amma ağzını açıq görməzdik. Yaşmağı aralılıyıb siqaret çəkir, sonra yenə yaşmaqla ağzını bağlayırdı. Allah rəhmət eləsin! Ocaq idi, möcüzə idi.

Cəmil müəllimlə birlikdə Coratda bir gün Laçın “havası” ilə yaşadıq. Əslində Bakıda, Sumqayıtda, hətta bircə laçınlının yaşadığı hansısa kənddə hər gün Laçın “havası” yaşadır bütün laçınlıları. Laçının əsl havasını udana kimi mütləq “Laçın havası”na köklənməliyik. Başqa cür yaşamaq mümkün deyil.

Arif MƏMMƏDLİ

SƏHİDLƏRİMİZ

ANAM QƏBUL EYLƏDİ YARSIZ ÖLÜM HÖKMÜNÜ

Quşçu kəndi... Tarixlərin yaddaşında kuşan-türk tayfalarının məskunlaşdığı bir ərazi kimi anılır. 227-ci ildə Qara Hunların tərkibində Ön Asiyadan məmləkətimizin hüduclarına köç edən, daha doğrusu, döyüşlərə qatılan kuşan tayfaları: “Biz qan qardaşlarımızın yanında qalacağıq”, – deyər bir daha geri dönmədilər.

Cənubi Azərbaycanda, Ermənistanda və Gürcüstanda 32-yə qədər Quşçu toponimi ilə bağlı yer adları var ki, bu da məhz həmin türk tayfasının yadigarıdır. Borçalı elində Quşçuqala kimi tanınan və 1700 ilə yaxın yaşı olan abidə də kuşanların bu ərazilərdə yaşamasına əyani sübutdur.

Strateji cəhətdən olduqca əhəmiyyətli bir yerdə yerləşən Laçın rayonunun Quşçu kəndi də, yüz illərlə yaşı olan tarixi abidələri ilə tanınır. “Də-

mirovlu pir”, “Uşaq qalası”, “Alban abidəsi”, “Böyük bulaq”, sonu görünməyən dibsiz mağaralar, yaşı 500-dən yuxarı olan yeganə palıd ağacı və ulu əcdadlarımızdan xəbər verən sirli-soraqlı qəbiristanlıqlar.

İstəkli yurddaşlarımız, bütün bu sadalananlar uzaq keçmişdən bir xatırlatma idi, yaddaşları təzələmək üçün...

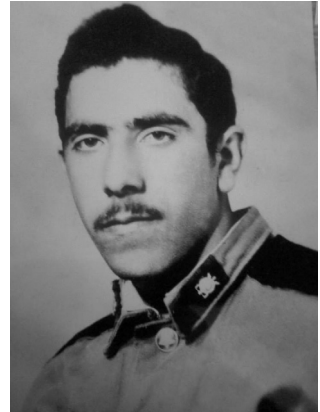
Zaman-zaman Vətənimizə basqın edən yadelli işğalçılar hər zaman vətənsəvər oğulların sərt müqaviməti ilə üzləşiblər. Ta o zamandan Mazik Quşçu, Məhəmməd Quşçu, Kazım xan Quşçu kimi sərkərdələr qəhrəmanlıq tariximizi polad iradələri, dəmir qılıncları ilə yazıblar. Əli bəy Quşçu da dövrünün tanınmış coğrafiyaşünası və astronomu olaraq, elmə gətirdiyi yenilikləri ilə bu gün də ürəklərdə yaşayır. Və təbii ki, bu yurdu oğulları əcdadlarından dərs ala-ala, dədə mirası olan müqəddəs torpaqlar uğrunda həmişə candan keçməyi şərəf sayıblar. O oğullardan biri də vətənpərvərliyi ilə çoxlarına örnək olan Ələsgər Qədim oğlu İsxanov idi.

Ələsgər İsxanov 1957-ci ildə Laçının Quşçu kəndində dünyaya göz açıb. Orta məktəbi başa vurandan sonra, Sovet Ordusunda hərbin sirlərinə yiyələnib. Ordudan tərxis olunandan sonra isə Laçın texniki peşə məktəbinə daxil olub. O zaman hələ dünyanın nizamı pozulmamışdı...

Ələsgər traktorçu işləyirdi. Xeyirxahlığı, səmimiyyəti və ədaləti ilə hər kəsin sevimlisinə çevrilmişdi. Oğlunun əli çörəyə çatdığı üçün Qədim kişinin gözlərindən sevinc günəşi doğurdu sanki. Qocalıq əldən salsa da, elə bil qəddi düzəlmişdi. Həmişə halallıqla dolanan Qədim kişi övladlarının xoş gününə şükür edirdi. Elə bu arada, erməni ekstremistləri Qarabağda torpaq iddiası ilə ayağa qalxdılar.

Artıq o xoş günlərdən əsər-əlamət yox idi. Kəndlərin qorunması üçün yeni-yeni özünümüdafiə dəstələri yaradılır və hər kəs öz ov tufəngi ilə posta çıxırdı. Ələsgər Qədim oğlu da ilk dəstə üzvlərindən idi.

Hacılar, Sadınlar, Quşçu, Mirik və Əhmədli kəndləri Gorusun ermənilər yaşayan kəndləri ilə sərhəd olduğu üçün təhlükələr qaçılmaz idi. Odur ki, kənd özünümüdafiə dəstələrinin birgə fəaliyyəti hücumların qarşısını ala bilərdi. Ara-sıra hiyləgərcəsinə edilən müdaxilələr düşmənlərə uğur gətirməsə də, mal-qoyun sürülərinə hücumlar çoxalmışdı. Düşmənlərin qarşısında bir addım belə geri çəkilməyən dəstə üzvləri də, yalnız müdafiə mövqeyi seçməmişdilər.

“Oğul, yaşımın o vaxtı deyil... Artıq ov tufəngimi əsa əvəz eləyib. Uşaqlarına sahib çıx, qardaşın Ələkbəri bu yoldan cəkəndirmək cətindir. Heç olmasa biriniz yanımda olun”, – deyə Qədim kişi nə qədər tədbir tökdüsə, Ələsgərin düşməne qarşı hədsiz nifrətini boğa bilmədi. Sanki övladını sınağa cəkirmiş kimi Qədim kişi yenidən dilləndi:

– Oğul, bu Quşcu kəndi dəfələrlə erməni quldurları tərəfindən odlara qalanıb. Qeyrətli oğulların sayəsində yenidən həyat öz axarına düşüb. Sizə son sözüüm odur ki, bir-birinizdən həyan olun, torpaqlarımızı qoruyun. Yaxşı deyiblər ki, Vətəni sevmək imandandır, imanınızı qoruyun”, – deyə sanki oğlunu çoxdan görmürmüş kimi bəğrına basdı. Qədim kişi narahatlığını boğa bilmirdi... Çünki müharibənin nə demək olduğunu hamıdan yaxşı bilirdi.

Şuşanın işğal xəbəri yayılanda Ələsgərin gözlərində sanki şimşək parladı.

– Bu mümkün deyil, elə bir əzəmətli qalanı düşmənlə keçirə bilməz – deyə özünü inandırmağa çalışsa da, təəssüf ki belə idi. O vaxt Laçınla Şuşa bir-birinə arxa-dayaq idi. Ermənilərin də Qarabağa yönələn yolu yalnız bu ərazidən keçirdi. Laçının igid oğulları bu yolu elə bağlamışdılar ki, quş da səkə bilmirdi. Elə bu səbəbdən də ermənilər Laçını “Qara qapı” adlandırırdılar.

Təəssüf ki, Şuşanın işğalı döyüşçülərimiz arasında ruh düşkünlüyünə səbəb oldu. Və Laçını təklənmiş görən düşmənlər həm Gorus, həm də Şuşa istiqamətindən ağır texnika ilə hücumla keçdi. Ələsgərin dəstəsi isə digər cinahlardan düşmənlər mövqelərini gülləbaran edir və mərkəzlə əlaqə qurmağa çalışırdı. Silah-sursat qıtlığı adekvat tədbir görməyə imkan vermirdi. Artıq özünü müdafiə dəstələri arasında rabitə əlaqəsi də kəsilmişdi. Vəziyyət daha ağır idi.

Obaşdan silah götürmək məqsədi ilə Laçına tərəf yola düşən dəstə Həkkəri körpüsünə çatanda vəziyyətin nə yerdə olduğu hər kəsə bəlli oldu. Həmin gün Laçının işğal günü idi, 18may 1992-ci il.

Qəhrəmanlıq tarixi yazan ər oğlumuz “Siz geri cəkilin, özünüzə mövqe seçin, bu alcaqların qarşısını təkbaşına kəsəcəyəm”, – dedi. Neçə-neçə qulduru yerində gəbərtsə də, namərd gülləsinin hədəfindən yayına bilmədi. O gün tək Ələsgəri yox, Bəkiri də, Bakir və Sabir qardaşlarını da itirdik. Məhz həmin gün Quşcu kəndi beş şəhid verdi. Qəbirləri nurla dolsun!

Ələsgərlə Qayğı qəsəbəsində rastlaşdım (müəllif).

Biz mal-qaranı atəş altından çıxarmağa çalışır, o isə kəndə getməyə can atırdı.

– Ələsgər, kənddə kimsə yoxdur, geri qayıt! – deyə israr etsəm də: “Mümkün deyil, uşaqlara (kənüllü müdafiə dəstəsinə) söz vermişəm, getməliyəm”, – deyə sözünün üstündə durdu. Sabir də Ələsgərlə birlikdə Şahmar kişinin maşınında kəndə qayıtdı.

Ələsgər traktorçu işləyirdi. Xeyirxah qəlbi, açıq ürəyi, onu hamıya sevdirmişdi. Etdiyi yaxşılıqların təmənnasını, əvəzini gözləməzdi. Yumoristik söhbətləri, şən zarafatları ilə ürəklərdə özünə yer eləmişdi.

Döyüşlər başlayanda traktorla vidalaşib silaha sarıldı. Nə gecələr yatdı, nə gündüzlər dincəldi. Ermənilərin ara-sıra qəfləti hücumları kənd camaatının rahatlığını pozmuşdu. Ona görə də ailəsinin, övladlarının üzünü görmək nəinki Ələsgərə, hətta döyüşçülərin heç birinə qismət olmurdu.

Bəli, Ələsgər Sabirlə bərabər 17 may günü kəndə qayıtdı. Kənddə hərbiçilərdən başqa kimsə yox idi. 18-nə açılan səhər isə könüllüləri qanla qarşıladı. Maşın Laçın istiqamətində şəhərin kənarındaca düşmənin pusqasına düşdü. Gözlənilməz hücumdan geri çəkilməyə çalışan əsgərlər qeyri-bərabər döyüşün qurbanı oldular. Ələsgər heç nədən qorxmayaaraq düşmənin üzərinə atılsa da, uğur əldə etmək mümkün deyildi. O, bir neçə qulduru gəbərtirdi, ancaq namərd gülləsi ondan da yan keçmədi. Beləliklə, dostlarının geri çəkilməsinə şərait yaradan qeyrətli Quşçu oğlu şəhidliyə doğru qanad açdı.

Hazırda, Ələsgərin evində dörd oğul böyüyür.

Sara xanım əzab-əziyyətə qatlaşıaraq övladlarının qeydinə qaldı, korluq çəkməsinlər deyə özünü oda-közə vurdu. İstədiyinə qismən nail olsa da, Ələsgərin dərdinə dözə bilmədi. Ağladı, sızladı... Ər ayrılığı onu dərdə-qəmə saldı. Və çox keçmədi ki, ayrılığın burulğanı Sara xanımı öz ağuşuna alaraq Ələsgərə qovuşdurdu. Ciyərparasının yoxluğuna dözməyən Sara xanım övladlarını Tanrının ixtiyarına buraxdı: “Ələsgərsiz yaşamaq ölümə bərabərdir”, – deyib sabahın əsgərləri olan oğullarıyla halallaşdı.

Atasızlığın nə olduğunu yaxşı bilən Nicat anasının da bu gün-sabah bu vəfasız dünyadan köç edəcəyini duymuşdu. Onun yoxluğuna dözə biləcəyinə əmin deyildi, ona görə də göz yaşları misralara dönüb vərəqlərə axırdı.

Didərginlik yazıldı bəxtimə, qismətimə,
 Əzrayıl əl apardı ruzimə, nemətimə.
 Atamı məndən aldı, ürəyimə vurdu dağ,
 Soldu bir çiçək kimi Quşçu, Laçın, Qarabağ.
 Təsəllim anam oldu, şükür nəvazişinə,
 Çox çalışdım yarayım anamın hər işinə.
 Unutdura bilmədim anamın kədərini,
 Qəbul eyləmək çətin taleyin qədərini.
 Atamın dərdi-səri bizi sıxdı ağladıq,
 Çərçivədə şəklinə bir qara lent bağladıq.
 Anam dözə bilmədi axıtdı göz yaşını,
 Ələsgər deyə-deyə döyəcədi başını.

Aman Allah anama bir səbir ver, dözəmmir,
Yataqda xəstə düşüb ayaq üstə gəzəmmir.
Ayrılıq çox çətindir anam dözür bu dərdə,
Ağlamaqdan kor olub, enib gözüne pərdə.
Bircə arzusu var ki, atama tez yetişə,
Aman Allah kömək ol, imkan vermə bu işə.
Bizi kimə tapşırıb getmək istəyir anam,
Atasız çox yanıbmışam, istəyir yenə yanam?
Birdən soldu bənizi qürub günəşi kimi,
İmkan da vermədi ki, çağırım bir həkimi.
Nəsə demək istədi, deyəmmədi sözünü,
Ələsgər deyə-deyə anam yumdu gözünü.
Atam şəhid adını uca tutduğu kimi,
Anam qəbul eylədi yarsız ölüm hökmünü.

Erkən atalarını itirən övladlar analarına sığınsalar da, o isti məhəbbətdən də məhrum oldular. Uşaqlıq dövrünü yaşayan övladlar ata qayğısından, ana nəfəsindən uzaq düşmələrinə baxmayaraq, Tanrının köməkliyi ilə həddi-bu-luğa çatdılar. Ata-ana yoxluğu onları nə qədər əzsə də dözdülər, tab gətirdilər. Kiməsə möhtac olmadan, kiməsə əyilmədən həyatın nəbzini tuta bildilər.

Artıq hərəsi bir iş sahibidir. Böyük oğul Nicat atasının bütün müsbət keyfiyyətlərini özündə cəmləyərək, xeyirxah əməlləri ilə hər kəsin qəlbinə yol tapa bilib.

İndi Ələsgər ocağında nəvə Ələsgər böyüyür, vətən məhəbbətli, vətən sevdalı... “Babamın qisasını yerdə qoymayacağam”, – deyən nəvə Ələsgər babasıyla qürur duyur, fəxr eləyir.

Tək Nicat yox, bütün qardaşlar yenicə təhsil ocağına qədəm qoyan və babasının adını özündə yaşadan bu balaca cocuqdan atanın və hətta ananın ətrini duyurlar.

Təki nəvə Ələsgər ata-ana nəvazişindən, sevincindən bolluca yararlanсын! Təki evin yanan çırağı, alovlanan məşəli olsun nəvə Ələsgər!

Hazırda didərgin taleyi yaşayan Laçın rayonu Quşçu kənd tam orta məktəbi qorxmazlığı və rəşadəti ilə qəhrəmanlıq zirvəsinə yüksələn Ələsgər İsa-xanovun adını daşıyır.

Ötərxan ELTAC

POEZİYA

İlham QƏHRƏMAN

BÜLBÜL

Sən demə gül üçün can üzən quşun
Naləsi kədər in şövqüdü, bülbül.
Dünya qara geysin, bu oxuduğun –
Nə yaman yanıqlı şərqi, bülbül.

Haqqın biz tərəfdən kəsildi rəddi,
Sevincim kədər in yanında pərt di.
Gah təzyiqim yendi, gah ödüm artdı,
Bir yandan ciyər im bərkidi, bülbül.

Sevda ruhun cana eşq nəməridi,
O həm yox, həm də ki, yoxdan var idi.
Desələr: çəkdiy in nədən sarıdı,
De bizə çəkdirən sevgidi, bülbül.

28.09.2007

GİLEY

Quşuna dən atdım, gülün suvardım,
Dünyaya mən ayrı neynədim, qağa.
Yığıb düyünlədim ömrü qavğardım,
İçinə bir ağ gün düymədim, qağa.

Xəyalım dağ-aran – köçəri çəkdim,
Payıma düşəni peşəri çəkdim,
Hər şeyi dəniz tək içəri çəkdim,
Dərdimi kimsəyə demədim, qağa.

Qələmim bilmədi yasaq, tabular,
Füsrət eyləsələr başım çapılar,
İlham Qəhrəmandan az-az tapılar.
Mən şair çörəyi yemədim, qağa.

31.10.2009

SEVGİ

Yenə sevgidi gələn,
Qoy gəlsin xətri xoşdu.
Üstümə qanad salar,
Qanadı, çətri xoşdu.

Tanrı xoş saatında
Məni yadına saldı.
Bundan gözəl yol varmı
Sevgi ürəyə yoldu.

Təzələndim – elə bil
Dağlara qar ələndi.
Sevgisiz olan bəndə
Mürəkkəbsiz qələmdi.

13.01.2008

Xatirələr payıza çalır,
Rəng verib rəng alır.
Sən o xatirələrin
Qızılısan, gümüşüsən.
Çay yenişə axır, gülüm,
Xəyalımın yenişisən.

05.12.2011

POEZİYA

Əli Rza XƏLƏFLİ,
(Əzizli Əlirza Zal oğlu)
şair, publisist,
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü,
“Kredo” qəzetinin baş redaktoru

AĞLA, DAĞLAR

Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti,
sevimli müğənni Məhəbbət Kazımovun ölümünə

Bir bülbül oxudu getdi,
Qəlbini toxudu getdi.
Elə bil yox idi getdi,
Kəs yolunu saxla, dağlar,
Ağla, dağlar! Ağla, dağlar!

Ölümdümü, oldumu bu,
Bir bükülməz qoldumu bu,
Gedər-gəlməz yoldumu bu?
Bağla, dağlar, bağla, dağlar,
Ağla, dağlar! Ağla, dağlar!

Ox dəydi yarada qaldı,
Gözləri qarada qaldı.
Ayrılıq arada qaldı,
Bu yaranı bağla, dağlar,
Ağla, dağlar! Ağla, dağlar!

Kəmənd elə qurşağını,
Çək qoynuna uşağını.
Tutma qana qaşığını,
Bulud-bulud ağla, dağlar,
Ağla, dağlar! Ağla, dağlar!

Gəlir ki, uyuya, yata,
Dərdinə, qəminə bata.
Gümandı vüsala çata,
Bu hicranı dağla, dağlar.
Ağla, dağlar! Ağla, dağlar!

Bir aşiq yol gəlir sənə,
Bir həsrət qol gəlir sənə,
Qəhərə dol, gəlir sənə,
Qol açıb qucaqla, dağlar,
Ağla, dağlar! Ağla, dağlar!

2014-cü il

Ağladı könlümün quşu,
Taladı ağılı, huşu.
Soyuqdu dağların başı,
Bir haray sal, çağla, dağlar,
Ağla, dağlar! Ağla, dağlar!

ANA VƏTƏN

Çox zaman ana və vətən kəlmələrini birlikdə işlədirik. Hər nəticənin bir səbəbi var axı. Elə isə söylədiyimiz bütün sözlər kimi bu sözün də dərinliyinə varmaq, fəlsəfəsini anlamalıyıq. Axı niyə ana vətən deyirik?

Yəqin ki, bütün suallar kimi bu sualın cavabına da hər kəsin subyektiv yanaşması var. Elə mən də bu məqaləmdə sözügedən suala öz düşüncələrimə sığınaraq cavab axtarmağa çalışdım.

Kimdir ana? Saatlarca beşiyimizin ətrafında pərvanə olaraq yuxuya getməyimizi seyr edən, yuxudan oyanarkən isə açılan gözlərimizdən ilham alaraq arzulara qovuşan, həyat səmasında xoşbəxtliyindən rəqs edən müqəddəs insan?!

Dünyanın ən möhtəşəm nəğməsi olan laylasıyla körpəsini cənnətə aparan, övladının ömrünü nura qərq etmək üçün özünü yandıran və özünün yanmış-yanmış tutuşduğu alovun qığılcımlarından körpəsinə işıq, nur ərməğan edən qadın?!

Gözlərində, baxışlarında hər zaman qorunmağa, xilas edilməyə möhtac uşaq kimi qaldığımız, bizi dəli ruzgardan, dərd yağışlarından müdafiə etməyə cəsarəti çatacaq qədər güclü bəşər övladı?!

Kimdir ana?! Zil qara saçlarını ömrümüzə, bir gülüşümüzə fəda edəcək qədər əzəmətli, vüqarlı zirvə?!

Ananın böyüklüyünün, əzəmətinin qarşısında ən uca zirvələr belə baş əyər.

Ağaran saçlarını
Sığallayan, oxşayan,
Əl ola biləydim kaş.
Üzündəki qırışı
Səndən alıb-aparan,
Yel ola biləydim kaş.
O solan bənizində
Günəşin olardım kaş.
Titrəyən dodağında
Sənin qədər vüqarlı,
Sənin qədər dəyərli,
Söz ola biləydim kaş.
Ürək dostun, sirdaşın,

Tənha olsan qəlbində
Həmdəmin olaydım kaş.
Yollarına nur saçan,
Sənə qolların açan,
Sevincin olaydım kaş.
Yuyub-yuyub qəmini,
Kədərini aparan,
Yağışın olaydım kaş.
Ömrünün hekayəsin
Yazıb-yazıb uzadan,
Qələmin olaydım kaş.
Sən ola biləydim kaş.

Bəs vətən? Axı nədir bizə Vətənimizi də anamız qədər doğma edən? Sözdəki mənsubiyyət şəkilçisi?! Bəli, Vətən də bizimdir, anamız kimi o da bizi qoynuna alır, biz ona sığınmışıq, hara gediriksə gedək dünyanın cənnəti bizim üçün Vətən torpağının hər qarışındadır.

Vətənimiz də bizə anamız qədər əzizdir. Nə vətənsiz, nə də anasız yaşamaq yaşamaq deyil ki, var olmaqdır sadəcə. Anamızı itirsək, baxışına, gülüşünə, kəlmələrinə, ətrinə, nəvazişinə həsrət qalarıq. Burnumuzun ucu göynəyər, darıxarıq. Qəlbimizin fəryadı bütün kainata ağı deyər sanki.

Vətənimizdən ayrılaraq da yaşayan sadəcə cismimiz olar. Bax bu gün də yaşayırıq, fəqət diri ikən ölü kimi, fəqət ürəyi döyünməyən insan kimi. Çünki Qarabağımız – Vətənimizin bir hissəsi, torpaqlarımızın 20%-i düşmənin əsarətində fəryad qoparır.

Vətənimizin torpağında anamızla birlikdə addımlamaq ən böyük səadətdir.

Anadır hər kişiye öz vətəni,
Bəsləyib sinəsi üstündə onu.

Südüdür ki, dolanıb qanım olub,
O mənim sevgili cananım olub.

Abbas Səhhət

Fəqət, həsrətin sonundakı vüsala qovuşmaq ümidi, inamı bizimlədir və biz Qarabağımıza qayıdacağıq. Bunu bizə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin həyata keçirdiyi uğurlu siyasəti deyir, bunu bizə Mübarizlərin, Fəridlərin şəhidlik zirvəsindən uçan səsləri deyir.

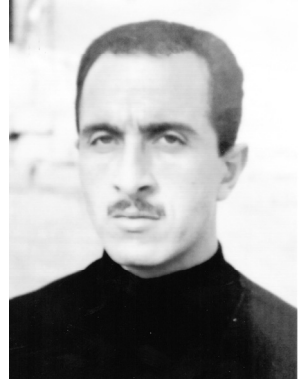
Biz doğma yurdumuzu qaytaracağıq və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa olunacaq. Bunu bizə içimizdəki vətən eşqi deyir. Bu eşqin daima zirvələrdə olması diləyiylə...

Günəl ƏLİYEVƏ,

*Laçın rayonu E.Əliyev adına
Fərəcən kənd tam orta məktəbinin
Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimi*

Yaşar BALAŞ

Şairəm könlümün vüqarı vətən,
Dilimin müqəddəs şüarı vətən.

Duyuram hüsnünə sevgimlə qürur,
Qəlbimin fəxri, iftixarı vətən.

Yolunda qurbandı yüz canım ola,
Mənimlə bağlayıb ilqarı vətən.

Onunla yox bir qeyri tən gələsi,
Mənliyin, məsləkin meyarı vətən.

Əssə nə qovğa külək kar eləməz,
Döndərər cövhərə ruzgarı vətən.

Hünəri qüvvəti qallac qolumun,
Əlimin taqəti tutarı vətən.

Var iki varlıqda qüdrət ki, varam,
Yarı ağbirçək anam, yarı vətən.

Yetirin qadir övlad ki, atalar,
Duysun onda kəsəri, karı vətən.

Yetirin yurduna əsgərləri ki,
Düşəndə dəf eləsin darı vətən.

Təbi şair yetirən mehr ocağı,
Qoynunda Yaşarın məzarı vətən.

Səngər, 1993

Xuraman CAMALQIZI

**BİR GÜN DAĞLAR
ÜSTÜMÜZƏ GƏLƏCƏK**

Hər qayanın, hər daşının xətri var,
Çiçəklərin, çəmənlərin ətri var,
Yazılmamış dastanların sətri var,
Bir gün dağlar üstümüzə gələcək.

Gədikləri, dolayları pusquda,
Dayanmışam, fikirlərim asqıda.
Alnımıza yazılan bu yazıda
Bir gün dağlar üstümüzə gələcək.

Gözü yolda dağ təmkini var onda,
Gözləyəcək, torpaq səbri var onda,
İgidlərin şəhid qəbri var onda,
Bir gün dağlar üstümüzə gələcək.

Qədim ellər itiribdi sinəsi,
Nə dərdləri götürübdü sinəsi,
Xarıbülbul bitiribdi sinəsi,
Bir gün dağlar üstümüzə gələcək.

Bulaqları içilmədi, ölərəm,
Meşələri keçilmədi, ölərəm,
Biçənəklər biçilmədi, ölərəm,
Bir gün dağlar üstümüzə gələcək.

Qismət olsun torpaqlarım əkilsin,
Al bayraqlar yüksəklərə çəkilsin.
Bulaq suyu sinəmizə tökülsün,
Bir gün dağlar üstümüzə gələcək.

Şad xəbəri gözləyəcək gülüm hey,
Həsret qalan ayım, günüm, ilim hey,
Dağ döşündə ölüm, ölüm, itim hey,
Bir gün dağlar üstümüzə gələcək.

**MƏNİ KEÇMİŞLƏRƏ
GERİ GÖTÜR SƏN**

Sevdiyim çiçəklər dağlarda qaldı,
Şəhli bənövşəni biçib gətir sən.
Xəyalım uzandı çox uzaqlara,
Məni keçmişlərə geri götür sən.

Yazıldın qəlbimin qan yaddaşına,
Könlümdən süzülən şirin sətirsən.
Yolumu salaram bulaq başına,
Məni keçmişlərə geri götür sən.

Gəl otur qarşımda, dağlardan danış,
Saralıb-sovrulan bağlardan danış,
Ölənlərə rəhmət, sağlardan danış,
Məni keçmişlərə geri götür sən.

Xatirən sızlasın sınıq qəlbimdə,
Danışsın, ağlasın yanıq qəlbim də,
Bir insaf yaransın soyuq qəlbində,
Məni keçmişlərə geri götür sən.

Yenə çıxacağam dağların üstə,
Dolanıb gələcəm bağların üstə,
Bənövşə ətirli bulağın üstə,
Məni keçmişlərə geri götür sən.

Bugünkü varlığım keçmişə bağlı,
Yaralı ürəyim əbədi dağlı,
Küsməyəm, əzizim qolları bağlı,
Məni keçmişlərə geri götür sən.

KÖNLÜMÜ DİZ ÇÖKDÜRƏN BİRİ GƏLSİN QARŞIMA

Dərdimi unutduran sevdanın sorağıyla,
Xəyalımda çağlayan firavan növrağıyla,
Ömrümə qədəm qoyub sayalı ayağıyla,
Göz yaşında yuyunan biri gəlsin qarşıma,
Dərdə, sevincə hayan biri gəlsin qarşıma.

Dünyanı unutdursun sığının qəlbən ona,
Titrəyən əllərimlə toxunum qəlbən ona,
Anlasın – varlığım ilə yaxınam qəlbən ona,
Gözümdən yaş tökdürən biri gəlsin qarşıma,
Könlümü diz çökdürən biri gəlsin qarşıma.

Dərdə boyun əyməyib diz çöksün eşq önündə,
Əl-ələ tutub gedək dünyanın hay-küyündən.
Könlümə dayaq olsun ömrün ağır günündə,
Şirin əzab çəkdirən biri gəlsin qarşıma,
Könlümü diz çökdürən biri gəlsin qarşıma.

Muğam üstə köklənib ağlamağı bacarsın,
Sevdiyi gözələ bel bağlamağı bacarsın,
Sadiq yarın sirrini saxlamağı bacarsın,
Can evimi tikdirən biri gəlsin qarşıma,
Könlümə diz çökdürən biri gəlsin qarşıma.

Pak ürəkdə ülvə eşq ömrümüzü ucaltsın,
Sevgi dualarımız ulu Tanrıya çatsın,
Eşqimiz ömür boyu bizi qoşa qocaltsın,
Gözümdən yaş tökdürən biri gəlsin qarşıma,
Könlümü diz çökdürən biri gəlsin qarşıma.

Sevdiyim şəxsən gərək ürəyi gözəl olsun,
Sözütək, əməlitək ürəyi gözəl olsun,
Olduğutək görünsün sevdası özəl olsun,
Gözümdən yaş tökdürən biri gəlsin qarşıma,
Könlümü diz çökdürən biri gəlsin qarşıma.

AXTAR BABALARI

SABİR DAYI

Mən, kəndimizin ağsaqqal, zəhmətkeş sakini Sabir dayı haqqında yazmaq istəyirəm.

Vətənimiz işğal altında, insanlarımız, el-obamız dağılıq, didərgin, vətən həsrətli. Bu həsrət, vətən dərdi elinə, obasına bağlı insanlara daha çox təsir edir. Hələ öz kəndində, obasında qolunun gücülə, əlinin, ayağının qabarıyla, alınının təriylə gecə-gündüz çalışan insanlara isə lap çox təsir edir. 1938-ci il yanvar ayının 27-də Laçın rayonunun Malıbəy kəndində ana-

dan olan Sabir dayı da belə insanlardandır. Burada doğulub boya-başa çatan Sabir dayı kəndin ən zəhmətkeş insanlarındandır. Uşaqlığı, gəncliyi sovet quruluşunun ilk illərinə düşdüyündən ağır zəhmətin, iş-gücün nə olduğunu hamıdan yaxşı bilir. Kəndin bütün gəncləri kimi Sabir dayı da əkin-biçin, bağ-bostan işlərində böyüklərlə çiyin-çiyinə işləyib. Kolxozun bütün ağır işlərində çalışıb. Traktor sürməyi öyrənib. Kənd təsərrüfatı texnikaları həyatının ayrılmaz hissəsi olub. Traktorla yer şumlayıb, toxumsəpənlə əkib, kombaynla biçib. Otbiçənlə biçib, preslə dərz bağlayıb. Buldozerlə kəndin bütün yollarını çəkib, nizamlayıb. Kəndimizin ən zəhmətkeş, sənətinin bilicisi idi Sabir dayı.

Ordenləri, medalları, təltifləri saysız-hesabsızdır. “Leninin 100 illiyi” ordeni, “Qırmızı Əmək Bayrağı” ordeni, 3 dəfə “Əmək qabaqcılı” ordeni, 2 dəfə “Əmək zərbəçisi” nişanı ilə təltif olunub.

1963-cü ildə kəndimizin gözəl-göyçək qızı Bəsti xanım ilə ailə həyatı qurmuşdur. Yeddi oğul atasıdır. Övladları da özüylə bərabər harada ən çətin, ən ağır iş olubsa onun öhdəsindən birlikdə gəlirlər. Sabir dayının ailəsi kəndimizin nümunəvi ailələrindəndir.

23 ildir köçkün həyatı yaşayır Sabir dayı. Bütün bu illər ərzində hər gün o torpaqlara dönməyin arzusuyla yaşayıb. Övladları hamısı ailə qurub. Böyük bir ailənin başçısı, ağsaqqalıdır. 18 nəvəsi, 3 nəticəsi var. Bu il Sabir dayının 77 yaşı tamam olur. Səhhətində nasazlıq yaranıb. Allahdan şəfa diləyib, cansağlığı arzulayıram.

Elyana MƏMMƏDOVA,

Laçın rayonu Malıbəy kənd Mədəniyyət Evinin direktoru

VIDA NƏĞMƏSİ

Sarı döşlü çay bülbülü həyatının son günlərini yaşayırdı. Yuva qurduğu qocaman qoz ağacını axırıncı dəfə tərk edən bülbül son mənzilinə illər boyu seçdiyi çayın kənarında yetişmək istəyirdi. Onun bir istəyi var idi – axırıncı dəfə vida nəğməsini oxumaq və çayın hay-küylə axan sularının çaldığı lay-lalarla əbədi yuxuya getmək.

Bülbül qanadlarını güclə çırparaq özünü çayın kənarına yetirdi. Çayın qıjovlu suyundan bir qurtum içməyə heyi qalmamışdı. Vida nəğməsini oxumaq istəyi isə artıq ondan çox-çox uzaqlarda idi. Onun zəif vücudu ancaq öz hayına qalmışdı.

Elə bu vaxt qara bir qarğa bülbülün yanındakı çaylaq daşının üstünə qondu. Bülbülün bu halına guya yandığı üçün bülbülə belə söylədi:

*Ağaclar çiçəklədi,
Yarpaqlar ləçəklədi.
Bacın ölsün, ay bacı,
Ölümün gerçəklədi.*

Qarğanın kinayəylə bu sözləri deməsi, onu bacı adlandırması bülbülün az qaldı bağrını çatlatsın. Ancaq nə edə bilərdi? Söz deməyə taqəti yox idi.

Qarğa uzun illər idi ki, bülbülün gözəl səsinə, məftunluq yaradan vücuduna, insanların ona olan məhəbbətinə qarşı ürəyində yaranan paxıllıq hissələrini cilovlaya bilmirdi. İndi məqam çatmışdı. İstəyirdi ki, bülbülün ürəyini çatladıb elə bu vəziyyətində ona əzab versin. Ona görə də bülbülə dedi:

– Bülbül bacı, ürəyim sənə baxıb qan ağlayır. Görürəm, ürəyindən nələr keçir. Ancaq nə edəsən, əlindən heç nə gəlmir. Mən sənə bu dərdinə dözə bilmərəm. Sənə üçün vida nəğməsini özüm oxuyacam, sənə üçün özüm ağlayacam.

Bülbül həyatının belə sonluqla qurtara biləcəyi ilə heç cürə barışmaq istəmirdi. Qarğanın ürək bulandıran səsinə eşidib ölmək çox dəhşətli idi. Qarğa nəfəsini dərdi. Boğazını arıtladı. Elə istəyirdi ki, “Qarr...Qarr...” nəğməsini başlasın, birdən çayın kənarındakı qayalıqdan bir daş qopdu və qarğanın başına dəyərək onu suya saldı.

Bir qurbağa isə bütün bu hadisələri sığallı çaylaq daşının üstündə otura-raq seyr edirdi. Qarğa suya batıb çıxdıqca “Qarr... Qarr...” deyib kömək çağırmaq istəyirdi, lakin su onun boğazına dolaraq bu səsi “Qurr... Qurr...” səsinə çevirirdi.

Qarğanın bu hərəkəti qurbağanı özündən çıxartdı. Öz-özünə deyinməyə başladı:

– Gör qurbağa nə günlərə qalıb ki, qarğa gəlib ona “Qurr... Qurr...” öyrətmək istəyir.

Qurbağa əsəbi halda bir daş götürüb qarğanın başına vurdu. Özü isə başladı quruldamağa. “Qurr... Qurr...” nəğməsinin sədaları altında qarğa öz canını suya tapşırdı.

Az keçmiş ətrafda olan bülbüllərin şən səsləri aləmi бүrүdү. Təbiətin ona olan məhəbbətindən güc alaraq sarı döşlü çay bülbülü son nəfəsini dərə-rək öz gözəl nəğməsini bülbüllərin cəh-cəhinə qatdı və axıncı nəğməsini – vida nəğməsini oxuyaraq gözlərini əbədi olaraq yumdu.

UNUDULMUŞ BAHAR

Qaranquş balası şirin yuxudan oyandı. Bir balaca gərnəşib, gözlərini ovuşdurdu. Tənbəl-tənbəl başını qaldırıb ətrafı seyr etməyə başladı. Bir az boylanıqdan sonra ağız büzərək əsəbi halda yenə yuvada yerini rahatladı. Ətrafin yoxsul təbiəti, boz düzənliklər, qaçqın insanların yoxsul görünüşlü evləri onu lap təngə gətirmişdi. Cəmişi iki evin həyatində bir neçə ağac var idi. Bircə şeydən xoşu gəlirdi – uşaqların şən səslərindən, bir də insanların bir-birinə və qaranquşlara olan xoş münasibətindən.

Balaca elə təzəcə mürgüləmək istəyirdi ki, birdən uşaqların səsi onu diksindirdi. Sevincək tövlənin ağac tirinin tavana bitişik yuvasından tez boylanmağa başladı. Yenə həmin uşaqlar idi – üç-dörd gün bundan əvvəl tövləsində yuva qurduqları evə qonaq gələn uşaqlar. Eyni hadisə neçə gün idi ki, təkrar olunurdu. Bu üç uşaq yenə yuvanın yaxınlığından ötür bir az aralı uçuq-sökük daxmanın yanına getdilər. Günün istisində xeyli oynayıb yenə həyətlərinə qayıtdılar. Qonaq gəldikləri evin uşaqları da onlarla bərabər idi. Ən maraqlısı da o idi ki, bu uşaqlara valideynləri heç nə demirdi. Hər dəfə anaları uşaqların üst-başının toz-torpağını sakitcə təmizləyirdi. Bütün bunlar qaranquş balasını əməlli-başlı təəccübləndirirdi.

Qaranquş balası elə beləcə fikirləşirdi ki, birdən anası ağzında yem yuvada göründü. Gətirdiyi yemi ehmalca yuvaya qoydu. Uzaqda görünən dağlara, bir də həyətdə yuyunan uşaqlara baxıb “Ah, Vətən! Ah, Vətən!” deyərək yandırıcı bir köks ötürdü. Ana qaranquşun bu hərəkətləri də hər dəfə balacaya təəccüblü görünürdü. Ancaq bunun səbəbini soruşduqda, ana heç bir cavab verməyərək söhbəti başqa səmtə yönəldirdi. Ata da eyni hərəkətləri edirdi.

Bala qaranquş qərara gəlmişdi. Artıq o böyümüşdü. Hər şeyi bilmək istəyirdi. Ona görə də yeməyə dilini də vurmadı. Anası elə bildi ki, balası xəstələnib. Bərk narahat oldu. Ancaq qaranquş balası xəstələnmədiyini bildirib üzünü anasına tutub dedi:

– Anacan, mənə daha “balaca” deməyin. Mən artıq böyümüşəm. Çox şey bilmək istəyirəm.

Ana qaranquş sevincək soruşdu:

– Mənim sevimli balam, səni düşündürən, narahat edən nədir?

Balaca anası kimi üzünü dağlara, bir də uşaqlara tutub belə söylədi:

– Anacan, bu dağlara, bu uşaqlara hər baxanda niyə belə ah çəkirsən? Axı bunların bizə nə dəxli var? “Vətən! Vətən!” deməyinin mənası nədir axı?

Ana qaranquş bir gözü dağlarda balasına belə cavab verdi:

– Gördüyün bu üç uşaq və onların ailəsi iki il əvvələ qədər qarşımızdakı uçuq daxmada yaşayırdılar. Yaşayışın ağırlığından ailə şəhərə köçməli oldu. Dörd gündür ki, baba evinə qonaq gəliblər. Həyətdə yaşıllığa, səliqə-sahmana, rahatlığa baxmayaraq, uşaqlar günün əsas hissəsini o uçuq daxmanın qarşısında keçirirlər.

Balaca dözməyərək dedi:

– Mən elə buna məəttəl qalmışam. Belə rahat həyatı qoyub uçuq daxmaya bunları çəkən nədir?

Ana qaranquş ah çəkərək dedi:

– Uşaqları uçuq daxmaya çəkib aparən “Vətən” deyilən əziz bir kəlmədir. Elə bir kəlmə ki, onun şirinliyini həsrətində olanlar qədər heç kim duya bilməz. Bu uşaqlar həmin daxmada həyata göz açıblar. İlk dəfə gördükləri, ana nəvazişini duyduqları, addım atdıqları, dil açdıqları yer indi uçulub-dağılmış bu daxma olub. Bundan sonra haraya getsələr də, onları bu ocağa səsləyən bir sehr var.

Bala qaranquş dağlardan əsən xəfif mehi acgözlüklə ciyərlərinə çəkərək dedi:

– Artıq başa düşdüm. Deməli, o dağlar da sənin vətənin imiş, elə deyilmi?

– Elədir, əziz balam, elədir. Neçə il bundan əvvəl o dağların qoynunda şən yaşayırdıq. Bizim bahar gəlişimizi uşaqdan böyüyə hamı səbirsizliklə gözləyərdi. Axı baharın müjdəçi quşlarıyıq biz. O dağlarda bahar da bahar olurdu ha! Gözəlliklər qarışırdı bir-birinə. Bilmirdin çiçəyin, gülün hansına baxıb zövq alasan, hansının ətrindən bihuş olasan. Bir cənnət idi, qismət olmuşdu bizə. Heyif, gözəl vətəndən!

Qaranquş balası anasının təsvir etdiyi o gözəl baharı xəyalından keçirərək anası kimi bir köks ötürdü və soruşdu:

– Yaxşı, ana, bəs elə gözəl yerlərdən niyə belə mənzərəsiz boz düzənliyə köçüb gəlmisiz?

Ana belə cavab verdi:

– Xain ermənilərin o yerlərə hücumu, orada tarix boyu məskunlaşmış insanları ağır köçkünlük həyatına məruz qoymaları bizi də bu yerlərə gəlib çıxmağa vadar etdi. Mühəribənin dəhşətləri, kəndlərin viran edilməsi, xarabalıqlarda hökm sürən qorxunc sükut bizim də baharımızı yarımçıq qoydu.

Bala qaranquş başını anasının qanadlarına sürtərək dilləndi:

– Ana, bu insanlar öz yurdlarına hələ qayıda bilmirlər. Axı biz ki, gedə bilərik.

Ana qaranquş gileyli-gileyli başını bulayaraq dedi:

– Əziz balam, heç də sən düşündüyün kimi deyil. Biz buradakı insanlarla dağlarda olanda da, burada məskunlaşanda da xeyirxahlıqdan başqa heç nə görməmişik. Üz-gözümüz bu camaata öyrəşib. Ancaq qəddar ermənilərdən gördüyümü görmüşəm. İnsanlara ki, o divanı tutdular, biz quşlara yazıqları gələrmə heç? Nəçə ki, o yerlər hələ azad olmayıb, biz o yerlərə gedə bilmərik. Belə cansıxıcı, susuz düzlərdə qərar tutub yaşamağımız ancaq azərbaycanlı adlanan bu insanlara görədir. Onların Qarabağ yarası bizim də yaramız, bizim də dərdimizdir. İndi başa düşdün hər şeyi?

Qaranquş balası kövrəlib bir “Ah!” çəkdi. Ana qaranquş balasının yumşaq tüklərini sığallayaraq bir daha söylədi:

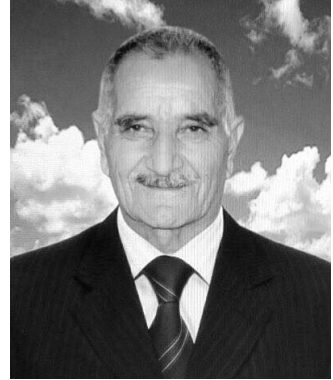
– İstəkli balam, bu ili də baharsız yaşadıq. Susuz çöllərdə nə gülün ətrini duyduq, nə cənnət yaşıllıq görüb həzz aldığımız, nə də bu qaçqın insanların gözlərinin dərinliyində həyata nikbinliklə baxan bir işartı gördük. Düşmənlər bizə baharları unutturmaq istəyirlər. Ancaq haqq-ədalət, gözəl Qarabağın kimə məxsusluğu göz qabağındadır. Artıq payız gəlir. Biz buralardan isti ölkələrə uçub gedəcəyik. Gedəcəyik, ancaq ürəyimizdə özünə yer tapmış bir arzuyla – qayıdanda o baharı yaşayacaq, unudulmuş bir baharı – vətən baharını!

Venera MİRZƏYEVA,
*Laçın rayonu 7 №-li tam orta məktəbin
riyaziyyat və informatika müəllimi*

Məcid BÜLÖVLÜKLÜ

Məcid Bülövlüklü 1927-ci ildə Laçın rayonunun Bülövlük kəndində anadan olub. Uşaq yaşlarında valideynlərini faciəvi şəkildə itirib. Atası İlyasbəyov Bərxudar bəy Şükərbəy oğlu 1937-ci ilin repressiyasına məruz qalıb. 10 yaşında ikən özündən böyük bacısının himayəsi ilə təhsil alıb, Laçın Rayon Pedaqoji Texnikumunu bitirərək Laçının müxtəlif kəndlərində müəllim işləyib. 1965-ci ildə Laçın rayonunun Qovuşuq kənd ibtidai məktəbinə direktor təyin edilir və on il həmin məktəbdə direktor vəzifəsində çalışır. Sonra müəllimlik fəaliyyətini Hacıxanlı kənd orta məktəbində davam etdirir.

Gənc yaşlarından şeir yazmağa başlasa da, heç vaxt özünü şair adlandırmırdı. “Mən müəlliməm, hərənin öz sənəti var, yazdıqlarım isə hisslərimdir, dəftərə köçürürəm”, – deyirdi. Hələ Laçında ikən şeirləri qəzet və jurnallarda nəşr olunurdu. 2006-cı ildə “Yuxum çin olmur” adlı şeirlər kitabı çap edilib. Üç oğlu, dörd qızı var. Övladlarının beşi ali təhsillidir. İtirilmiş torpaqlarımızın ağrı-acısını bir an da unuda bilməyən şair 1 sentyabr 2010-cu ildə Laçın həsrəti ilə haqq dünyasına qovuşdu.

DAĞLAR

Dönəydim bir anlıq əsən küləyə,
Qırxqızın üstündən keçəydim, dağlar.
Ürək sərinlədən buz bulaqlardan,
Dizim yerə qoyub içəydim, dağlar.

Zühur ola Xətai, yol sahmanlaya,
Sərbəst gedib-gələm Hacısamliya.
Bu xalqın kimliyin düşmən anlaya,
O bağlı qapımı açaydım, dağlar.

Çıxaydım yaylağa mən “Haçayala”,
Yazıb-yaradaydım hey bala-bala.
Hərdən də dalıram belə xəyala,
Cavanlaşıb döşlə qaçaydım, dağlar.

Xəyaldan keçirəm daha gör nəyi,
Açaydı yaxamı dağın küləyi.

Əlimlə biçdiyim dağ biçənəyi,
Dəryaz alıb yenə biçəydim, dağlar.

Olardı yanımda Azər, Səyahət,
Edəydik anamın qəbrin ziyarət.
Çıxardı qəlbimdən bu acı xiffət,
Qəlbimi o ruha açaydım, dağlar.

O daşlı, kəsəkli yollara qurban,
Qayalarda bitən güllərə qurban.
Atasız, anasız illərə qurban,
Səndə bir məzarlıq seçəydim, dağlar.

Yaxşı demədiyim pis günə şükür,
Qəlbim intizarda, gözüm yaş tökür.
Bu ki, həyat deyil, Məcid qəm çəkir,
Səndə gəzib, səndən köçəydim, dağlar.

AD QALAR

Qartal qonar uca zirvə başına,
Yaqut da yaraşar üzük qaşına.
Sürmə çəksə əgər qarı qaşına,
Gülünclər olar, ona el gülər, gülər.

Hər saz bəndə demək olmaz sənətkar,
Hər ustanın öz layiqli yeri var.
Yay fəslində yağsa əgər qəfil qar,
Saralar yarpaqlar, gül solar, solar.

Əskilməz dünyanın heç qilü-qalı,
Heç kimlə getməyib dövləti, malı.
İnsan odur ola ağılı, kamalı,
Dünyada ən yaxşı ad qalar, qalar.

Sən unutma belə gəlib-gedəni,
Kim qorumaz o bir başla bədəni.
Ayaqlama ər qoruyan vətəni,
Qol nədi, belin də bil sınar, sınar.

Gözləməklə dolan deyil bir kisə,
Belə qismət nəsim deyil heç kəsə.
Xeyirxah insana bədxah pis desə,
O görən gözüne ağ damar, damar.

DÖZ, KÖNÜL

Bulud kimi yenə yaman dolmusan,
Nə dərdin var açıq söylə, yaz, könül.
Yüngülləşər dərdi açsan deyirlər,
Doğrudurmu belə söhbət, söz, könül.

Laçın kimi ümid yerin satdılar,
İgid xalqı ov kimi ovlatdılar.
Hərəmizi bir diyara atdılar,
Necə dözümlər, sən deyirsən döz, könül.

Yadıma düşdükcə dərələr, dağlar,
O barlı-bəhərli yaşıl budaqlar.
Qayıdarmı görən bir də o çağlar,
Dillənərmisi Turşsu üstə saz, könül?

Qurğuşundan ağır yükü bu yüküm,
Özüm kimi onu anlamaz heç kim.
Günahsız məhkumam, zalımdı hakim,
Darıxma, səbir et, bir az döz, könül.

İGİD DÖYÜŞÇÜ

Əli Məmməd oğlu Kərimov 1971-ci il sentyabr ayının 25-də Laçın rayonunun Haqnəzər kəndində anadan olub. Orta məktəbi qonşu Ərdəşəvi kəndində bitirib. Sovet Ordusunda xidməti başa vurduqdan sonra Bakı Gənc Koorperator Menecer məktəbinin mühasibat və iddia işi üzrə tam kursunu bitirmişdi... Bu o vaxtlara təsadüf edirdi ki, artıq ermənilər öz elimizdə, öz obamızda bizə meydan oxu-

KİMLƏR KEÇDİ BU DÜNYADAN

yur, torpaqlarımızı işğal edirdi. Bunlara dözməyən Əli Laçın Rayon Polis Şöbəsinə gələrək şöbənin tərkibində yaranan polis rotasına (sonradan batalyon olur) yazılır. Əlinin döyüş yolu Laçından başlasa da, o, Kəlbəcərdə, Murovda, Ağdərədə, Füzulidə çoxsaylı ağır döyüşlərdə iştirak edib.

Cəbhəyə getməyini Əli öz gündəliyində belə qeydə alıb:

“Hələ hərbi xidmətdə olanda daxili bir qüvvə məni cəbhəyə, döyüşə çəkirdi. Mən də başqa oğullar kimi torpaqlarımızı qorumağı özümə borc bildirdim. Döyüş yerinə getməyə imkanım olmasa da, bütün xəbərlərini izləyirdim. Hara gedirdimsə, nə işlə məşğul olurdumsa, yenə ürəyim sanki orada idi. Bir dəfə dözə bilmədim. Tezdən durub Laçın Rayon Polis Şöbəsinə getdim. Birbaşa rəislə görüşməyi qərara aldım. Növbətçi zabıt dedi ki, bir azdan gəl. Gözlədim. Bir nəfər ucaboy adam mənə yaxınlaşıb kimi gözlədiyimi soruşdu. Bura gəlməyimin səbəbini ona danışdım. Xeyli söhbət etdik. Axırda “get, 10 gündən sonra gələrsən”, – dedi. Şöbədən çıxanda evə yox, sanki birbaşa posta gedirdim, səbrim tükənmişdi, 10 gün mənə 10 il kimi görünürdü. Nəhayət, mən də döyüşçülər sırasına daxil oldum. 1 aprel 1992-ci il tarixindən Laçın Rayon Daxili İşlər Şöbəsinin batalyonunda xidmətə başladım. İlk dəfə Malıbəy kəndində posta getdim”.

Döyüş yoldaşı Firdovsi Tağıyevin xatirələrindən: Mən Kərimov Əlini tanıyanda o, hələ polisdə işləmirdi. Sonra müharibə ikimizi də Laçın polis batalyonuna gətirdi. Az bir müddətdə biz tək döyüş yoldaşı yox, həm də möhkəm dost olduq. Əli maraq dairəsi geniş bir insan idi. Boş vaxtlarında kitab oxuyur, idman edir, cəbhədə baş verən hadisələri gündəliyinə yazırdı. Bizim Laçından başlayan döyüş yolumuz Kəlbəcərdə, Murovda, Füzulidə davam edib. Elə bir çətin tapşırıq olmazdı ki, Əli onun öhdəsindən asanlıqla gəlməsin. O həmişə çətin döyüşlərdə rota komandiri Şahverdiyev İsrəfil (Azərbaycan Respublikasının Milli Qəhrəmanı – ölümündən sonra) ilə bir yerdə olardı. Mən deyərdim ki, İsrəfilin ən çox istədiyi döyüşçü elə Əli idi. Bir dəfə İsrəfil bizi çağıraraq bildirdi ki, Minkənddən Alxaslı istiqamətində gələn yolu minalamaq lazımdır. Səhər tezdən Alıqulu kəndindən yola düşdük. Tank əleyhinə minaları Əli götürmüşdü. Yolun çox uzaq olmağına baxmayaraq onda yorğunluq hiss olunmurdu. İsrəfil bizə Alxaslıdan Çıraqlıya aşan yolda gözləməyi tapşırırdı, özü isə Əli ilə birgə minaları basdırmağa getdi. Onlar geri dönəndə artıq axşam düşmüşdü. Bir neçə gün sonra məlumat aldığımız ki, həmin yerdə ermənilərin “URAL” markalı hərbi maşını minaya düşərək partlayıb. Biz Əlinin döyüş yoldaşları tez-tez bir yerə yığılıb Əli ilə keçirdiyimiz günlərdən söhbət açırıq. Bu gün Əlisiz o günləri xatırlamaq çətin olsa da, biz Əlini həmişə öz aramızda hiss edirik. Keçmişdə olduğu kimi zarafatçı, şən, güləriz. Allah rəhmət eləsin!

Əlinin gündəliyindən sətirələr

Tələsmiş ölüm...

“Qəfil güllədən ermənilər özlərini itirdilər. Həm rus, həm erməni, həm də Azərbaycan dilində “Atmayın!” – deyə bağırtdılar. Artıq gec idi. İkisini cəhənnəmə vasil etdik, birini də ayağından vurub əsir götürdüm. Cabir təkidlə tələb edirdi ki, bunu da öldürək, bunları sağ saxlamaq günahdır. Razi olmadım. Fikirləşdim ki, onu əsir azərbaycanlıya dəyişə bilərik. Əsiri götürüb, geri – qərargaha tərəf üz tutduq. İndiyə qədər heç bir qarışqanı da əzməyə ürəyi gəlməyən mən adam öldürmüşdüm, qan tökmüşdüm... Bu məni çox təsirləndirirdi. Axı bizi belə tərbiyə etməmişdilər. Biz sülhə, dostluğa qiymət verən xalq idik. Dərin xəyallara dalmışdım... və özümü inandırmağa başladım... bu ermənidi, bu düşməndi... bu, Xocalıda, Qarabağda, Quşçularda uşaqlara, qocalara, qadınlara aman verməyən qatildi, bu, öldürdüyü insanların cəsədlərini təhqir edən vandaldı... belələrini öldürmək mənim borcumdu... mən namusumu, qeyrətimi xilas edirəm”.

Döyüş yoldaşı Xəyyam: Mənim Əli Kərimovla tanışlığım 1992-ci ilə təsadüf edir. O zaman Əli Laçın polis batalyonunda, mən isə 811 saylı hərbi hissədə xidmət edirdik. Əlinin kiçik qardaşı Muradla mən bir bölükdə xidmət edirdik. Murad mənə danışmışdı ki, böyük qardaşım Laçın polis batalyonunda Hoçaz istiqamətində gedən döyüşlərdə iştirak edir. Onlar Həkəri çayının sağ tərəfi ilə, biz isə sol istiqamətdə Laçına doğru irəliləyirdik. Birinci Tıgık kəndini ermənilərdən azad edəndən iki gün sonra Əli qardaşı Muradla görüşmək üçün bizim yanımıza gəlmişdi. Onlar Hoçaz dağını bir neçə gün öncə ermənilərdən azad etmişdilər. Əli biləndə ki mən Hoçaz kəndindənəm, zarafatla dedi ki, bəs niyə gəlib bizə kömək etmədin? Dedim ki,

Allah sizə cansağlığı versin, mən ölənə qədər sizin hamınıza borcluyam. Mən onda gördüm ki, o bizə görə çox narahatdır. Təcrübəli bir döyüşçü kimi bizə öz məsləhətlərini verib deyirdi ki, Laçını bütünlüklə ermənilərdən azad edənə qədər heç birimizin ölməyə haqqımız yoxdur. Hətta Hoçaza qayıdanda bizi batalyon komandirinə tapşırırdı ki, uşaqlardan muğayat olun, sağ-salamat Laçına gedib çıxa bilsinlər. Elə oldu ki, növbəti döyüşlərin birində İkinci Tıgık kəndində qardaşı Murad yaralandı. Murad hospitala göndəriləndən sonra Əli bizi unutmadı. O bizim hamımıza öz doğma qardaşı kimi baxırdı. Tez-tez gəlməyə imkanı olmasa da, ratsiya vasitəsilə bizimlə əlaqə saxlayardı. Daha sonra Füzuli istiqamətində gedən döyüş əməliyyatlarında birlikdə iştirak etdik. O demək olar ki, bütün batalyonun sevimlisi idi. Böyük komandiri olsa da, həmişə deyirdi ki, biz hamımız Vətənin əsgərləriyik. O çox səmimi və sadə bir insan idi. Onun haqqında saatlarla danışmaq olar. Müharibənin odlulovlu günlərindən sağ-salamat çıxsa da, avtomobil qəzası Əlinin bütün arzularına son qoydu. Bütün döyüş yoldaşları, bütün laçınlılar onu Vətən yolunda öz gəncliyini, öz həyatını fəda edən ŞƏHİD kimi anır.

“Ölüm haqdır”, – deyirlər. Amma Qarabağ qazisinin od-alovun içindən salamat çıxıb bir yol qəzasında həyatını itirməsi çox acı bir sonluqdur. Laçınlı döyüşçülərdən onun haqqında çox eşitmişdik. Firdovsi ilə Xəyyam tez-tez danışardılar Əlinin qəhrəmanlığından. Təəssüf ki, sağlığında tanış olub söhbətləşə bilmədik. Nə qədər ağır olsa da, qəhrəmanımızın kədərli sonluqla bitən həyat yolunu ailə üzvləri ilə birgə vərəqləmək üçün Bakı Rabitə Kollecinin yataqxanasına yollanırıq.

Həyat yoldaşı Ruhıyyə xanım deyir ki, Əli mütləqən çox sevərdi. Gündəlik yazar, təbiətə, insana, hadisələrə fərqli yanaşardı: “Ailə qurduğumuz 5 il ərzində Əlidən sevgi, qayğı, ata, qardaş, dost münasibəti gördüm. O heç vaxt haqqı nahaqa verməzdi. Əli uşaqlıqdan əziyyət çəkməyə öyrəşmişdi. 5 yaşında olarkən ata məhəbbətinə həsrət qalıb. Ailəsinə atalıq etmək missiyası da onun çiyinləri üzərində olub. Məhz buna görə ortancıl qardaş olmasına baxmayaraq, qardaşları onu ağsaqqal kimi qəbul edirdilər. Həmişə deyərdilər ki, son qərarı Əli versin. Əlinin ölümünü bizim kimi qohumları da qəbul edə bilmir. Hamı deyir ki, Əli eldən gedib. Deyib-gülsə də, zəhmli idi. Milli mentalitetimizdə kişiyyə məxsus xüsusiyyətlər Əlidə cəmləşmişdi”.

Çətinliklər çox olsa da, ümidini itirmir Ruhiyyə xanım: “Ən böyük arzularımdan biri Qorxmazın tezliklə sağlmasını görməkdir. Böyüdükcə qayğılar da artır. Əlinin sağlığında çətinliyimiz yox idi, ancaq indi çətinliklər çoxalıb. Gördüyünüz bu bir otağa sığınmışıq. Qorxmazın xəstəliyi elədir ki, ayrıca otağı olmalıdır, ona xüsusi qulluq edilməlidir. Qorxmaza görə mən də işləyə bilmirəm. Qonaq gələndə həddindən artıq narahatçılıq olur. Amma inanıram ki, tezliklə bu şəraitdən qurtaracağıq, övladlarımı daha yaxşı şəraitli bir yerdə böyüdə biləcəm. Əlinin döyüş yoldaşları sağ olsunlar, tez-tez zəng edirlər, baş çəkirlər. Əllərindən gələn köməyi əsirgəmirlər”.

Qardaşı Murad özündən böyük qardaş kimi həmişə Əliyə güvəndiyini, onun heç vaxt seçimində yanılmadığını deyir: “Qorxu bilmirdi. Sanki bu adamda qorxu hissi yox idi. Planlaşdırdığı işlər çətin olsa da, öhdəsindən layiqincə gəlirdi. Həmişə onun məsləhətlərinə qulaq asmışam. Əlidə vətənpərvərlik hissi çox güclü idi. Müharibə başlayan kimi döyüşlərə qatıldı. 1992-ci ilin fevralında mən də hərbi xidmətə çağırıldım. Hərdən imkan tapanda görüşürdük. Cəbrayıl da döyüşlər gedəndə bir yerdə qalırdıq. Yadımdadır, bir dəfə Ərdəşəvi kəndində yanıma gəlmişdi. Məsləhət və tapşırıqlarını verib getdi. Həmin vaxt onlar Pircahan tərəfdəydi. Xatırlayıram ki, üç erməni tərksilah olmuşdilər. Bir müddət sonra mən Laçın döyüşlərində yaralandım. Kəlbəcərin işğalından sonra bizim batalyon Xanlar (indiki Göygöl) rayonunda yerləşdi. Döyüş yolumuz Füzulidə davam elədi. Əli danışdı ki, Füzulidə döyüşlər düzəngah ərazilərdə olduğu üçün öyrəşə bilmirdik. Ona görə də itkilərimiz çox oldu. O vaxt belə bir qanun var idi ki, iki qardaş döyüşdə ola bilməzdi. Əli ilə mən həm otaq yoldaşı, həm qardaş, həm dost olmuşuq. Boş vaxtları kitab oxuyardı. Şit hərəkətləri bəyənəmirdi. Döyüş yoldaşı Araz Niftəliyev danışır ki, İsrəfil Şahverdiyevlə birlikdə 26 nəfəri mühasirədən çıxardıb. Əli həmişə deyirdi ki, ulu babalarımız da ermənilərə qarşı döyüşüblər. Təəssüf ki, həyatdan vaxtsız getdi”.

Əlinin ailəsində iki övlad böyüyür: oğlu Qorxmaz və qızı Fatimə. Ruhiyyə xanım kimi uşaqlar da Əlinin yoxluğuna inana bilmirlər. Onlara elə gəlir ki, bir səhər yuxudan ayılanda ataları yenə də qapının ağzında onları qucaqlayacaq...

Fatimə 4-cü sinifdə oxuyur. Əlaçıdır. Fəxr edir ki, atası torpaqlarımızın azadlığı uğrunda döyüşərək müharibə veteranı olub. Rəsm çəkməyi xoşlayır. “Böyüyəndə müəllim olacam. Müəllimlərim və sinif yoldaşlarım bilir ki, atam qəhrəman olub. Onlara atamdan danışanda qürurlanıram” – deyir Fatimə.

Dünyaya beyindəxili qansızma ilə gələn Qorxmaza sonradan həkimlər serebral uşaq iflici diaqnozu qoyublar. Hazırda yataq xəstəsidir. Onun müalicəsi yalnız xaricdə mümkündür. Yəqin ki, nə vaxtsa bir xeyirxah insan tapılıb Qorxmazın müalicəsinə köməklik edəcək. Bax onda Qorxmaz sağalılıb Əlinin arzuladığı kimi döyüşçü olacaq.

Siyavuş ƏMİRLİ

SƏRRAF ŞİRUYƏ XATİRƏLƏRDƏ

Gözəl insan, böyük söz sərrafı, Göyçə həsrətli, Qarabağ nisgilli şairimiz Sərraf Şiruyənin vəfatından günlər, aylar keçir. Şiruyə şeirinin vurğunları onu bir an da olsun unutmurlar. Əminliklə deyə bilərik ki, 40 ildən, 400 ildən... də sonra unutmayacaqlar. Çünki özünə ürəklərdə məhəbbət taxtı quran, sözü şeirləşən, şeiri nəğmələşən, el qədrini canından daha əziz bilən şair heç vaxt ömrünü bada vermədi, əbədiyyətə qovuşdu, xatirələrə döndü...

Faiq İsmayılov: Peyğəmbər libasında bu dünyadan köçənlər adi insanlar deyillər... Sən adi insan deyildin, qardaşım... Necə deyim Allah rəhmət eləsin... Axı sən həmişə yaşayacaqsan, elimin sənətkar oğlu... Nurlar içində uyu...

Elman Alhəsənov: Allah rəhmət eləsin, qələmi ağlasa da, sözləri daim yaşayacaq.

Seymur Küskün: Sərraf Şiruyənin şeirlərində keçmiş və gələcək üçün çox mühüm fikirlər yer alır. Onun uzaqgörənliyi ümmana günəş işığı düşən kimidir. Həqiqətən də, Şiruyə müəllim eli, obanı çox sevən bir insan idi. O, eldən getdi. Allah o dünyasını versin. Ruhu şad olsun. Şiruyə müəllimlə söhbət edəndə onun elə gözəl baxışları var idi ki, heç xəyalımdan çıxmır. Həqiqətən ustadın ölümü məni çox sarsıdır və gözlərimdə, bu dünyaya baxışmda dünya çox maraqsız gəlir.

Pərvanə Məmmədli: Ələsgər ruhlu bir ustad idi o! “Ömur yolu tükənibdi, Yad-yaxına deyin gəlsin!” – Kimlər arzulamadı sizinlə görüşməyi, ustad?! Hər kəlməsindən bir dürr tökülən şair! Allah rəhmət eləsin sizə!

Rəbbin Babayev: Ruhu şad olsun böyük şairimizin. Məkanı cənnət olsun. Heyif şairləri bir-bir itiririk... Bəhmən Vətənoğlu, Sücaət, Sərraf Şiruyə...

Qəzənfər Hüseynov: Bizim üçün həm istedadlı bir şair kimi, həm də Laçınsevər bir insan kimi olduqca əziz idi. Allah rəhmət eləsin, son məkanı cənnət olsun!

Ələvsət Saldas: Şiruyə xalq ədəbiyyatımızın böyük şairi idi. Sağlığında ikən şeirləri dillər əzbəri oldu, şair və xanəndələrin, söz xiridarlarının ifasını bəzədi, nə qədər ki, sözə qiymət verənlər var, yaşayacaq, inşallah! Rəhmətliklə bircə dəfə Kəlbəcərdə, İstisuda görüşmüşəm. 1984-cü ildə. O da ötəri olub, hər ikimiz ağrıyırdıq. Şeirlərini dildən-ağızdan eşidib sevmişəm. Ruhu şad olsun!

Taleh Əlioğlu: Şiruyə müəllim əsl şair idi. Bir çox şairlərin bəsirət gözü açıq olur. Onlar çoxlarının duymadığını duyur. Allah rəhmət eləsin!

Mehriban Namazova: Eh fani dünya, vəfasız dünya. Allah rəhmət eləsin!

Niftali Göyçəli: Şairin ruhu bizim qəlbimizdə ustad şeirlərilə yaşayır, misraları dillərdə, qəlblərdə əbədidir. Cismani dünyasını dəyişməsi bioloji zərurətdir... Allah rəhmət eləsin!

Fəzalət Abdurrəhmanov: Allah rəhmət eləsin, ruhu şad olsun böyük şairimizin. Onun şeirlərini hər zaman sevə-sevə el məclislərində oxumuşuq, həmişə də oxuyacağıq.

Mikayıl Səfərov: Göyçə məktəbi bir qızıl yarpağını da tökdü. Yerin cənnət olsun, ustad!

Fəridə Qədimova: Mənə elə gəlir ki, elimin dahi şairi qədərincə xalqının, elinin, obasının hörmətini qazanıb, dəyərli olub. Bunu onun vida izdihamı da, virtual aləmdəki üzüntülər də bəlli edir.

Arif Məmmədli: Sərraf Şiruyə uşaqlığımızın, gəncliyimizin şairi idi. Özünü tanınamış şeirlərini tanımışıq. Sazın, sözün vurğunuydu. İstedadlı şair kimi, hələ sovet dönməndə el məclislərinin əvəzsiz aparıcısı kimi yaddaşlarda dərin izlər buraxıb. İstedadını böyük zəhməti ilə cılalayan şair çoxlu kitablar, unudulmaz xatirələr qoyub getdi. Qulaqlarda səsi, dodaqlarda sözü, ürəklərdə isə məhəbbəti qaldı. Sərraf Şiruyə həm də o şairlərdəndir ki, təkcə ədəbi irsi deyil, həm də ədəbi varisləri yadigar qalıb. Aqşın Hacızadə, Qılman İman, Araz Yaquboğlu və adlarını çəkmədiyim onlarla istedadlı yazarımız şairin yolunu ləyaqətlə davam etdirirlər. Allah Şiruyə müəllimə rəhmət eləsin, yeri behişt olsun! Doğmalarına, poeziyasının vurğunlarına, onu sevənlərə başsağlığı verirəm! Ruhu şad olsun!

Niyazi Aliyev: Allah rəhmət eləsin. Belə insanlar nadir olduqları üçün ölmürlər, əbədi yaşayırlar.

Əbülfəz Nazarov: Gözəl dost, dəyərli insan, böyük şair-vətəndaş Sərraf Şiruyənin ölüm xəbərinə çox sarsıldım, hədsiz kədərləndim və özümə yer tapa bilmədim. Ölüm! İnsan tək onun qarşısında çox acizdir. Elə insanlar var ki, onlara ölüm yaraşmır. Elə insanlar öz yaxşılıqları ilə sağ ikən ölməzlik və ürəklərdə yaşamaq haqqı qazanmış insanlardır. Dostum Sərraf

Şiruyə də belə insanların sırasındadır. Ölməzlik qazanan gözəl insan, sənə Allahdan rəhmət diləyirəm. Qəbrin nurla dolsun, yerin cənnət olsun!

Mürvət Yusifov: Allah rəhmət eləsin! Öz dəstxəti olan şair, vətən fə-daisi idi.

Afət Allahverdiyeva: Allah rəhmət eləsin, ucsuz-bucaqsız bağ qoydu getdi, ruhu şad olsun!

Müzəffər İsmayıl: Ustadlar ölmür, dünyasını dəyişir. Yaddaşlara ho-pur, əbədi ölümsüzlük qazanır.

Hazırladı: Araz YAQUBOĞLU

KİMLƏR KEÇDİ BU DÜNYADAN

QAÇAY ABBASOV

Elə insanlar var ki, həmişə xatırlanır. Adı çəkilən-də haqqında danışmağa hamının sözü olur. Belə insan-lardan biri də Qaçay Abbasovdur.

Qaçay Xəlil oğlu Abbasov 8 dekabr 1935-ci ildə Laçın rayonunun Fərəcən kəndində anadan olub. Onun uşaqılıq illəri müharibə dövrünə düşüb. İlk təhsilinə 1942-ci ildə başlayaraq 1950-ci ildə orta məktəbi biti-rib. 1954-cü ildən 1958-ci ilə qədər isə Macarıstanda keçmiş Sovet Ordusu sıralarında hərbi xidmət keçib və bu müddətdə ona etimad göstərərək partiya sıralarına qəbul ediblər. Yeri gəlmişkən xatırladaq ki, o həm də Macarıstan müharibəsinin veteranı idi.

Qaçay Abbasov hərbi xidmətini başa vurduqdan sonra bir müddət doğ-ma kəndində kolxozçu, 1959-1961-ci illərdə kənd sovet sədrinin katibi işlə-yib. 1961-1962-ci illərdə kənd sovet sədri vəzifəsində çalışıb. Eyni zamanda 1961-1963-cü illərdə Maliyyə Kredit Texnikumunda qiyabi təhsil alıb. 1962-1963-cü illərdə Ət Tədarükü İdarəsində mühasib, 1963-1974-cü illər-də isə həmin idarədə kassir-mühasib işləyib. O, alı təhsil almağı da unut-mayıb. 1969-cu ildə D.Bünyadzadə adına Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İns-titutunun (indiki Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti) qiyabi şöbəsinə daxil olaraq 1974-cü ildə oranı bitirib.

1974-cü ildən Ət Tədarükü İdarəsində baş mühasib işləyən Qaçay Ab-basov şəxsi keyfiyyətlərinə, təəssübkeşliyinə görə rayon camaatının böyük hörmətini qazanmışdı. Bir ailə başçısı kimi də həmişə xüsusi ehtiramla xa-tırlanır. 5 qız övladını böyüdüb, oxudub, ev-eşik sahibi edib. Necə deyərlər,

cənnətini bu dünyada qazanan kişilərdən idi. Övladlarının 3-ü müəllim, 1-i tibb bacısı, 1-i mühasibdir. Şərəfli bir ömür yolu sürən Qaçay Abbasovun həyatını övladları ləyaqətlə davam etdirirlər. 13 nəvəsi, 6 nəticəsi var.

Dağ vüqarlı eloğlumuz 2015-ci il oktyabrın 16-da vətən həsrətilə Bakı şəhərində dünyasını dəyişdi. Təəssüf ki, arzuları gerçəkləşmədi. Ömrünün ən gözəl çağlarını yaşadığı dağlara qovuşa bilmədi. Özündən əvvəl həyatla vidalaşan yaşlıları kimi onun da ruhu narahatdır. O ruhlar yalnız doğma Qarabağımız, Zəngəzurumuz, Göyçəmiz, Laçınımız düşmən tapdığından azad edildəndən sonra şad olacaq. Babalarımızın, atalarımızın narahat ruhlarını şad etməyə gücümüz çatacaqmı? Əsl sakinləri üçün qəribəsəyən yurd yerlərini sevincirə biləcəyikmi?

Allah dünyasını dəyişənlərə rəhmət eləsin!

NƏSR

Sabir NOVRUZOV

QACAQ NƏBİ

*Qubadlı rayonunun erməni dağıları
tərəfindən işğal olunmasının
22 illiyinə həsr edirəm.*

Səhər tezdən adəti üzrə Nəbi Mıxtökən dağı-
nın döşündən çıxan Quyruq bulağına – Quyruq do-
nan bulağına – tərəf gedib bulağın bumbuz suyun-
da yuyundu, bığlarını qoç buynuzu kimi burub,
bürkülü, qapqara gözləriylə o tay, bu taylı meşənin
ənginliyinə baxmağa başladı. Elə bu vaxt lap uzaqdan bir atlının çapa-çapa
gəldiyini gördü. Atlının ona tərəf gəldiyini görüb yaxınlıqdakı daşın arxa-
sına keçdi və gələn atlının hara getdiyini izləməyə başladı. Aradan az keç-
miş gördü ki, atlı ona tərəf gəlir. Yerini dəyişib başqa daşın arxasına keçdi.
Gələn adamın kim və nə üçün gəldiyini müəyyənləşdirmək üçün müşayiət-
ini davam etdirməyə başladı.

Atlı Nəbinin gizləndiyi yerə çatanda atının yüyənini çəkib dayandı və
ətrafa boylanmağa başladı. Nəbi fikirləşdi ki, atlı onu görürmüş, ona görə
onun hara getdiyini öyrənmək istəyir. Bu atlı kimdirsə, məni görmək üçün
gəlib, – deyə düşündü, amma onun dost, ya düşmən olduğunu aydınlaşdır-
maq lazım idi. Ona görə də müşayiətini davam etdirmək qərarına gəldi və

yerindən tərpənmədi. Atlı da öz növbəsində Nəbinin düşmənli adam olduğunu bildirdi və ona görə də o, hər adamın qabağına çıxmayacağını anlayıb özünü tanımaq üçün ucadan səsləndi:

– Ay Nəbi qağa, mənəm ey, Vüqar, İmanlardan, Cavanşir kişinin oğlu, sənə deyiləsi vacib sözüm var, ona görə gəlmişəm, fikrinə başqa nəşə gəlməsin.

– Əyə Saybalı kişinin oğlu Cavanşirin oğlusan, deyərək Nəbi gizləndiyi yerdən ayağa qalxdı.

– Bəli, özüdür ki, var, – Vüqar sevinə-sevinə cavab verdi.

Nəbi daşın arxasından əlindəki silahı Vüqara tuşlayaraq ayağa qalxdı və düz deyirsən? – dedi.

– Nəbi qağa, düz deyirəm vallah, Vüqaram, Cavanşirin oğlu, Palantökən döyüşündə sənə silahdaşın olub. Sən də ona Cavan Şir deyirmisən. O, göndərək mənə, yerini də o, mənə deyib.

Nəbi gizləndiyi yerdən çıxdı, Vüqar da atdan düşdü, bir-birinə yaxınlaşdılar. Nəbi Vüqarın mindiyi atı ilk baxışdan tanıdı – Qaşqakürən idi, Bozata bərabər at.

Vüqar atın cilovunu yəhərin qasına keçirib buraxdı və Nəbiyə yaxınlaşdı, əl uzatdı:

– Sabahın xeyir, Nəbi əmi.

Nəbi Vüqarın salamını alıb: – Əleykə salam, qardaşoğlu, xeyir ola? – dedi və Vüqarın boynunu qucaqlayıb üzündən öpdü.

Vüqar yuxalıb: – Xeyir deyil, Nəbi əmi... erməni dığaları rusların köməyi ilə Şuşanı, Qabadlıni bizdən aldılar... nə qədər qan axıtdıq, bizim silahsursatımız olmadı... adamlarımız peşəkar döyüşçü deyildilər...

Nəbi hirsindən qapqara qaralmışdı, nə deyəcəyini bilmirdi, fikrə getmişdi. Birdən, sanki yuxudan ayıldı:

– Aldıqları yerdə dayansınlar görüm necə dayanacaqlar!

Sonra: – Hə, niyə burda durmuşuq, alaçığa gedək, – deyib Vüqarın qolundan çəkdi, Qaşqakürən onların arxasınca gəldi.

Həcər Nəbinin bir atlı ilə gəldiyini görüb, qaynatdığı samovardan tez çaynikə süzüb, çayı dəmə qoymuşdu. Qonağa xoşgəldin deyib süfrə açdı.

Vüqar Nəbiyə rusların havadarlığı ilə ermənilər tərəfindən işğal olunmuş torpaqlarımızdan, əlil olmuş xalası uşaqlarından – Qoşqardan və İslamdan, var-dövlətləri tamamilə talan olmuş qohum-qonşulardan, kəndlərin bomboş qalmasından, qaçqınların yollarda qarışqa kimi qırılmasından, əclafaların hamilə qadınların qarnını yarıb körpəsini süngüyə taxmalarından

Nəbi və Həcərə ətraflı danışdı. Həcər bu danışılan əhvalatlara dözməyib hönkür-hönkür ağladı və:

– Nəbi, biz bu işə qarışmasaq, görünür o alçaqlar hələ çox işlər görə-cəklər, – dedi.

– Mən buralarda olmamışam. Onların belə at oynatmalarından xəbərim olmayıb. İndi bu yaşımda onlara bir toy tutum ki, babalarının toyu yadlarına düşsün, – dedi və Həcərə:

– Ay qız, mənə səfərə hazırla, deyəsən bu mənim əvvəlki döyüşlərim-dən fərqli bir döyüş olacaq, görünür ermənilər mənə ölmüş bilirlər, amma neçə ki ermənilər var, mən də varam! – dedi və ayağa qalxdı.

Nəbi yaylaqları gəzir və ətrafına könüllülərdən ibarət atlı igidlər toplay-ırdı. Az müddətdə ətrafına azərilər və köhnə dostlardan – türklərdən, əf-qanlardan ibarət dəstələr yarandı. Həmin dəstələri silah-sursat ilə təmin et-məyi öhdəsinə götürmüşdü.

Dəstələr döyüşə can atır, qana ikiqat qan deyib, ana-bacıların, qohum əqrabaların heyfini almağa tələsirdilər. Nəbi isə bu barədə, hələlik susurdu, məqam gözləyirdi.

Həcər kişi paltarı geyinib qadınlardan ibarət snayperçilər dəstəsinə özü başçılıq edəcəydi, qalan dəstələr isə cinahlardan hücum edəcəydilər.

Laçın yolundan hücumə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Həzi Aslanovun tank briqadası hazırlayırdı. Ermənilərin yaxşı bələd olduqları qənimləri, Andrani-kin qulağını kəsən Sultan bəyin də iştirak edəcəyi bu döyüşdə daha kimlərin iştirak etməsi məxfi olaraq qalırdı.

Payızın əvvəli idi. Nəbi bütün planlarını son dərəcədə diqqətlə götür-qoy edir, komandirlərə axırıncı tapşırıqlarını verirdi.

Döyüş əmri eyni vaxtda, eyni dəqiqədə, eyni saniyədə olmalı idi. Hətta kosmosdan da zərbələr peykimiz vasitəsi ilə vurulmalı idi – bütün bunlar Nəbinin göstərişi ilə başlamalı idi. Bu barədə söz düşəndə Nəbi deyirdi: “Bu əmr məndən yox, Prezidentimiz, Ali Baş Komandan İlham Heydər oğlu Əliyevdən gəlməlidir”.

Hamı hücum əmrini səbirsizliklə gözləyirdi. Budur, həmin an gəlib çatdı. Ermənilər yığışb məsləhət-məşvərət elədilər ki, biz kimə qarşı döyüşə bilərik, bu o zaman deyil ki, ruslar yolu asfaltlaya, biz də həmin rahat yol ilə şütüyək. Çarə bircə qalıb ki, əlimizi tərpətmədən – tərpətsək nə edəcəyik–yerə uzanaq, arxası üstə və deyək ki, buyurun, gühahkarıq, nə bilirsiniz edin, amma biz etdiklərimizdən etməyin, bizə yazığınız gəlsin, axı siz Allah adamısınız – insafılı, həlim qəlbli. Sultan bəy heyfin o vaxtdan bizdən alıb, Andranikin qulağını kəsməklə, Nəbi də heyfin alıb, Palantökülən döyüşündə

bizi palanlayıb silah-sursat daşırtdırdı, qaldı Həzi Aslanov, o da bizi yerə uzadıb tankı sürəcək üstümüzə, ölən öləcək, qalan da heç olmayacaq ki, dərd çəkə... Vəssalam. Gəlin bu Qubadlı, bu Şuşa – buyurun, yer sizin, məsləhət sizin... Biz azərilərə zülm eləmişik, indi də onlar ixtiyar sahibidirlər.

Bir neçə gündən sonra döyüşdən qələbə xəbəri ilə dönən Vüqar İmanlarda camaatı “Xoşdaşın” – camaatın bir yerə yığıldığı yer – yanında toplaşan görüb atını ora çapdı və ucadan hayqırdı:

– Ay camaat, gözüünüz aydın olsun! Bizim ordumuz, hörmətli prezidentimiz İlham Əliyevin komandanlığı altında Qarabağı və Zəngəzuru mənfur ermənilərdən azad edib! Uraa! Uraaa!! Uraaa!!! Bayrağımızı Şuşada, Laçında, Qubadlıda, Xankəndində dalğalandırır bizim ordumuz. Uraa!!!, Uraaa!!! – deyər orada olan adamların hamısı hayqırmağa başladılar. Bu sevinc sədası Laçıngüneydə, Qorugüneydə, Ortagüneydə əks səda verərək Mıxtökən və Çalbayır dağlarına yayıldı.

Son söz

Vüqar Cavanşir oğlu Niftəliyev Laçın uğrunda gedən döyüşlərin birində 25 yaşında qəhrəmancasına şəhid oldu. İmanlar kənd orta məktəbinə Vüqarın adı verilərək əbədiləşdirildi. Məktəb hal-hazırda H.Z.Tağıyev qəsəbəsində fəaliyyətdədir. Şəhidin qəbri isə Qaradağ rayonundadır. Allah rəhmət eləsin, yeri behişt olsun!

FOLKLORUMUZ

ÇİLLƏ, ÇƏRŞƏNBƏLƏR VƏ NOVRUZ BAYRAMI...

Yurdumuzun hər dərəsini, hər uçurumunu, hər zirvəsini təbiət elə yaratmışdı ki, sanki, Laçın dağları insanlar üçün möhtəşəm qala, düşmən üçün isə fəlakət yuvası idi. Vətən torpağının hər daşı qəhrəmanlıq tariximizin bir sirrini özündə yaşadırdı. Xalqın qazandığı qələbələr də, düşər olduğu fəlakətlər də bir çox yurd yerlərində, adlarda əbədiləşmiş və canlı tarixə çevrilmişdir.

24 ildir ki, bir gözüümüz ağlayır, bir gözüümüz yol çəkir. El-oba həsrətli laçınlıların gözləri yollara dikili qalıbdır. Hər bir azərbaycanlının şərəfli borcudur ki, xalqın adət-ənənələrini qoruyub saxlasın, gənc nəsillərə çatdırıb bilsin. Adət-ənənələri yaşatmaq xalqın tarixini yaşatmaq deməkdir.

Bir ilin dörd fəsli vardır, hər bir fəsil özünəməxsus xüsusiyyətləri ilə bir-birindən fərqlənir. Gərək bütün fəsilləri: yazı, yayı, payızı və qışı yaşayasan ki, bir il tamam olsun.

Deyimlərə görə, havalar, iqlimin dəyişməsi ilə müəyyən olunmuşdur ki, ilin fəsilləri bir-birilərini əvəz edirlər. Qış fəsli başlayan gündən havalar soyumağa başlayır, qar yağır, sular donur, insanlar da libasını dəyişməyə başlayır, təbiət kimi.

İnsanlar məşğul olduqları çöl, tarla, bağ, əkin, ev işlərinin vaxtını müəyyən etməklə, bəzilərini təxirə salmaqla havaların istiləşməsini, yəni yazı gözləməli olurlar. Qış fəsli üç aydan, yəni 90 gündən ibarətdir. Bölünərək birinci ay – 30 gün Böyük çillə, ikinci ay – 30 gün Kiçik çillə, üçüncü ay – 30 gün Boz ay günləri adlandırılmışdır.

Birinci il, deyilənlərə görə, Böyük çillə günündən havalar yaxşı keçmişdir. Ancaq Kiçik çillə günü havalar çox sərt, soyuq keçməyə başlayır.

Xeyli müddət qar yağır, şaxtalı günlər adamları çox incidir. Soyuğun, şaxtanın hikkəsinə davam gətirə bilməyən adamlar özlərini ocağa, təndirə “təpməyə” məcbur olublar. Soyuqdan, şaxtadan insanlar da, heyvanlar da, hələ təbiətin özü də ziyan çəkir, tələfat da olur.

Kiçik çillənin belə hərəkətlərindən adamların çox əziyyət çəkdiyini hiss edən Allah-taala Kiçik çillənin ömründən 10 günü götürərək böyük qardaşa verir. Beləliklə, Böyük çillənin ömrü 40 gün olur. Kiçik çillə bundan daha da qəzəblənir. Hikkəsi soyumur: “Hələ mənə imkan versəydilər, ananın bətnində balasını da dondurardım”, – deyir.

Kiçik çillənin 20 günlük ömrü müddətində havalar yenə sərt keçdiyindən belə deyərtilər: “Allah-taala, sən rəhm et, nə yaxşı ki, Kiçik çillə 30 gün deyildi, yoxsa dözmək olmazdı”.

Qış fəslinin tən yarısı, yəni 45 günü fevral ayının 5-7-nə təsadüf edir. Həmin günü əlamətdar gün kimi qeyd edərək “Xıdırnəbi” adlandırmışdılar. Qış fəslində adamların başını bir az ovundurmaq, məşğuliyyətinin artması üçün bir az maraqlı və sevincəkli olsun deyə Xıdırnəbi bayramı keçirilməsi adət-ənənə şəklinə qədər gəlib çıxmışdır. Xıdırnəbi bayramına ona görə çox sevinənlər olurdu ki, qış yarı olurdu.

Xıdırnəbi bayramında su dəyirmanında üyüdülmüş, xüsusi buğda növündən olan undan ailədə qoca nənələr xəşil bişirərdilər. Ocağın üstünə misdən olan qazan qoyardılar. Su tökülərdi, su qaynara düşəndən sonra ailədə nəfər sayına görə un əlavə olunardı. Qazanı cavanlar oxlovla qarışdırardılar ki, bişsin...

Yeməkdən unun iyi gəlməyə nə qədər, yəni bişənə kimi qarışdırardılar, hazır olanda xəşili mis sinilərə, döyrələrə çəkərdilər, xəşilin ortasını çala edərək, oraya ərimiş nehrə yağı, bəhməz əlavə edərdilər. Yeməklə doymaq olmazdı, xəşil qış fəslində tez-tez bişirilən yeməklərdən biri idi, adamları soyuq, şaxtalı, qarlı havada dözümlü edərdi, müalicə əhəmiyyətli, güclü yemək hesab olunardı.

Xıdırnəbi bayramı üç gün davam edirdi. Həmin gün el arasında “Qodu-qodu” oyunu da təşkil olunardı. Bu barədə deyimlər də mövcuddur.

Kənd yerlərində Xıdırnəbi bayramında “Qodu” gəzdirmək bir adət, ənənə olmuşdur. Bunun üçün səriştəli, hörmətli, hazırcavab, dili bəmərə adamlar seçilirdi. “Qodu” adama bənzər formada düzəldilərək bəzədilərdi. Havaların isti keçməsi üçün “Qodu” qapı-qapı, ev-ev gəzdirilərdi. “Qodu”ya pay, nəzir-niyaz verilərdi. Yığılan payı, nəzir-niyazı kənddə, obada ən kasıb yaşayan, imkansız ailələrə pay verərdilər. Bu barədə də el deyimi vardı.

40 gün Böyük çillə, 20 gün Kiçik çillə günləri tamam olandan sonra bir ay Boz ay günləri başlayır. Yalançı çərşənbə rəmzi olaraq boz ayın gəlişini xəbər verir. Boz ay bozara-bozara, qızara-qızara günlərini saymağa başlayır. Bir gündə 5 təbə düşür.

Hər həftənin çərşənbə günləri düzülməyə başlayır. Birinci çərşənbə – su çərşənbəsi fevral ayının son günləri qədəm qoyur, çərşənbələr sıralanır. Yəni çayların, bulaqların buz bağlayan suları əriməyə başlayır. Havalar yavaş-yavaş isinər, təzə gəlinlər, nişanlı qızlar bulaq başına su gətirməyə gedərdilər. Durna qatarı kimi düzülən qızları gözaltı edənlər də olardı, oğlanlar “sevgi ovu”na çıxardılar...

İkinci – od çərşənbəsində yazın, baharın qoxusu hiss olunmağa başlayırdı. Günəş yavaş-yavaş ətrafı, torpağı isitməyə çalışırdı. Od çərşənbəsi gününü hər bir ailədə toy, bayram kimi qeyd olunmağa başlanardı. Hər bir ailə üzvünün adına, sağlamlığına görə şam yandırılırdı, ad olunardı. Axşam süfrə, xonça bəzədilərdi.

Üçüncü – yel çərşənbəsində təbiət oyanmağa başlayırdı. Torpaq isindiyindən bitkilər cücərməyə başlayırdı. Yel ağacların qol-budaqlarını tərpərdərdi ki, yuxudan oyansın. Bitkilər cücərməyə başlayardı. İlk yaz bitkisi xıncılovuzdan kətə, “cırdala” yeməyi bişirilərdi. Novruzgülü çiçəyi ilk dəfə açardı. Nişanlı oğlanlar novruzgülünü sevgililərinə hədiyyə verərdilər. Ağaclar tumurcuqlayardı. Zoğal ağacı ilk çiçək açan meyvə ağacı idi.

Dördüncü çərşənbədə ana təbiətin oyanmasına görə kənd camaatı əkinə hazırlaşardı. İlk yaz əkinini gecikdirənlər heyifslənərdilər ki, bu il məhsuldarlıq az ola bilər. Yaz əkinini gecikdirmək olmazdı. Nənələr buğda isladib,

səməni cücərdərdilər ki, bolluq olsun. Dodaqaltı oxuyardılar da: “Səməni, saxla məni, hər il göyərdərəm səni”. Bu çərşənbəyə İləxır çərşənbə də deyərildilər. İnanca görə, həmin gecə kim nə yuxu görsəydi, çin olar, arx kənərində bitən hündür söyüd ağacının baş budaqları əylərək su içər, kəhrizlərdə, bulaqlarda həmin an su dayanardı.

Novruz bayramı günü yeni il kimi qəbul olunardı. Novruz bayramı mərasiminin yaranma tarixi çox qədimdir. Bu mərasim qışın sona çatması və yazın gəlişi ilə bağlanır. Mərasimdə qədim insanların təbiət hadisələrinə münasibəti, etiqadı, həmçinin əmək fəaliyyəti öz əksini tapır. Odur ki, qışın başa çatmasını canlılar səbirsizliklə gözləyir, yazın gəlişi isə bambaşqa aləmdir. Bu zaman bütün aləm, təbiət, heyvanlar, bitkilər, canlılar oyanır.

Bizim tərəflərdə Novruz bayramına bir ay qalmış məhəllələrdə, həyətlərdə, hətta evlərdə ciddi təmizlik, abadlıq işləri görülərdi.

Axırıncı çərşənbə günü gənclər köhnə damlardan möhkəm iplə, kəndirlə kifləyə, yelləncək asardılar. Yelləncək, kifləyə iki qoldan ibarət olurdu. Yellənən oğlan və qız bahar, yaz haqqında nəğmələr, mahnılar oxuyardılar. Subay qızlar mis baydaçaya su tökər, 2 iynənin dəliyinə sap salardılar. Üzük falına baxmaq üçün iynələri suya atardılar. İynələr bir-birlərinə yaxın gələndə, qoşalaşanda, sevinərdilər ki, ürəyində tutduğu oğlanın da ona meyli vardır, birləşməsi evlənmək əlamətidir.

Qızlar duzlu kömbə bişirərdilər, yeyəndən sonra su içməzdilər ki, gecə yatanda yuxuda hansı oğlan ona su versə idi, demək onların bir-birinə eşq-məhəbbəti vardır.

Oğlanlar qonşu qapısına gedər, astadan qapıları açaraq papaq atar, qaçıb gizlənərdilər. Ev sahibi də hazırlanmış bayram payından onların papağına qoyardı. Onlar da sevinə-sevinə papağı götürüb o biri qonşuya gedərdilər.

Qızlar ürəyində niyyət tutaraq qonşu qapısına qulaq falına çıxar, xoş sözlər eşidəndə sevinər, qapını açıb yaxşı söz eşitdiklərinə görə ev sahibinə minnətdarlıq edərdilər.

Od çərşənbəsində evlərin həyətinə tonqal yandırılırdı. Tonqalın başına toplananlar “Ağırlığım-ugurluğum oda tökülsün, odda yansın”, – deyə növbə ilə odun üstündən atıldılar.

Hər bir çərşənbə gününün axşamı ləziz, dadlı bayram aş bişirilərdi. Ailə üzvləri bir süfrə başına toplaşar, yaxın, əziz adamlara, qonşulara pay aparıb verərdilər. Fəsəli, kətə (qutab), yayma, südlü aş bişirilərdi.

Bayramqabağı ailə üzvlərindən kimsə uzaq səfərdə idisə, birinci həmin adam yad olunardı. Övladlar valideynlərinə, qocalara baş çəkməyə borclu idilər.

Yumurta “döyüşü” yarış mərasimi kimi təntənəli təşkil olunardı. Hər kəs bir səbət yumurta alıb, döyüşdürmək üçün meydana gələrdi. Bir nəfər bir ədəd yumurta götürərək, sınana qədər rəqiblə “döyüşərdi”. Axırda kimin əlində sağ yumurta qalsa idi, həmin adam “qalib” hesab olunardı. Sınımış yumurtalar udmuş hesab edilən şəxsə verilərdi.

Xoruz döyüşdürülməsi kimi maraqlı oyunlar da mövcud idi. Bunun üçün qabaqcadan döyüşkən xoruzlar alıb bəsləyərtilər. Bayram günü meydana çıxardılan xoruzun sahibi aranın qızısqdırılması üçün gizli olaraq xoruza ət yedizdirərdi. Xoruzların döyüşü zamanı məğlub xoruz qalib xoruzun sahibinə verilərdi.

Bayram axşamına kimi yaxın qohumlar, qonşular küsülü adamları dərhal barışdırardılar.

Novruz bayramı günü oğlanlar iki dəstəyə bölünərək dirəddöymə, toqqa dirəsi oynayırdılar. “Ənzəlixan-ənzəli”, “Xoruz, fit ver”, “Yoldaş, səni kim apardı”, “Çilingağac” kimi oyunlar keçirilərdi.

Novruz bayramı günü Keçəl və Kosanın məzəli oyunları, zarafatları adamların yaddaşında silinməz iz buraxardı. Atmacalı sözləri, yaz fəslinə aid maraqlı söhbətləri, oxuduqları mahnılar yadda qalardı.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, evlərdə səməni göyərdər, yumurta boyayırdılar ki, bunlar da yazın gəlişinin əlamətlərindən biridir. Yumurtaların qırmızı rənglərlə boyanması günəşin rəmzidir. Bu vaxt artıq günəş torpağı qızdırırdı, təbiət canlanırdı.

Novruz mərasimində oxunan nəğmələrin, mahnıların çox az hissəsi gəlib bizə çatmışdır.

Bəzi yerlərdə Novruz bayramını dini bayram kimi qələmə verənlər axırda başa düşdülər ki, “Novruz”un dinlə heç bir əlaqəsi yoxdur. Bu bayram həm də Azərbaycanın milli bayramıdır, dövlət səviyyəsində hər il qeyd olunmaqdadır.

Bayramın təntənəli və canlı keçməsi üçün Laçın şəhərində, rayonun bütün kəndlərində fəaliyyət göstərən mədəniyyət evlərinə, klublara, mağazalara, məktəblərə bu barədə göstərişlər verilir, bayrama ciddi hazırlıq işləri aparılırdı.

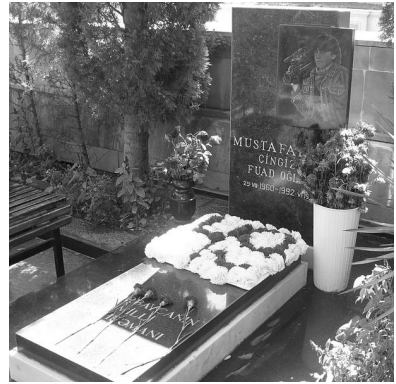
Xalqımızın adətlərini qoruyub saxlamaq hər birimizin borcudur. Xalqın adət-ənənəsini yaşatmaq xalqın özünü yaşatmaq deməkdir.

Nemət BƏXTİYAR,
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü

VƏTƏN ÇİNGİZ KİMİ OĞULLARLA VƏTƏNDİR

Haradan başlayır vətən? Vətən! Bu ad hələ biz doğulmamışdan əvvəl yaranmışdır! Bizim ata-babalarımız, ana-nənələrimiz bu adın qarşısında baş əymiş və ona səcdə etmişlər. Bizim dünyaya gəldiyimiz doğma ocaq, böyüyüb boya-başa çatdığımız yer, havasını udduğumuz gözəl təbiət, suyundan içdiyimiz bulaqlar, məktəblərində təhsil aldığımız əziz diyar, uğrunda canımızı qurban verəcəyimiz – Ana Vətən!

Vətən yalnız üstündə gəzib, boya-başa çatdığımız, gözəl nemətlərindən yararlandığımız üçün deyil, həm də onun uğrunda canımızdan belə keçməyə hazır olduğumuz üçün vətəndir. Bu Vətənin uğrunda kimlər canından keçmədi – Rza, Natiq, Namiq, Vaqif, Oqtay, Mübariz, Salatın, İlham kimi minlərlə şəhidlərimizin adlarını çəkmək olar. Onlar Vətənimizin hər qarış torpağı uğrunda canlarını əsirgəməyərək, öz sinələrini düşmənin gülləsi önündə sipər etdi və qəhrəmanlıqla şəhid oldular.

Bunun üçün hər bir insanın qəlbində, canında vətən sevgisi, vətən eşqi və vətən yanğısı olmalıdır. Amma vətənpərvərlik yalnız vətən üçün canından keçmək deyil. Bir əsərdə belə deyilmişdir: “Komandir əsgərdən soruşur ki, sən vətən üçün nə edə bilərsən, əsgər, cavabında mən vətən üçün canımdan keçməyə hazıram deyir. Komandir isə: “Əsgər, vətənə sənin ölümün yox, düşmənin ölümü lazımdır. Əgər sən ölsən, vətəni kim qoruyar?” – deyir.

1988-ci ildən başlayaraq Vətənimizdə çörəyimizi yeyib, suyumuzu içən üz-dənirəq qonşumuz olan erməni faşistləri torpaqlarımızı işğal etməyə başladılar.

Azərbaycan xalqına xəyanət toru hörüb, respublikamızda görünməmiş faciələr törətdilər. Torpaqlarımızı işğal edib, xalqımızın milli mədəniyyət abidələrini uçurub-dağıtdılar. Hələ bunlar azmış kimi 26 fevral 1992-ci ildə qarlı bir qış gecəsi Xocalıya hücum etdilər. Evlərə-eşiklərə od vuruldu, torpaqlar qana qərq edildi. Elə bir dəhşət yaşandı ki, yer üzü belə bir müsibət, belə bir vəhşilik görməmişdi.

Azğın ermənilər rəhm diləyən qocaya, xəstəyə, qadına aman vermədi. Uşaqlar valideynlərinin gözləri qarşısında xüsusi qəddarlıqla qətlə yetirildilər. Xocalının neçə-neçə qeyrətli oğlu erməni dığalarının qəbirləri üstündə qurbanlıq kəsildilər. Qız-gəlinlər əsir alındılar. Aramsız güllə yağışından qurtulub ayağıyalın, başıaçıq halda meşələrə, dağlara üz tutanların çoxusu yolda dondu, qar uçqunlarına düşdü. O gecə hara gedəcəyini, kimdən imdad diləyə-

cəyini bilməyən uşaqların doğmalarının meyitləri arasında çaşbaş halda vurnuxmalarını, ətrafda nə baş verdiyindən xəbərsiz körpənin gözlərini həyata əbədilik yummuş ananın buz kimi soyuq döşlərini əmməsini göz önünə gətirir... Həmin gecə Xocalı sakinlərinin yaşadıkları müsibətlərin hansı birini deyəsən, hansı birini yazasan? Qələm acizdir bu vəhşilikləri təsvir etməkdə.

Xalqımızın başına gətirilən bu müsibətləri, vəhşilikləri çəkmək, ürəyi Vətən eşqi ilə döyünən, canını Vətən yolunda fəda edən yenilməz, vətənpərvər, qəhrəman Çingiz Mustafayevə nəsib oldu. Vətəninin, xalqının bu ağır günündə döyüşlərdən uzaq Bakıda, isti ocağında rahat yaşamaqdansa, ölüm təhlükəli ön cəbhəni üstün tutdu, özünü cəbhə bölgələrinə ataraq oradan yeni-yeni reportajlar hazırladı və xalqımıza təqdim etdi.

Onun çəkdiyi kadrlar nəticəsində bütün dünya ermənilərin necə qaniçən, vəhşi bir millət olduğunu gördü. Ç. Mustafayevin Xocalı faciəsində əli-qolu kəsilmiş, bədənlərində zorakılıqlar edilmiş körpələrin nəfəssiz bədənləri üzərində ağlayaraq çəkdiyi kadrlar tarixin əbədi acı yaddaşına düşdü.

1960-cı il avqustun 29-da Həştərxan vilayətinin Vladimir rayonunda anadan olan Çingiz Mustafayev 1964-cü ildə valideynləri ilə birlikdə Bakıya köçmüşdü. Atası Fuad Mustafayev oğlunu hərbiçi görmək istədiyindən onu Cəmişid Naxçıvanski adına Hərbi liseyə göndərmişdi. 10-cu sinifdə Çingiz bu məktəbdən çıxaraq Yasamal rayonundakı 167 sayılı orta məktəbdə təhsilini başa vurmuşdu.

Anasının istəyi ilə 1977-ci ildə N. Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutuna (indiki ATU) daxil olan Çingiz üç il Şabran rayonunda həkim işləmişdi. O, həkim işləməsinə baxmayaraq daim jurnalist olmağa can atırdı. Məhz belə bir vaxtda Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü zamanında, yəni 1991-ci ildə Çingiz Azərbaycan Televiziyasında reportyor vəzifəsində çalışmağa başladı.

Vətəni, xalqını canından çox sevən Çingiz döyüş bölgələrinə yollanaraq od-alovun içindən operativ xəbərlər, ayrı-ayrı əsgərlər haqqında xüsusi reportajlar hazırlayaraq tamaşaçılara çatdırırdı.

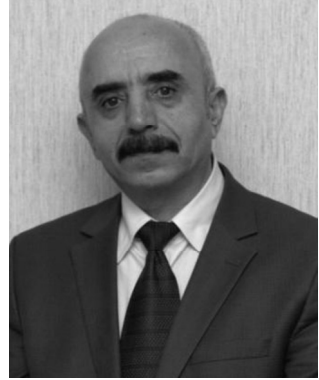
1992-ci ilin iyunun 15-də Ağdam rayonunun Naxçıvan kəndində çəkilmiş zamanı qəhrəmanlıqla şəhid olan Çingiz Mustafayev xalqımızın qəlbində daim yaşayacaq. 1993-cü ildə ölkə Prezidentinin sərəncamı ilə Milli Qəhrəman adına layiq görülən Çingiz Mustafayev Azərbaycan gənclərinə bir nüsxə olaraq, vətənpərvərlik və qəhrəmanlıq irsi qoyub getmişdi.

Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin!

Mələhət AĞAYEVA,
sənətsünəşliq üzrə fəlsəfə doktoru

Nazim ƏHMƏDLİ

**GÖZÜMÜN AYNASINDA
SULAR DURULDU**

Gözümün aynasında sular duruldu
könlümün aynasında sevgilər
suları üzümə tutdum
sevgiləri könlümə sıxdım
yürüdüm sular axdıqca
sirir-şirin sevdalar
yollarıma çıxdıqca.

Bir şirin sevdamın
şirin sevdalara sarı yürüdüm
üzümə tutdum yaz yağışını
gözümə köçürdüm qız baxışını

Yürüdüm dağlara
daşlara sarı
dumana yürüdüm
çənə yürüdüm
yıxıldım qanadı dizim
durub yenə yürüdüm.

yürüdüm, yordum yolları
yorub qırdım yolları
yol oldum yorulmadım
sevdalara qırılmadım

gözümün aynasında sular duruldu
könlümün aynasında sevgilər

SEVGİ ALLAHI

Mən səndən yürüyüb gəldim,
yürüdüm Sevgi Allahı;
ağladım, ağladım, sonra
kiridim Sevgi Allahı.

yer üzünə bir az yadam,
mən – göydən gələn bir adam,
çulumu çıxardıb sudan,
sürüdüm, Sevgi Allahı.

söz oldum, öydülər bir az,
düz oldum, əydilər bir az,
söydülər, döydülər bir az,
kiridim, Sevgi Allahı.

çatmadım yurdun kamına,
dağ aşdım, dərdin damına,
alışdım eşqin şamına,
əridim, Sevgi Allahı.

GƏNC VƏ İSTEDADLI MÜTƏXƏSSİS

İnkişafda olan cəmiyyətdə gənc və savadlı kadrlara daima ehtiyac duyulur. Belə gənclər öz enerjiləri, yaradıcı təfəkkürləri ilə çalışdıqları sahələrdə həmişə yenilik yaratmışlar.

Sürətlə inkişaf edən, günü-gündən çiçəklənən ölkəmizə yaradıcı və savadlı gənclər hava, su kimi lazımdır.

Haqqında danışacağım şəxs də gənc və enerjili, işlədiyi sahədə yenilikçi bir insandır.

Murğuzov İlham Abduləli oğlu 1986-cı ilin 9 aprelində Laçın torpağının cənnət bir guşəsində – Mişni kəndində dünyaya göz açıb.

Ailədə sonbeşik olan (üç qardaş, bir bacıdırlar) İlham hələ kiçik yaşlarından maraqlı fikirləri, səlis danışığı ilə hamının diqqətini cəlb edirdi.

1993-cü ilin sentyabr ayından balaca İlhamın kitab-dəftər ilə dostluğunun təməli qoyuldu. O, şəhid Həbil Həsənovun adını daşıyan Mişni kənd tam orta məktəbində oxuduğu ilk gündən müəllimlərinin və sinif yoldaşlarının sevimlisi oldu.

1998-ci ildə ailəsi ilə birlikdə Bakı şəhərində məskunlaşan qəhrəmanımız Sahil qəsəbəsində fəaliyyət göstərən Laçın rayon 7 sayılı tam orta məktəbində təhsilini davam etdirdi.

2004-cü ildə orta təhsilini müvəffəqiyyətlə başa vuran İlham qəbul imtahanlarında 500 bal toplayaraq Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin informatika və idarəetmə fakültəsinə daxil oldu. Burada iqtisadi kibernetika ixtisası üzrə təhsil alaraq gələcəyin savadlı kadri kimi yetişdi.

İlham Murğuzov həqiqi hərbi xidmətini Daxili Qoşunların № sayılı hərbi hissəsində keçirmişdi.

Hazırda qəhrəmanımız neft sənayemizin qəlbinin atdığı bir yerdə, Sanqaçal Neft Terminalında fəaliyyət göstərən “Rövşən – Oğuz qrup – MMC” şirkətində ofis assistantı vəzifəsində çalışır.

İşlədiyi kollektivdə savadı və yüksək intellektual bacarığı sayəsində adi fəhlədən ofis işçisi səviyyəsinə qədər yüksəlmişdir. Elə bu bacarığının nəticəsidir ki, İlham şirkət rəhbərliyi tərəfindən dəfələrlə diplom və mükafatlara layiq görülmüşdür.

Hərdən soruşanda ki, İlham bəy, az vaxtda işinizdə belə uğurlar əldə etməyinizə nə səbəb olub? O zaman gənc mütəxəssis belə cavab verir:

“Çalışdığım sahə demək olar ki, şirkətin beyni sayılır. Burada kiçik bir səhv, yaxud da xırda bir səhlənkarlıq ciddi fəsadlara gətirib çıxara bilər. Bunun üçün də işində dəqiq, məsuliyyətli və vicdanlı olmalısan. Bax budur mənim uğurumun sirri”.

İlham Murğuzov çalışdığı şirkətdəki şəxsi nüfuzu sayəsində bir çox Qarabağ müharibəsi veteranını və aztəminatlı ailələrin (əsasən məcburi köçkün olan) nümayəndələrini işlə təmin etmişdir. Onun bu xeyirxahlığı və insanpərvərliyi sayəsində onlarla vətəndaş işləyərək ailəsini dolandıra bilər.

Qəhrəmanımız vətənpərvər, elinə, obasına bağlı insandır. Hər an doğma yerlər yadına düşür. Uşaq yaddaşının saxladığı xatirələr canlanır gözləri önündə. Odur ki, asudə vaxtlarında ölkəmizin səfali yerlərinə səyahətə çıxır. Belə səfərlə ürəyindəki vətən nisgilini az da olsa unutturur.

Ömrünün qaynar gənclik çağlarını yaşayan İlham bəyə işində müvəffəqiyyət, uğurlar və tezliklə Laçınlı günlərə qovuşmağı arzulayırıq. İnanırıq ki, gələcəkdə də onun xoş sorağını, xoş sədasını eşidəcəyik.

Ömrün uzun, günlərin uğurlu və işin həmişə avand olsun, İlham qardaş!...

Halay NADİROV

MÜNASİBƏT

KREYKEQOR FƏLSƏFƏSİ

XIX əsr Danimarka teoloqu Sorn Kreykeqor Ekzistensializmin dini-mistik təlimlərinin banisi, irrasional subyektiv idealizmin nümayəndəsi, eyni zamanda tanınmış bir din filosofudur. Əsərlərində dinin əsl mahiyyətinə, başlıca prinsiplərinə, aktual problemlərinə toxunduğundan onun fəlsəfəsini yalnız bir dinə aid etmək doğru olmazdı. Bu baxımdan, Kreykeqorun fəlsəfəsi etiqadından asılı olmayaraq “Tanrı və fərd” mövzusunda düşünən hər bir insanın yoluna saçılan bir işıq kimidir.

Filosof qatı dindar ailədə böyüməsinə baxmayaraq, xristianlığa mühafizəkar mövqedən yanaşmayıb, onun yenilənməsini, islahatların zəruriliyini irəli sürdü. O, sələfi Sokrat kimi fəlsəfənin insan həyatına laqeyd qalmasını tənqid edərək onun əsas vəzifəsinin fərdin konkret həyatına yönəlməli olduğunu qeyd edirdi. Hegelçiliyin abstrakt düşüncəsinə, obyektiv idealizminə qarşı olan filosof bildirir ki, bu nəzəriyyə insanı gündəlik qayğılar içərisində boğaraq onun mövcudluğunun mahiyyətini, varlığını özünə unutturur. Və bu nəzəriyyəyə qarşı olaraq özünün irrasional subyektiv idealizmini ortaya qoyur və fəlsəfəsində din və Tanrını tamamilə fərdi bir mövzu olaraq dəyərləndirir.

Kreykeqor yazır ki, dünyada yaşayan insan ümumi həyat qayğıları içərisində yüzlərcə insanın və hadisənin arasında itib-bataraq öz mövcudluğunun fərqi varmır, varlığını unudur. Bu da insana ən çətin anlarda heç bir fayda, köməklik göstərə bilmir və beləliklə insan öz yaradılış hədəfini gerçəkləşdirə bilməyərək ömrünü puç edir. Bu təhlükənin qarşısını almaq üçün insan özünü oyandırmaqlı, qəflətdən ayılmalıdır. Kreykeqor ən yaxşı vasitənin ümitsizlik, qayğılı qorxu və iç sıxıntısı olduğunu bildirir. İnsan sonlu varlıqların bir gün ondan alınacağını, ətrafındakıların ona yardım etməkdə aciz olduqlarını dərk edərək dünyadan ümitsiz olarsa və qəlbində iç sıxıntısı duyarsa özündə oyanıqlığı yarada bilər. Filosof özü yazır ki: “İnsanın inkişafı başqalarından ümitsiz olmaqdan keçir”.

Digər bir vasitə isə yalnız qalmaq, Allah tərəfindən unudulmaq, bağışlanmamaq, diqqətdən kənar qalmaq qorxusudur ki, Kreykeqorun fikrincə, bu hisslər bütün insanların fitrətində yerləşib. İnsan onları oyandırırsa və davamlı saxlaya bilsə, o zaman öz varlığının fərqi varmış olar.

Ancaq bunlardan da ən təsirlisi, insanın sonlu varlıqlardan əl çəkib Tanrı ilə əlaqəsini möhkəmləndəcək ən yaxşı vasitə Ekvizistensializmin digər nümayəndəsi, Kreykeqorun xələfi, alman filosofu M.Haydeggerin fikrincə labüd ölümümüz üzərində kifayət qədər çox fikirləşməkdir. Ölümü çox düşünməklə biz digər insanlardan ümitsiz olaraq onlar üçün yaşamaqdan əl çəkəcək və azad olmaqla öz yaradılışımızın mahiyyətinə varmış olacağıq.

Nemət CABBAROV

OVQAT

QARA BAĞ

Qarabağ... Qarabağım! Artıq bəzi insanların qayğısı belə deyil, unudulub deyirlər hətta... Günlük atəşkəs pozuntuları ilə xatırlanan bir yer olub mənim vətənim. Halbuki illər əvvəl belə idi? Üzeyir Hacıbəyov, Bülbül, Xurşidbanu Natəvan – Qarabağımın inciləri. Bir zamanlar hər kəsin diqqətini üzərinə çəkən Şuşa viran qalmağa layiq idi? Kəlbəcər, Ağdam, Xocavənd, Qubadlı, Zəngilan, Füzuli, qanı yerdə qalan körpələrin göz yaşına qərq olmuş Xocalı və Laçınım – bunlara layiq idilərmə? Dünyanın ən gözəl guşələrindən birində körpələrə qıyan canilər yaşamağa bilərlər?

Torpağımızın tapdaq altında olmağı yeni nəsil nümayəndələrinin qururuna toxunmur? Öz vətənlərində tək bir şəkilləri olmayan cavanlar fərqli selfie-lər ilə bəyəni qazanırlar! Niyə?! Yoxsa həqiqətən unudulub mənim vətənim?

Təkcə mənəm “QARABAĞ ŞİKƏSTƏSİ”ni eşidəndə ağlayan? Həqiqətən ümidinizi kəsmisiniz Qarabağımdan? Adı boşuna qoyulmuyubmuş əziz vətənimin – həqiqətən də “Qara” bağ imiş! Siz kəsin ümidinizi, unudun, həyatınıza davam edin. Mən unuda bilmərəm, unutmayacağam da! Çünki mən inanıram. Ümummilli liderimizin tək bir “Qara şəhər – Ağ şəhər olacaqdır” cümləsi ilə unudulmuş qara şəhəri şəhərin gözəl guşələrindən birinə çevirməyi qarşısına məqsəd qoyan prezidentimiz İlham Əliyevə inanıram. Heydər Əliyev çarəsiz ölümün qollarında ikən xalqına verdiyi vədləri övladı və prezidentimiz İlham Əliyevin çiyninə qoydu. Mən inanıram ki, Prezidentimiz çiynindəki vəzifəni layiqincə yerinə yetirəcək. Biz də, yəni yeni nəslin nümayəndələri olaraq vətənimizə layiqli vətəndaş olmağa çalışaq!

Fidan MƏMMƏDOVA

ADLARIMIZ

ÜLKƏR

“Ülkər”in dilimizdə “ulduz”a sinonim olduğunu hamı bilir. Hər iki sözün qız adına çevrilməsi təbiidir. El içində ta qədimdən qıza belə hörmət, məhəbbət olub, onu uca, əlçatmaz, nurlu hesab ediblər. Hələ üstəlik nəzərə alaq ki, ulduz insan taleyinin rəmzi sayılıb. “Bəxt ulduzu” ifadəsini yada salın. Ulu babalarımız, nənələrimiz güman edib ki, göydə hər kəsin öz ulduzu var. Hər kəsin ulduzu parlaqdırsa, o, xoşbəxtidir. Göydə bir ulduz söndüsə, deməli, kimsə dünyadan köçdü. Adamlar bir-biri ilə yola getməyəndə: “Heç onların ulduzları barışmır”, – deyirik.

“Azərbaycan mifik təfəkkürünün qaynaqları” kitabında professor Mirəli Seyidov maraqlı bir əfsanəni qeydə alır. Həmin əfsanəyə görə, Ülkər məsum, gözəl, mehriban bir qız imiş. Süleyman peyğəmbər onu sevirmiş. Lakin Ülkər peyğəmbərin məhəbbətinə biganə imiş. Məqsədinə nail olmaq

üçün aşıq çox cəhd göstərirmiş. Onun təqiblərindən yaxa qurtarmaq üçün Ülkər gizli bir yerə çəkilib dua edir ki, ulduz olub göylərə qalxsın. Pak, ismətli qızın arzusu yerinə yetir. Ülkər parlaq bir ulduz olub göyə çəkilir.

Deməli, Ülkər ümumiyyətlə ulduz deyil, konkret bir ulduzun adıdır. Onu çox zaman Yeddiqardaş topasının ən parlaq ulduzu ilə əlaqələndirirlər. Ərəblər həmin ulduza Sürəyya, farslar Pərvin deyirlər.

Qərribə bir cəhət: həmin ulduz topasının yaranması haqqında yunan əfsanəsi ilə Azərbaycan əfsanəsi az qala tamamilə eynidir. Orada da nəhəng ovçu Orionun təqibindən qurtarmaq üçün Zevs qəşəng Pleyadı ulduza çevirir.

Nəzərə alaq ki, Azərbaycan əfsanəsində Süleyman peyğəmbərin adı sonrakı əsrlərin əlavəsidir (bunu M.Seyidov da qeyd edir), əsatir islam dinindən daha qədimdir.

Həç inanmaq olmur ki, iki xalqın mifologiyasında bənzərliyin bu dərəcəsi sadəcə olaraq təsadüfdür.

XAVƏR

“Xavər” – fars dilinin qədim sözlərindəndir. Mənası “gündoğan, şərq”dir. Müasir dildə çox işlənir. Şərq ölkələrinə farslar “xavərzəmin”, şərqşünaslığa “xavərşenasi” deyirlər. Poeziyada ara-sıra “günəş” mənasında da işlədilir. Qadın adı kimi həm İranda, həm Azərbaycanda çoxdan bərqərar olub.

XANIM

“Dədə Qorqud” boyları əksər halda bu sözlərlə başlanır: “Xanım hey!” Lakin “xanım” deyə müraciət edilən şəxs qadın deyil, kişidir, xandır. Ozan “xanım” deyəndə, “mənim xanım” nəzərdə tutur.

Qız adı Xanım da, qadına müraciətlə deyilən “xanım” da “mənim xanım” mənasındadır. Bəyim adı “mənim bəyim” mənasında olan kimi. Hər ikisi doğma dilli sözdür. Xalqımızın qıza, qadına ehtiramlı münasibətinə yaxşı misaldır.

Mənbə: Osman Mirzəyev. “Adlarımız”, Bakı, Azərneşr, 1986

Təqdim etdi: Elnur MEHDİYEV

POEZİYA

Aşıq Aybəniz LAÇINLI

LAÇINDADIR

Gözəlliklər diyarıdır,
Ulu dağlar Laçındadır.
Zümrüdlərin qatarıdır,
Buz bulaqlar Laçındadır.

Sarı zəmi tutanda dən,
Heyran olur gəlib görən.
Göy biçənək, yaşıl çəmən,
Barlı bağlar Laçındadır.

Əməyiylə şöhrət tapan,
Dövlətdən mükafat alan.
İki qardaş, iki çoban -
Mirzə, Cabbar Laçındadır.

Yetiribdir ana dağlar,
Şərqiyyətək qəhrəmanlar.
Aybəniz də dastan bağlar,
Min bir bahar Laçındadır.

Aşıq Aybəniz atası Sabir ilə

DƏYMƏZ

Mən də həsrətiyəm ulu dağların,
Uzatsam əllərim əlinə dəyməz.
Qırxqızın qoynunda şəhli nərgizə,
Açan çiçəyinə, gülünə dəyməz.

Qəfəsə salmışam burda ürəyi,
O yerdə görmüşəm paşanı, bəyi.
Yayın istisində vətən küləyi
Qürbətdə gözəlin telinə dəyməz.

Şərəfsizdən şərəf gözləmə qəti,
Nadanlar tökdülər xətir-hörməti.
Yad elin min cürə naz-neməti –
Biri Aybənizin dilinə dəyməz.

Arzu BAXIŞOĞLU

DAĞLARIN

Ana həsrətində bir körpə kimi,
Tələsirəm görüşünə dağların.
Bir baxasan fəsil yazı dönəndə
Gül-çiçəklə öpüşünə dağların.

Bəzən naz eyləyir doğan günəşə,
Hərdən papaq qoyar dumandan başa.
Gözəllik dağlardan yaranıb qoşa,
Vurulmuşam bu işinə dağların.

Meh əsəndə saçlarını darayır,
Hər bir dərddə dərman kimi yarayır.
Təbibdi, nə qədər yara bağlayır,
Mat qalmışam duruşuna dağların.

Gözəllik vurğunu Baxışoğluyam,
Dağlar mənə, mən dağlara bağliyam.
Dağlardan öteri sinə dağliyam,
Vurğun oldum qurluşuna dağların.

DALA, HEY DALA

Əyrilik dünyanın tərəzində,
Çəkər hər çəkini dala, hey dala.
Bütün günahlar da karvan başında,
Tərsinə gedələr dala, hey dala.

Dünyalar varıymış dünya dərdində,
Başını sağ saxla, gəl indi din də.
Saxlayan şeytani öz ürəyində,
Sən də qayıdarsan dala, hey dala.

Gedəndə, gələndə əyri yolları,
Bir gün quruyacaq kökdən qolları.
Yolumda əkilən tikan kolları,
Durma, ayağımı dala, hey dala.

QULA BAX, QULA

Nələr yaşatmadı bu həyat mənə,
Dərddən sinəmdəki yola bax, yola.
Gedirəm bürünüb dumana, çənə,
Həsrətin əlində qula bax, qula.

Ətriylə bülbülə həyat gətirən,
Məhəbbət simvolu müjdə yetirən.
Bir zaman qəlbində eşqi bitirən
Solğun çiçəklərə, gülə bax, gülə.

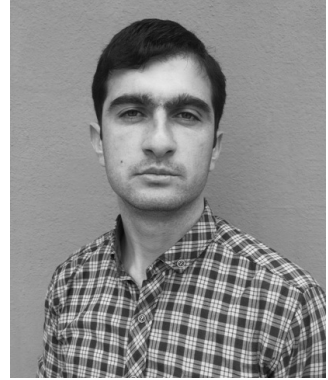
Çatışmır həm havam, suyum, çörəyim,
Gülmədi üzümə bəxtim, taleyim.
Lalənin bağrıtək xaldı ürəyim,
Allah, ürəyimdə xala bax, xala.

Qayğısız yaşayır, qayğısız dünya,
Mənasız olarmış duyğusuz dünya.
Nəyimə gərəkdir Leylisiz dünya,
Məcnunun düşdüüyü çölə bax, çölə.

Nə çıxacaq pisləməklə dünyanı,
Ağladıbdı Arzu kimi bir canı.
Kənar durun, dağıdacaq dünyanı,
Gözümdən tökülən selə bax, selə.

Xələf AZƏRİ

Gənc şair Xələfov Xələf İbrahim oğlu 1990-cı il oktyabrın 2-də Azərbaycanın dilbər və səfəli guşələrindən olan Laçın rayonunun Qorçu kəndində dünyaya göz açıb. Körpəlik və uşaqlıq illəri müharibənin ən qızgın çağlarında keçib. Şəki şəhər 19 sayılı orta məktəbini bitirib. Hərbi xidmətini də başa vuran Xələf Azəri yaradıcılığını inkişaf etdirməklə yanaşı, ali təhsil almağı da qarşısına məqsəd qoyub. Hal-hazırda Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Zaqatala filialının tələbəsidir. Hələ yeniyetmə yaşlarından şeirlər yazan Xələf Azəri ədəbiyyatın, poeziyanın incəliklərini öyrənməyə, dərinliklərinə varmağa çalışıb.

Gənc şairin bir neçə il öncə “Deyilməyən söz” adlı şeirlər kitabı işıq üzünə görüb. Eyni zamanda internet portallarında və dövrü mətbuatda Xələf Azərinin şeirləri, kiçik hekayələri və publisistik yazıları mütəmadi çap olunmaqdadır. Gənc şair öz fəaliyyətini Region TV-də (Kanal S) jurnalist kimi də davam etdirməkdədir.

Özünəməxsus dəstxəti olan gənc şairə gələcək işlərində və karyerasında uğurlar diləyi ilə bir neçə şeirini oxucularımıza təqdim edirik.

LAÇINSIZ KÖRPƏ

Bir körpə Laçinsız doğuldu bu gün,
Zamanın sıxıcı astanasında.

Bir körpə Laçinsız doğuldu bu gün,
Bakının № sayılı palatasında.

Bir körpə Laçinsız doğuldu bu gün,
Ağdamın, Bərdənin uzaq kəndində.
Uçuq daxmalarda, soyuq vaqonda,
Və ya bir özgənin, yadın evində.

Bir körpə Laçinsız doğuldu bu gün,
Canı əzablardan sıxılacaqdı.
Axı Haramının susuz çölündə
Böyüyən körpədən nə olacaqdı?

Hamı tez eşitdi səsin, sorağın,
Qohumlar, tanışlar bunu duyduqlar.

Laçinsız doğulan körpə uşağın
Adını yenə də Laçın qoydular.

Laçinsız Laçını yaşatmaq üçün
Laçınlar doğuldu, böyüdü tək-tək.
Kim bilir? Bəlkə də o körpə bir gün
Adının mənasın bəyənəlməyəcək.

Keçir aylar, illər dəyişir yerin,
Acı həqiqəti anlamalıyıq.
Adın, soyadın yox, biz o körpənin
Ruhunu Laçına qaytarmalıyıq.

Qoy Laçın söyləsin hər dil, hər dodaq,
Hamı yurd eşqiylə alsın nəfəsin.
Şəkiddə, Bakıda doğulan uşaq
Özünü Laçinsız hiss eləməsin.

SƏNİ İSTƏYİR

Yollarına boylanıram hər axşam,
Kor olubdu gözüüm, səni istəyir.
Ucalanda göy üzünə fəryadım
Kəlməm səni, sözüm səni istəyir.

Qərrib qalib bağçamızda bir çiçək,
Boynubükük, qəlbi qırıq yetimək.
Tor üstündə bəslədiyin hörümçək,
Bu ot basan izim səni istəyir.

Qəm üstündə köklənmişəm bu səhər,
Ağırlarla bəslənmişəm bu səhər.
Yenə yaman kövrəlmişəm bu səhər,
Dağım, dərəm, düzüm səni istəyir.

Dağılmışam, fikrim, hissim dərbədər,
Gülər üzüm sənsiz olub qəm, kədər.
Göz yaşından suya dönmən cümlələr,
Ağ vərəqdə yazım səni istəyir.

Kədər məni daşa basıb bu evdə,
Yağmalayıb, kəsib, asıb bu evdə.
Dön geriye! Sənsiz kasıb bu evdə
Çoxum səni, azım səni istəyir,
Kor olubdu gözüüm, səni istəyir.

UNUDACAQSAN

Demə ki unutmaq dərd olar sənə,
Bu dərdi, kədəri unudacaqsan.
Atdığım addımı, qoyduğum izi,
O yolu, o yeri unudacaqsan.

Bilmədin zamanla barışmaq nədir,
Bilmədin küsmək nə, barışmaq nədir?
Səndən xoş xəyallar soruşmaq nədir,
Bəlkə də illəri unudacaqsan.

Pozulmaz ilqarı, danılmaz sözü,
Qırılmaz ümidi, bükülməz dizi.
Sənin həsrətindən kor olan gözü,
Uzanan əlləri unudacaqsan.

O xoş arzuları pozub, əl qatıb,
Yandırılıb, öldürüb, satıb, aldadıb.
Bir səhər oyanıb, bir axşam yatıb,
İnan ki, sən məni unudacaqsan.

Bir az səbir etsən, bir az ovunsan,
Mən boyda kədəri unudacaqsan.

İSA MUSAYEV – 60 YAŞIN İŞİĞİNDƏ

Musayev İsa Yunis oğlu 23 mart 1956-cı ildə Zəngilan rayonunun Məlikli kəndində anadan olmuşdur. Atası 1915-ci il təvəllüdlü Yunis Məmmədov Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısı idi. Maraqlı və keşməkeşli döyüş yolu keçən Yunis kişi rəşadətli bir əsgər kimi bu gün də zəngilanlıların qəlbində yaşayır. Müharibədə əsir düşən Yunis Məmmədov partizan Mehdi Hüseynzadə ilə birlikdə əsirlikdən qaçaraq Yuqoslaviya partizanlarına qoşulur. İosif Broz Titonun rəhbərliyi altında bir sıra ağır döyüşlərdə iştirak

YUBİLEY

edir. “Partizan Yunis” adı ilə məşhur olan igid eloğlumuzu hər il Yuqoslaviyanın prezidenti İosif Broz Tito şəxsən təbrik edirdi. O, rayon miqyasında keçirilən tədbirlərdə fəal iştirak edir, haqqında odövrkü mətbuatda tez-tez yazılar dərc edilirdi. Belə bir ailədə dünyaya göz açan İsa Musayev hələ kiçik yaşlarından vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunur. 1962-1972-ci illərdə Zəngilan kənd orta məktəbində təhsil alan İsa Musayev 1974-cü ildə akademik Y.Məmmədəliyev adına Naxçıvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun tarix-ədəbiyyat fakültəsinə daxil olub, 1978-ci ildə təhsilini müvəffəqiyyətlə başa vuraraq, təyinatla böyüyüb boya-başa çatdığı Zəngilana göndərilir. Gənc kadr kimi onu İçəri Müşlan kənd səkkizillik məktəbinə ixtisası üzrə müəllim təyin edirlər. 1981-ci ildən həmin məktəbin tədris işləri üzrə direktor müavini vəzifəsinə irəli çəkilən gənc İsa bilik və pedaqoji ustalığı, təşkilatçılıq bacarığı ilə az müddətdə kollektivin dərin hörmətini qazanır. 1983-cü ildə onu işlədiyi məktəbə direktor vəzifəsinə irəli çəkirlər. Erməni işğalçı qüvvələri Zəngilan rayonuna hücum edərkən İsa müəllim əsl fədakarlıq nümunəsi göstərir, kənd cavanları ilə birlikdə düşmənin təxribat və basqınlarının qarşısını almaqda əlindən gələni əsirgəmir. 1993-cü ilin oktyabrında rus ağalarından dəstək alan ermənilər Zəngilani işğal edirlər. Bununla əlaqədar olaraq o da öz yurd-yuvasından məcburi köçkün düşüb Bakı şəhərində məskunlaşır. Yasamal rayonu ərazisində məcburi köçkün uşaqlarının təhsil alması üçün 21 saylı tam orta məktəbin açılmasına nail olur. 1997-ci ilə qədər həmin məktəbin direktoru vəzifəsində işləyir. Dövrü mətbuatda daim çıxış edən İsa Musayev 2002-ci ildən “Vətən səsi” qəzetində müxbir kimi fəaliyyət göstərir. Hal-hazırda həmin qəzetdə şöbə müdiri vəzifəsində çalışır. Yazılarının əsas mövzusunı H.Əliyev ideyalarının təbliği və tərənnümü, Zəngilanın tarixi barədə araşdırmaları, qaçqın və məcburi köçkünlərin həyatı, onlara dövlətimizin qayğısı, torpaqlarımızın gec-tez azad olunacağı günə dərin inam hissi, Vətən, xalq üçün canından keçən igid oğul və qızlarımızın həyat salnaməsinin publisistik dillə təsviri, “sapı özümüzədən olan balталarın” ifşası, cəmiyyətdə rast gəlinən hər hansı neqativ halların tənqidi təşkil edir. Bir sözlə, İsa müəllimin yazıları “təkcə bu günümüz üçün deyil, həm də gələcəyimiz üçündür”. İsa müəllim fəal vətəndaş, qeyrətli Vətən oğludur.

İsa müəllim 60 yaşında da, təkcə bu gün üçün yaşamır, gələcəyə ümidlə baxır, Zəngilana qayıdacaqları günün uzaqda olmadığına bütün varlığı ilə inanır. İ.Musayev hal-hazırda 60 yaşın müdriklik çağlarını yaşayır.

Biz də İsa Yunis oğlu Musayevi anadan olmasının 60 illiyi münasibəti ilə səmimi qəlbdən təbrik edir, ona yaradıcılıq uğurları və Zəngilanlı günlər arzulayırıq.

Salam CAVADLI, Mütəllim HƏSƏNOV

Elnur İRƏVANLI

**QAZANCIMIZ
MƏHƏBBƏTDİR SƏNİNLƏ**

*Ömür-gün yoldaşım Mehdiyeva Ülkər
Hüseynağa qızının 30 illik yubileyi
münasibətilə*

Otuz ilin – bu mübarək ad günün
Ömrümüzə şan-şöhrətdir səninlə.
Qohumlara sevinc, qürur əvəzi,
Etibardır, sədaqətdir səninlə.

Qəlb evimi sevgisiylə bəzədən,
Eşq bağını hamı biztək gəzə tən.
Hər ad günün bu dünyada təzədən
Mənim üçün ziyarətdir səninlə.

Sevgimiz saf, andımız pak, əməl düz,
Arzu qoşa, kaş yaşayaq ömrü yüz.
Bu həyatda qoşalaşan ömrümüz
Bir-birinə nəqarətdir səninlə.

Bu səfərdə son mənzilə hələ var,
Ay gözəlim, gəl getdiyim yola var.
Dövlətimiz bax bu iki balalar,
Qazancımız məhəbbətdir səninlə!

11.12.2015

**TANRI ƏNAMIDIR
BİR YAŞIN, OĞLUM**

*Oğlum Sədinin 1 yaşının tamam
olması münasibətilə*

Ömrünün üstünə uğur gətirsin
Sənin neçə belə yaşların, oğlum.
Həyatda büdrəyib dara düşəndə
Görüm çatılmasın qaşların, oğlum.

Haqqa itaət et, haqdansa əmr,
Tanrı ənamıdır hər işdə səbir.
Ömür sarayını bəzəsin bir-bir
Vətən torpağının daşları, oğlum.

Amaldan təmiz ol, nəfisdən tox ol,
Kədəri bəhrəsiz, sevinci çox ol.
Ürəyinə nizə, gözünə ox ol
Bizə əyri baxan çaşların, oğlum.

Elnuram, həmişə etdiyim xəyal
Gah sevinc olubdur, gah da ki vüsal.
Böyü, yağılardan qisasını al
Kəsilib atılan başların, oğlum!

27.12.2015

Dilafət RƏSULOV

1987-ci ilin oktyabr ayında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun və şəxsən birinci katib Mixail Qorbaçovun yeritdiyi yanlış siyasətə etiraz olaraq Heydər Əliyev Siyasi Büronun üzvlüyündən və SSRİ Nazirlər Soveti Sədriinin birinci müavini vəzifəsindən istefa verdi. Həmişə torpaqlarımızda gözü olan ermənilər bu fürsətdən istifadə edib, zaman-zaman hazırladıqları işğalçılıq planlarını həyata keçirmək üçün Azərbaycana qarşı öncə soyuq müharibəyə başladılar. Onlar M.Qorbaçovun bir fərmanı ilə Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan qoparılıb Ermənistanla birləşdirilməsinə çalışırdılar.

QARABAĞIN QARA BAXTI
(poema)

ÖN SÖZ

Öyrəndim tarixin olaylarından,
Şahid yaşlıların yaddaşlarından.
Arada kirvəlik etsə də bizə,
Erməni düşmənmış tarixən bizə.
Oyuncaq olublar “ayı” əlində,
İxtiyar olmayıb heç vaxt özündə.
Köçürüblər çünki Azərbaycana,
Ki, əngəl olsunlar türk dünyasına.
İrəvan xanlığın onlara verdik,
Yuvasız millətdi yaşasın dedik.
Ancaq bilmədik ki, bir vaxt gələcək,
Qərbi Azərbaycan əldən gedəcək.
Hamı Dərələyəz, o Vedibasar?
Göyçənin gölü də indi qan ağlar.
Bir bax sinəmdəki dağ üstə dağa,
İndi göz dikiblər Dağ Qarabağa...

*1988-1989-cu illər ərzində ermənilərin
etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində*

*Qərbi Azərbaycanın 185 azərbaycanlı
kəndlərindən 230 min azərbaycanlı qo-
vuldu. Deportasiya zamanı 255 nəfər
öldürülmüş, 1200 nəfər yaralanmışdı.
31 min ev, 165 kolxoz və sovxoz əmlakı
talan edilmişdir. Bu olaylara Moskva
göz yumurdu.*

**XANKƏNDİNİN
İŞĞALI BARƏDƏ**

İyirmi il artıq ötüb o vaxtdan,
Başımıza gələn olubdu dastan.
Tısbəgətək çıxıb erməni qınnan,
Ulaqtək anqırdı “yanlar” yanbayan.
Qarabağ bizimdi, – deyə bağırırdı,
Yoldan keçənlərə daşlar atırdı.
Yayıldı bu xəbər Azərbaycana,
Ki, ipini qırıbdı bordaxda dana.
Eşidən, görən də hamı gülürdü,
Kimi lağ edirdi, kimi söyürdü.

Erməni qorxaqdı, türklər bilirdi,
 Odur ki, hamı təəccüb edirdi.
 Erməni duyunca, yox cəza, divan,
 Artırdı cürəti, deyirdi – qan-qan.
 O vaxtlar sovetlər dönəmiyi,di,
 Ruslar İttifaqda hökmüran idi.
 Bu xəbər çatınca o vaxt onlara,
 Yanlar Qorbaçova vermişdi para.
 Raisa, yaxasındakı altun bağın,
 Behiydi, almışdı bizim torpağın.
 Ermənilərlə tez-tez görüşürdü,
 Qorbaçov onlara vədlər verirdi.
 Arlar dedilər ki, versən bir qərar,
 Torpaq məsələsi öz həllin tapar.
 Səsini ucaltdı çün, Azərbaycan,
 Duydu ki, Qorbaçov verəcək fərman.
 Vətəni sevənlər dərhal birləşdi,
 Uçub Moskvaya onla dilləşdi.
 Dedilər – bizimdir Dağlıq Qarabağ,
 Sən sata bilməzsən, biz burdayıq sağ.
 Qorbaçov önündə gördü uca dağ,
 Duydu qələtini gördü edib ağ.
 Etiraf etdi o vaxt Kreml,
 Qarabağ azəri torpağıdır, bil.
 Zənn etdik bitibdi artıq məsələ,
 Görəcək günümüz var imiş hələ!
 Erməni qızıxdı vaz keçdi daşdan,
 İndi də yapışdı soyuq silahdan.
 Əli¹ də gedirmiş Kərkicahana –
 Baş çəkə orada tək qardaşına.
 Rast gəlmiş meşədə beş-altı “yan”a,
 Namərdlər bələmiş o anda qana.
 Rzanı² da, Laçın ilk şəhid verdi,
 Rizvan dedi – ruhu cənnətə girdi.
 Gəldi şəhid oldu sonra Salatin,
 Qanıyla suvardı Vətən torpağın.
 Yurdunun vurğunu jurnalist idi,
 Torpaqdan qan rəngli lalələr bitdi.

İmzasız məktubla baş kəsən İvan,
 Susurdu erməni axıdanda qan...
 1989-cu ilin noyabrından,
 Xankəndi yan gəzdi Azərbaycandan.
 Laçın – Ağdam yolu tamam bağlandı,
 Gedən şəhid oldu, qana boyandı...
 O dövr qərbdən əsən ruzgar,
 O, böyük Rusiyanı etdi tarmar.
 Qorbaçov etdi “yenidən qurma”,
 Hər şeyi sök, dağıt, yerində qoyma.
 Əldən vermədik biz bu fürsəti,
 Qurmağa çalışdıq bizim dövləti.
 O vaxt öndə gedən “Xalq cəbhəsi”ydi,
 Onun da lideri Elçibəy idi.
 O Azad meydana toplaşdı çoxu,
 Bir yerə dəyirdi hamının oxu.
 Hər natiq kürsüyə köksün verirdi,
 Alovlu-alovlu nitq söyləyirdi.
 Xəlil Ulutürk də bir Babək idi,
 “Azadlıq! Azadlıq!!” – coşub deyirdi.
 Hamıya çatırdı onun gur səsi,
 Az qaldı partlasın qulaq pərdəsi.
 Yeganə vaxt idi hamı biriydi,
 Vətən uğrunda canın verirdi.
 Gör kim başçımızdı, ey dünya gidi!
 Birinci katib də Vəzirov idi.
 Gördü ki, coşubdu xalqımızın qanı,
 Əsməyə başladı tir-tir də canı.
 Bir gün eşitdik ki, o, dal qapıdan,
 Sürüşüb Rusiyaya – çıxıb aradan.
 Gəldi hakimiyyətə Mütəllibov,
 Xalq Cəbhəsi dedi – bu da deyil kov.
 Yenə də nümayiş davam edirdi,
 Azadlıq meydanın hamı sevirdi.
 Azadlıq, müstəqillik xalq istəyirdi,
 Ayaz Niyazoviç səbir edirdi.
 Görünür, nə isə o da bilirdi,
 “Rusdan ayrılmayaq gəlin”, – deyirdi.
 Qarabağda talan davam edirdi,
 Yenə də xalqımız şəhid verirdi...

¹ Laçın rayon İmanlar kənd sakini

² Laçın şəhər sakini

20 YANVAR HADİSƏSİ BARƏDƏ

19.01.1990-cı il tarixdə,
Rusların qoşunu oldu Bakıda.
Vətəni sevnələr – cəsur igidlər,
Tankların qabağın həməən kəsdilər.
Dedilər ki, qayıt, girmə Bakıma,
Girsən qəsd edəsən gərək canıma.
Rus ordusu gördü xalqın qəzəbin,
Ki, qansız girəcək şəhərə çətin.
Düz gecə yarısı başladı qırğın,
Qırdılar övladın Azərbaycanın.
Hər tərəfə güllələr səpələndi,
Azadlıq deyənlər qana bələndi!
Dünya görməmişdi belə vəhşilik,
Bu necə ittifaq, bu necə birlik?!
Tanklar küçələrə düşüb gəzirdi,
Kimə rast gəlirdi əzib keçirdi!
Yaralı üstünə gələn həkimlər,
Tərəddüd olmadan güllələndilər!
Küçələrdən sel kimi qan axırdı,
Millət pəncərədən çıxıb baxırdı.
Baxanı gülləyə tuş edirdilər,
Çünki, yağydılar, erməniydilər.¹
Rəhm etmir uşağa, nə də qadına,
Susamışdı ordu insan qanına.
Qırğın sabahacan davam etladi,
Avtomat susmadı, “PK” çilədi!
20 Yanvar günü açıldı səhər,
Məlum oldu düşməni edibdi nələr:

147 nəfər şəhid olmuş, 744 nəfər yaralanmış, 841 nəfər qanunsuz həbs olunmuş, onlardan 112 nəfəri SSRİ-nin müxtəlif şəhərlərində həbsxanalara göndərilmişdir.

¹ Ordunun tərkibinə çoxsaylı erməni hərbiçiləri qatılıbmış.

Haşiyə: *Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev 21 yanvarda Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyinə gəldi və sərt bəyanatla çıxış edərək Azərbaycan xalqına qarşı silah işlədilməsini pislədi.*

ŞƏHİDLƏR

Ordunun önündə cərgə çəkildilər,
Ölümün anlayan, duyan şəhidlər!
Tankların önünə sinə gərdilər,
Vətənə olsunlar qurban şəhidlər!

Gülləbaran etlədilər axşamdan,
Sinələrdən süzdü, axdı nahaq qan,
Bağlanıb qərənfil sizə o vaxtdan,
Azadlıq eşqiylə uyan şəhidlər!

Yudu küçələri su əvəzi qan,
Kimi yaralandı, kimi verdi can,
Sizə yas saxladı, dayandı zaman,
Ruhları göylərə uçan şəhidlər!

Çün canından keçdi, kim verdi həyat,
Çünki, Vətən olsun daima azad,
Müstəqil yaşayaq, həmişə rahat.
Canına, qanına qıyan şəhidlər!

Kimsə unutmadı bu neçə ildə,
Dualar oxunur məsciddə, pirdə,
Adınız əzbərdi dodaqda, dildə,
Əksi başdaşından baxan şəhidlər!

MEŞƏLİ VƏ QARADAĞLI FACİƏLƏRİ BARƏDƏ

1992-ci il fevral ayından,
Ermənilər fəallaşdılar yaman.
Hücum etləyib Meşəliyə qəfil,
Neçə ailəni etdilər qətl.
Belə də dəhşət olarmı, ay aman!

Bir kimsə qalmadı Novruzovlardan.
Rəhm etmədilər qocaya, körpəyə,
Atəş açdılar qundaqda bələyə...
Sandım, Azərbaycan artıq coşacaq,
Şəhidlərin qanın dərhal alacaq!
Ancaq çox keçməmiş elə o gündən,
Qaradağlı təmizləndi elindən.
On yeddi fevral doxsan ikinci il,
68 şəhid verdi Qaradağlı, bil.
146 uşaq valideynsiz qaldı,
Neçəsin erməni əsir apardı.
Dedim: – Bizim ordu indi qalxacaq,
Qətl törədənlər, qətl olacaq!...
Mərkəzdə hökumət səbir edirdi,
Qarabağda talan davam edirdi...

XOCALI SOYQIRIMI BARƏDƏ

26.02.1992. Rəsmi məlumatla görə, qətlə yetirilmiş 613 nəfərin 63-ü uşaq, 106-sı qadın, 70-i isə qoca və qarılar olmuşdur. 8 ailə tamamilə məhv edilmiş, 25 uşaq hər iki, 130 uşaq isə valideynlərindən birini itirmişdir. 487 nəfər yaralının 76-sı uşaq idi. Xocalı sakinlərinin 1275-i əsir, 150-si isə itkin düşmüşdür.

Xocalını qırdı yağı!
Sinəm üstə çəkdi dağı!
Anam deyir gündə ağı;
“Can... Xocalı, can...Qaradağlı!”

Güllələdilər atanı!
Süngüyə taxıb balanı!
Şahid etdilər ananı!
Can... Xocalı, can... Qaradağlı!

Qadın, uşaq bilmədilər!
Heç kimə rəhm etmədilər!
Qana qəltan eylədilər!
Can... Xocalı, can... Qaradağlı!

Torpağımdan rədd ol, çəkil!
Əbəsdir, axtarma vəkil!
Məşəlidə oldu qətl!
Can... Xocalı, can... Qaradağlı!

Qiyamətə qalmaz qisas!
Bir gün siz də tutarsız yas!
Dərdimə şərik Urfa, Qars.
Ay Xocalı, ay Qaradağlı!

Türkün səbri tükənəcək,
Torpağını şum edəcək!
Həşəratlar əziləcək,
Ay Xocalı, ay Qaradağlı!

Rus ordusu qovulanda yurdumdan,
Köçüb Xankəndini etmişdi məkan.
O üzdən də, bizdən narazı idi,
Düşməne köməyə o, hazır idi.
Bu, 366-cı alay idi,
Bizə “dərs” verməyə fürsət gəzirdi.
Erməni onlarla köməkləşdilər,
Xocalı üstünə hücum çəkildilər.
Xocalı qalmışdı mühasirədə,
Kömək gəlməmişdi verilən vədə.
Hər tərəfdən düşməni hücum edirdi,
Bütün Ermənistan axıb gəlirdi.
Ancaq Xocalıya gəlmədi kömək,
Hakimin vəfası bu imiş demək!
Çünki səs vermədi heç kim haraya,
Vəzifə davası düşmüş araya.
Xarab olmuşdu dövlət maşını,
Qatmışdı millətin tamam başını.
Xocalı əl üzüb bu hökumətdən,
Döyüşə atıldı yağı düşmənnən.
Erməni, top, həm də qrad atırdı,
Od alıb evlər hamı yanırdı!
Xocalıda vardı ancaq avtomat,
Patron da tükənir – qurtarır ey dad!
Düşmənlər anladı bu vəziyyəti,

Sürətlə şığıdı, cumdu irəli.
 Doludan da betər güllə yağırdı,
 Günahsız xalqımın qanı axırdı.
 Son nəfəsinədək hamı çarpışdı,
 613 nəfər canın tapşırdı.
 Qışın şaxtasında gecə vaxtıydı,
 Hamı öz evində rahat yatırdı.
 Ancaq Xocalıda hər ev yanırdı,
 Elimin fəryadı göyə qalxırdı!
 Üz tutdu meşəyə qadın, uşaqlar,
 İzlədi onları namərd yağılar.
 Qaranlıqda göz yeri görməyirdi,
 Qaçanlar üz üstə yerə dəyirdi.
 Bu minval ilə də açıldı səhər,
 Əsir oldu düşməne 1300 nəfər.
 Körpələrin çoxu meşədə donmuş,
 Ələ keçənlərin qanları axmış.
 Yağının əlinə düşmüşdü fürsət,
 Tanrı eşitməmiş belə müsibət!
 Yaralıların sayı hesaba gəlməz,
 Faşist də uşağı süngüylə deşməz!
 Çingiz o səhnəni çəkib o zaman,
 Gərək biz eyləyək dünyaya bəyan.
 Çəkərkən rast gəlmiş o da düşməne,
 Düşməni gülləsinə veribdi sinə.
 Ruhu uçub həməni cənnətə getdi,
 Çəkdiyinin çoxu o anda itdi.
 “Xocalıya ədalət!” – dedi bir qadın,
 Qulağına çatdı bütün dünyanın.
 Afərin, söyləyək bu gənc insana,
 Şöhrəti yayılıb bütün cahana.

“Xocalıya ədalət!”

– Hayqırdı Əliyeva;
 – Xar olacaq dünyada,
 Kim başlayıbdır dava!

Dünya qulağın açsın!
 Gözünə eynək taxsın!
 Həqiqəti axtarsın!
 Kim dağıdıbdır yuva?!

Şəhid olub atalar!
 Şəhid olub analar!
 Şəhid olub balalar!
 Şəhid olub bir oba!!

Elə ki, Xocalıda soyqırım oldu,
 Elə bil, ölkəni ildırım vurdu!
 Sandım ki, tornada indi qopacaq,
 Heyif, o Xan kəndi tamam yanacaq!
 Tərpənmədi yenə bizim nazirlər,
 Bağışlamaz sizi gələn nəsillər.

Haşiyə: 19.11.1991-ci il tarixində Xocavənd rayonunun Qarakənd kəndi üzərində erməni hərbiçiləri tərəfindən hərbi vertolyotun vurulması ilə Azərbaycan siyasi elitasının – dövlətimizin görkəmli yüksək vəzifəli şəxslərinin məhv edilməsi ilə hakimiyyətdə yaranan boşluq zaman-zaman özünü göstərirdi.

Ayaz Niyazoviç səbir edirdi,
 “Rusdan ayrılmayaq gəlin”, – deyirdi.
 Ancaq kütlə: “rədd ol!” hayqıran zaman,
 O da öz səsini udurdu tamam.
 Dedilər: “Rusiyadan ayır ölkəni,
 Yoxsa, dar ağacı gözləyir səni!”
 06.03.1992-ci il idi,
 Ayaz Niyazoviç istefa verdi.
 Gəldi hakimiyyətə “Xalq cəbhəsi”,
 Müstəqillik oldu bir qələbəsi.

Ardı var

MİRZƏYEV RƏFAYIL RƏŞİD OĞLU

Mirzəyev Rəfayıl Rəşid oğlu 1 oktyabr 1966-cı ildə Laçın rayonunun Hacıxanlı kəndində doğulub. 1984-1986-cı illərdə Ukraynada hərbi xidmətini başa vuraraq Vətənə dönüb. Vətənin dar günləri başlayanda o da əlində ov tüfəngi postlara çıxır, erməni təcavüzkarlarına qarşı vuruşurdu. 1990-cı ildə 811 sayılı Laçın polku yarananda ilk üzvlərindən biri də Rəfayıl olub.

1992-ci il fevralın 26-da Xocalı soyqırımını baş verəndə Rəfayıl yaralıların və meyitlərin çıxarılmasında yaxından iştirak edib.

811 sayılı polk ləğv olunandan sonra 1992-ci ilin iyul ayında Laçın polisinin Kəlbəcərdən Ağduzlaq yolu ilə Laçına daxil olduğunu eşidir. Qorçuya gələrək Laçın polis batalyonuna daxil olur. İlk gündən döyüş yoldaşları Nəriman, Saleh və Qəhrəmanla birgə kəndlərdə kəşfiyyata çıxır, ermənilərin olduğu yerləri müəyyən edib arxaya xəbər verirlər. Onlar Alıqulu, Pircahan uğrunda döyüşlərdə qəhrəmanlıqlar göstərərək düşmənin canlı qüvvəsini məhv edir, çoxlu sayda silah-sursat əldə edərək şöbəyə təhvil verirlər.

Hoçaz uğrunda gedən döyüşlərdə, Avazlar, Mollalar, “Telesentr”-in alınmasında uğurlu əməliyyatlar apararaq Sus kəndinə qədər irəliləyirlər. Laçın polisləri bu döyüşlərdə demək olar ki, itki vermədən bir neçə kəndi düşməndən geri alırlar. Təəssüf ki, bəzi qüvvələrin xəyanəti, geri çəkilmək barədə “yuxarı”dan gələn “əmr”lər nəticəsində geri alınan postları ermənilər yenidən ələ keçirir, döyüşçülərimiz mühasirəyə düşürlər. Rəhmətlik Oqtay Güləliyevin qurduğu plan əsasında döyüşçülərimiz mühasirədən itkisiz çıxıb bilir və yenidən Hoçaz qayasına qayıdaraq postlarımızı bərpa edirlər.

Ancaq qüvvələrin qeyri-bərabər olduğu növbəti döyüşlərin birində mövqelərimiz Laçın tərəfdən güclü qrad və top atəsinə tutulur. Həmin döyüşdə Rəfayıl Oqtay, Ədalət, Əşrəf kimi cəsur dostlarını itirir. Özünün də qəlpə yarası almasına baxmayaraq, döyüş dostlarının cəsədlərini çıxarmaqda

yoldaşlarına köməklik göstərir. Hospitalda yaraları sarındıqdan sonra yeni-dən döyüş yoldaşlarının yanına qayıdır.

Sonralar Kəlbəcərin Ağdaban kəndinin müdafiəsində iştirak edir. Kəlbəcərin işğalından sonra ərazini ən axıncı tərk edən altı nəfərdən biri idi. Daşkəsəndə, Murovda ermənilərə qarşı döyüş yolu keçən Laçın polisini Füzuli rayonuna döyüşə göndərilər. Böyük Bəhmənlidən başlayan döyüşlər Horadiz qəsəbəsinin, Əhmədallılar kəndinin geri alınmasına qədər davam edir. Bu döyüşlərdə Vüqar Abdullayev və Seyid Həmid şəhid olur, Babək Aslanov, Nəriman Süleymanov və Rəfayıl Mirzəyev ağır yaralanırlar. Əvvəlcə Beyləqan, sonra Bakı hospitalına gətirilir.

Hal-hazırda II qrup Qarabağ əlili olan Rəfayıl mütəmadi olaraq şəhid ailələri, Qarabağ əlilləri ilə görüşür, onların ailələrinə, uşaqlarına dəstək olur. “Fədai” medalı ilə təltif olunub.

Səbirsizliklə Ali Baş Komandanın əmrini gözləyir. Ən böyük arzusu uğrunda sağlamlığını itirdiyi Qarabağ torpağını düşmən tapdığından xilas etmək, şəhidlik zirvəsinə yüksələn döyüş yoldaşlarının qisasını almaqdır.

SÜLEYMANOV NƏRİMAN SALMAN OĞLU

Süleymanov Nəriman Salman oğlu 1969-cu ildə Hacıxanlı kəndində anadan olub. 1988-1990-cı illərdə Sovet Ordusunda həqiqi hərbi xidmətdə olub. Hərbi xidmətini başa vurub doğma kəndinə qayıdan zaman artıq Qarabağ savaşı başlanmışdı. O, Laçına gələrək yeni yaradılmış polis batalyonuna daxil olur. Laçın rayonunun süqutuna qədər sərhədyanı ərazilərdə postlara çıxır. Əsas döyüş yolu 1992-ci ilin iyul ayından başlayır. Həmin vaxt polis şöbəsinin Qorçu kəndində yerləşən qərargahına gələn Nəriman əvvəlcə beş nəfərlə Ərikli kəndinə, bir neçə gün sonra isə Pircahan kəndinə gəlib düşmənin canlı qüvvəsi və texnikası haqda məlumat toplamağa başlayır. Həmin günləri belə xatırlayır: Üç nəfər Laçın polisindən, üç nəfər də Kəlbəcər özünümüdafiə batalyonundan olmaqla Laçın şəhəri istiqamətində kəşfiyyata getdik. Şəhərə yaxınlaşanda üç erməni yaraqlısı ilə qarşılaşdıq. Onlar bizi

görmürdülər. Əvvəlcə istədik öldürək. Sonra fikirləşdik ki, bunlara güllə atsaq əməliyyatımız pozulacaq. Ona görə də atəş açmadıq. Hava işıqlanana qədər mövqelərimizi tutduq və müşahidələrimizi apardıq. Gecəni Zertı kəndində qalıb, səhəri Pircahan kəndinə qayıtdıq. Sonradan Hoçaz əməliyyatı başladı. Susa, Qızılçaya qədər gedən Laçın polisi burada da xəyanətin qurbanı oldu. Şəhidlərimizin qanı bahasına aldığımız postlar bir andaca geri qaytarıldı.

1992-ci ilin dekabr ayında Laçın polisi Mişni kəndində idi. Məlumat verdilər ki, erməni omonçuları Hoçaza hücumla keçib, əlbəyaxa döyüş gedir. Dərhal köməyə getdik. Qırx düşmən omonçusundan cəmi bir nəfər qaçıb cənabını qurtara bildi. Hər yan erməni cəsədləri ilə dolu idi. O vaxtlar girovlarımız çox idi deyə, cəsədləri hətta Qarıqışlaq kəndindən sürüyərək gətirib bir yerə yığdıq ki, dəyişək. Çox ağır günlər olmasına baxmayaraq ruhdan düşmürdük, torpaqları azad edəcəyimizə inanırdıq. Oradan bizi Kəlbəcərin Ağdaban kəndinə göndərdilər. Burada da Laçın polisi igidliklər göstərərək ermənilərin xeyli sayda canlı qüvvəsini məhv etdi. Kəlbəcərin işğalından sonra bir müddət Daşkəsəndə, Qaraqollar, Zovlən kəndində, Murovdağda postlara çıxdıq. Sonradan Laçın polisini Füzuli rayonuna göndərdilər.

1993-cü ilin axırlarında Nərimanın da daxil olduğu kəşfiyyat qrupu Horadizdən qayıdarkən üç erməni qulduru ilə üz-üzə gəlir.

Əlbəyaxa döyüşdə düşmənin ikisi öldürülür, biri isə özünü Araza ataraq İran tərəfə keçir. Biz tərəfdən bir nəfər şəhid olur, bir nəfər yaralanır.

...Kənd Horadiz uğrunda döyüşlər gedirdi. Axşam üstü idi. Postda səkkiz nəfər dayanmışdı, bir nəfər müşahidə üçün yuxarı qalxdı və qışqırdı ki, girin səngərə, atırlar. Artıq gec idi. Hər şey bir anda baş verdi, mərmisi səngərə düşmüşdü. Babək Aslanov, Rəfayıl Mirzəyev və Nəriman yaralanır, Vüqar və Həmid şəhid olurlar. Sonradan məlum olur ki, Nərimanın sağ qolu, qıçı və gözləri kontuziyadan tutulub. Onu Əhməd bəyliyə hospitala, oradan da Bakıya gətiriblər. Həkimlərin ciddi səyi nəticəsində bir neçə əməliyyatdan sonra ancaq bir gözü 50% görür.

1994-cü ildə II qrup əlillik dərəcəsi alan Nəriman bu gün də təcrübəli döyüşçü kimi əlində silah Vətəni qorumağa hazırdır.

2016-cı ildə "Fədai" medalı ilə təltif olunub.

Təqdim etdi: Həbil MURADOV

SÖZLƏRİN ÜZLƏRİ, İZLƏRİ VƏ ÖZLƏRİ

“Gödən”, “gödək” (bəzi şivələrdə “güdə”) – güdməkdən (məsdərlər nəzərə alınmır). Ən maraqlısı (“maraq” sözünün ilk halı “marıq”) gödənin güdücülüüyüdür (xariqə!).

“Kedi” (“kədi”) də “güdü”dəndir. Yeri gəlmişkən, elə “pişik” də əvvəllər “pusuq”, daha öncələrsə “busuq” olub (“b” səsi “p”-dən daha əskidir). İngiliscədəki “maus”, ruscadakı “мышь” “mişovul” isə “mısqmaq”dandır (“mısqmaq” pusmağın sinonimidir).

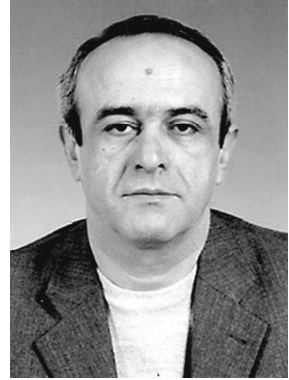
“Psixe” (əski yunancada “can”, “qəlb”) bizdəki “pişik”dən nəşət alıb (“canlı” mənasında). Bu baxımdan “psixe”nin və ərəbi “qəlb”in (hərfən: “çevrilən”, “devikən”) də bu dildəki qarşılığı “toğ” (“doğ”) feili köküdür. Ərəbcədəki “heyvan”ın bizimkicəsi “toğlu”dur (daha əskisi, “doğlu”). İngiliscədəki “dog” (it) də bu türdəndir. “Davar” sözünün ilkin forması “doğar”dır (onu və bir çox onun kimiləri ahəng və yumşaltma qanunları bu hala salıb). Yenə yeri gəlmişkən, “qancıq” başlanğıcda “doğancıq” olmuşdur. Elə “toxum” da ilkində “döğum” kimi deyilmiş və yazılmışdır. Hərgah ki, “tox” sözü “doyuq”dan dönüşmüş olandır, ancaq “toyuq” “döğüq”un transformasiyasıdır (“yumurta doğmaq”). “Toxtaq” – “tox odaqdan”. “Odaq” fokus deməkdir. Burada iki variant vardır: ya “doğ odaq”, yəni əsl, öz fokusuna, mərkəzinə qayıtmaq, yaxud da “tox odaq” (bu, daha az inamauyardır). İstənilən halda çox dəqiq və gözəl təyindir.

“Dağ” və “ocaq” sözlərinin də ondan törəmiş olduğu “odaq” sözü ayrıca bir mövzunun predmetidir. “Doğ” feili kökü (ilkində həm də ismi) və “zoğ” ismi sinonimik sözlər, daha düzü, eyni sözün iki variasiyasıdır. “Zoğ” qədimdə həm də “nəsil”, “soy” mənasında işlənilib (Qorqudnamədə də), sadəcə bu ərəb sözü onu qa qala zor gücünə dildən sıxışdırıb çıxarmışdır (əski yunancadakı. “zoo” sözü də (“can”, “canlı”) bu sözdəndir. “Oğlan”, “oğlaq” və “oğul” sözləri də ilkində “zoğlan”, “zoğlaq”, “zoğol” olmuşlar (eləcə də “buzov” – “bu zoğu”, “quzu” – “qo zoğu” imişlər: bu – öküz, qo – qoyun). “Zoğ olan” – nəslə davam etdirən. “Soy” sözü də “zoğ”dan kök alır. “Soykök” – zoğ kök, yəni əsas, orta kök, kömək yox. Ancaq “doğ” daha əskidir (“doğmaq”). Ən ilkdə o “oduq” olmuşdur, yəni “biz oduq” – oddan yaranmışıq.

Ruscadakı “dux” sözü də “oduq(x)dandır, sadəcə “o” səsi düşmüşdür. Elə hazırda işlətdiyimiz “üzük” sözü də əvvəllər “uduq” (uyqurca, “ıduk”), ilkindəsə “oduq” kimi işlənmişdir, yəni qutlu, müqəddəs. “Doğru” da ilkində “doğ veri”, ən başlanğıcdasa “oduq veri” olmuş, ulu ruhun, yaxud da təbiətin, əsl olanın verdiyi anlamını bildirmişdir. İngiliscədə bu “thru” şəklini almışdır. Bu yazı ilə bağlı olduğuna görə qeyd edirəm ki, “könlü” sözünün ilkin forması “yönül” olmuş, ruhun, canın yönəlişini bildirmişdir. Odur ki, “adaxlı” elə məhz könlün “odaqlısı”, yəni ruhun, canın fokuslanmış olduğu kəsi işarələyir.

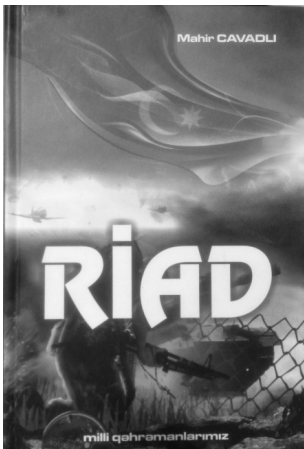
Zənnimcə, başlanğıc, giriş üçün bu qədər hələ ki yetərli olar. Fikrinizi bildirsəz çox məmnun olar və davamı məsələsini müzakirə edə bilərdik.

Yusif OTAYLI (Rəhimoğlu)

KİTAB RƏFİ

MİLLİ QƏHRƏMAN RİAD ƏHMƏDOV HAQQINDA YENİ KİTAB

Söz bəşər övladından çox-çox əvvəllər yaranıb. Yaranıb və yarandığı gündən də insanlığa xidmət edir. Şairlər öz əsərlərində sözlə, mərd, igid oğul və qızlarımız silahla vətən qarşısında öz borclarını verməyə çalışıblar. Qəhrəmanlıq tariximiz də məhz sözlə nəzmə çəkilib, nağıllara çevrilib aydan-aya, ildən-ilə, əsrdən-əsrə ötürülübdür. Bu mənada Mahir Cavadlının Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, Qarabağ müharibəsi şəhidi Riad Fikrət oğlu Əhmədovun döyüş şücaətini özündə əks etdirən “Riad” poeması (Bakı-2011. Səh.120. Redaktor və ön sözün müəllifi Fikrət Qoca) ədəbiyyat tariximizdə özünəməxsus mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Riad kimdir və oxucu onun haqqında nə bilir? Bu suala məhz birbaşa olmasa da, poemadan cavab ala bilirik. Onun həyat eşqi, vətənpərvərliyi, yağı düşmən əlində əsir-yesir olmuş Vətən torpağını özünə qibləgah sanması, namus və qeyrətinin, qətiyyətinin təsviri verilmiş səhnələri oxuyarkən oxucunun gözləri qarşısında gənc ikən həyatının mənasını dərk edən bir insanın ömür salnaməsinin mənzərəsi canlanır.

20 dekabr 1956-cı ildə anadan olan Riad orta məktəbi müvəffəqiyyətlə bitirir. 1974-1979-cu illərdə Bakı Dövlət Universitetinin hüquq fakültəsində təhsil alır. 1992-ci ildə Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyinin Kəşfiyyat İdarəsinin rəis müavini vəzifəsinə irəli çəkilir. Riadın başçılıq etdiyi xidməti kəşfiyyat dəstələri Dağlıq Qarabağ uğrunda gedən döyüşlərdə düşmənin xeyli canlı qüvvəsini və hərbi texnikasını məhv edir. Şuşa, Goranboy, Əsgəran, Füzuli, Ağdam və digər ərazilərin müdafiəsi uğrunda fədakarcasına mübarizə aparır. 1992-ci il yanvar ayının 25-də “Daşaltı əməliyyatı”nın gedişində itkin düşür. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 07 iyul 1992-ci il tarixli 833 nömrəli fərmanı ilə “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adına layiq görülür. Riadın qəhrəmanlığı hamı kimi əsərin müəllifini də özünə cəlb edir. Onun barəsində yazılan qəzet materiallarını diqqətlə oxuyur, Riadın valideynlərini, iş yoldaşlarını, döyüş dostlarını diqqətlə dinləyir. Onların yaddaşlarını silkələyir, eşidib-bildiklərini, düşündüklərini poetik bir dillə qələmə alır:

*Bu bir hünər dastanı, bir mərdlik hekayəti
Qayəsində, vəznində vəsfi Riad olacaq.
Müstəqillik, azadlıq yoluna sədaqəti
Amal seçən igidin şəninə ad olacaq.*

Əsərin qəhrəmanı Riad təmiz ad, milli ruh, qeyrət, hünər daşıyıcısıdır. Onun bu xarakterik xüsusiyyətləri poemanın hər misrasında duyulmaqdadır. Burada istər-istəməz Latış yazıçısı V.Latsisin bir fikrini xatırlamaya bilmirsən: “İdeal qəhrəman vardır – mütləq vardır. Onlar ümumxalq idealı naminə canlarını qurban verməyə, igidliyə, fədakarlığa qadirdirlər”. Şair aşağıdakı misralarla sanki Latsisin fikrini tamamlamağa çalışır: “Mərd övladlar vətən üçün doğular” və ya;

*Ölümdən qorxmayan cəsur mərdlərək,
İlk gündən dostlara biz can demişik.
Daşnak iblis ilə olubdur şərik,
Biz canı vətənə qurban demişik.*

Biri sərhəddi, digəri cəbhələrdə oddan-alovdan keçən zabit babalarının yolunu davam etdirən Riadın həyat hekayəsini təsvir edən yazıçı gənclərin yaşlı nəsillərin həyatda layiqli davamçıları olduğunu qələmə almaqla varislik ideyasını gündəmə gətirir. Vətəndaşlıq ruhu, millət yolunda fədakarlıq ehtirası, azadlığa çağırış əsərin əsas leymotivini təşkil edir. Məhz ona görə də, Riadlar bir kök üstə ucalır, əbədiləşir, yaddaşlara hopur, xatirəyə dönürlər. Adlarını tarixin şanlı səhifələrinə qızıl hərflərlə yazırlar.

*Riadsız ötüşən hər gün, hər gecə,
Neçə dost qəlbina yaralar vurdu.
Riad cəsarətli igid oğullar
“Ana Vətən” deyib qorudu yurdu.*

və yaxud:

*Riadsız günlərdə “Riad” adında
Nəhəng tanker gəmi üzür sularda.
Yoluna günəşdən şafəq saçaraq,
Ay nurunu şövlə düzür sularda.*

Sevindiricidir ki, bu nəhəng gəminin gen polad sinəsində “Riad” sözü yazılmışdır. Deməli, xalq öz qəhrəmanlarını dəyərləndirməyi bacarır. Bu isə gələcək nəsli daha böyük mübarizələrə səsləyir.

Müəllifin oxuculara çatdırmaq istədiyi əsas fikirlərdən biri də elə budur. İnanırıq ki, “Ön söz”, “Müəllifdən”, “Əhmədov Riad”, “Poema”, “İzahat”, “Yaddaşa dönmüş anlar” bölümlərindən ibarət olan “Riad” poeması oxucuların stolüstü kitabına çevriləcək, gənc nəslin hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsində mühüm rol oynayacaqdır.

Mütəllim HƏSƏNOV

UNUTMA!

Laçın rayonu 18 may 1992-ci ildə erməni təcavüzkarları tərəfindən işğal edilib. İşğal nəticəsində Laçın şəhərində, Qayğı qəsəbəsində və 125 kənddə olan 13845 fərdi yaşayış evi, 48 sənaye, 63 kənd təsərrüfatı obyektı, 217 mədəni-maarif, 101 məktəb, 5 məktəbdənkənar, 3 məktəbəqədər müəssisə, 142 səhiyyə, 460 ticarət obyektı itirilmişdir.

Qarabağ müharibəsində 333 nəfər şəhid, 225 nəfər əlil olmuş, 33 nəfər hər iki valideynini itirmiş, 5 nəfər Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür. Laçın rayonu işğal edildikdən sonra rayonun 58299 nəfər əhalisi respublikanın 59 rayon və şəhərində müvəqqəti məskunlaşmışdır.

Kompüter və dizayn: **Araz YAQUBOĞLU**

Korrektor: **Firuzə NƏSİBLİ**

Operator: **Cəlal ARİFOĞLU**

Yığılmağa verilmişdir: **12.01.2016**

Çapa imzalanmışdır: **10.04.2016**

Şərti çap vərəqi: **6. Sifariş №17**

Kağız formatı: **70x100, 1/16**

Sayı: **300**. Qiyməti: **3 AZN**

*Jurnal «Elm və təhsil» nəşriyyat-poliqrafiya müəssisəsində
hazır diapozitivlərdən çap olunmuşdur.*

E-mail: nurlan1959@gmail.com

Tel: 497-16-32; 050-311-41-89

Ünvan: Bakı, İçərişəhər, 3-cü Maqomayev döngəsi 8/4.